Index

Iudicium contra libellum hæreticum
adversus Trinitatem

Tractatus insignis de gravissi-
mis theologiæ christianæ contro-
versiis. Auct. Cunero Petri

CATHOLICI CVIVSDAM ET ORTHODOXI IVDICIVM ET CENSVRA,

de iudicio & cenſura miniſtrorum Tygurinorum & Heydelbergenſium, de dogmate contra adorandam Trinitatem in Polonia nuper ſparſo.

Libellus pius & doctus, hocq; complurium Sectarum tempore lectu cumprimis neceſſarius.

V.C.M.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXV.
Cum gratia & priuilegio Cæſ. Mai. & approbatione facultatis Theologicę Colonienſis.

V.C.M.

CATHOLICI CVIVSDAM ET ORTHODOXI IVDICIVM ET CENSVRA;

de iudicio & cenſura miniſtrorum Tigurinorum & Heidelbergenſium, de dogmate contra adorandam Trinitatem in Polonia nuper ſparſo.

LEgi iudicium & cenſurã veſtram, Heidelbergenſes Tiguriniq; miniſtri, de dogmate contra adorandam Trinitatem per quoſdam turbulentos in patria mea nuper ſparſo. Quam vellẽ vt ſicut hoc, ſic alia pleraq; omnia ſcripſiſſetis. Vtinam in cæteris quoq; dogmatibus, de quibus hac ætate noſtra controuertitur, dijudicandis, eadem vſi norma fuiſſetis, & aliquid Patribus, vetuſtati, Concilijs, tribuendũ eſſe putauiſſetis: Non videremus nunc Eccleſiam tot ita fœdis erroribus miſerandum in modum deformatam, nec tam grauibus eam tempeſtatibus & procel-

Controuerſijs Theologicis facilè dirimendis cooperantia.

lis iactari atq; agitari cerneremus, nec aures noſtræ tot blaſphemijs tam horrendis perſonarent, non eorũ tantùm, quos hac cenſura veſtra percellitis, verũ & veſtris & aliorum veſtri ſimilium nõ paucorum. Neq; enim temerè quidam ex veſtris queritur, licere nunc vnicuique monſtroſa dogmata fingere, quandoquidem res ad Anarchiam eſſe perducta videtur.

Philipp' Melanthon in præfatione in corpus doctrinæ ſuæ.

Sed iam demũ intelligere videmini, quanto ſit facilius initium diſceſſionis, ab Eccleſiæ Catholicæ conſenſu, quem vos Papatum vocatis, quàm finẽ inuenire. Si nos diceremus quòd occaſionẽ huic hæreſi tam impuræ, quam nunc iuſtiſſimis rationib. oppugnatis, vos ipſi dederitis, quòd illius auctores vel propagatores potius vos ipſi fueritis, quòd in hoc extremæ barathrum impietatis illi ſeſe, vobis ipſis vſi præceptoribus, & magiſtris, præcipitarunt, procul dubio minus apud vos hæc aſſertio noſtra põdus eſſet habitura. Cùm enim non à veſtra magis parte, quàm ab omni alia ne

Trinitariorum hęreſeos hac ætate quis auctor.

faria

ſaria diſſenſione & ſacrilega diuiſione ſemper abhorruerimus,nec alia res vlla maiori nobis curæ fuerit,quàm vt cum orbe terrarum in Chriſti pace,in Eccleſiæ Catholicæ vnitate,in fraterna charitate,quē vos Papatum vocatis, permanere poſſemus, vſq; eò etiam, vt ſi quis nos hac de cauſa Papiſtas appellare vellet,non ſolùm nihil nos eius appellationis puderet,verumetiam cumprimis id amplum nobis ad laudem & gloriam eſſe iudicaremus. Tales itaq; cùm nos eſſe profiteamur,& prę nobis feramus, non immeritò hoc noſtrum de vobis iudicium ſuſpectum vobis eſſe poſſet. Nunc autem affirmat hoc de vobis miniſter,vel,ſi ſic eum appellare magis libet,Symmyſtes quidam veſter, quodque maiorem vobis admirationem adferre poſſit, ille ipſe, qui iudicium hoc veſtrum de doctrina turbulētorum horum Cracouiæ typis excudendum curauit. Habuit is contra turbulentos iſtos in celebri quodam loco ſermones aliquot,lingua vulgari,quos prælo ſta-

Papiſtarum nomen glorioſum.

tim traditos in lucem prodire voluit. Et quoniam hic mos à multis obſeruatur, vt in prima pagina ſcripturæ locum aliquem ponant, ad rem qua de agitur accommodatum, hanc ei ſcripturam proferre viſum eſt: Niſi vitula mea araſſetis, non inueniſſetis. Cuius hæc verba ſint, non ignoratis: propter eos tamen qui minus verſati ſunt in ſcripturis, paucis rem explicare libet. Propoſuerat Samſon ſuis in conuiuio quodã ſodalibus problema, quod ſoluerent intra ſeptem dies: Quod cùm per triduum facere non potuiſſent, ad vxorẽ eius acceſſerunt, ab illa petiuerunt, vt quibus poſſet blanditijs à viro conaretur expiſcari, quid ſibi vellet hoc problema. Quod cùm illa feciſſet, ſuiſque ciuibus, à quibus rogata fuit, indicaſſet, ſtatim illi venientes problema ſoluerunt. Samſon verò cùm quid actum fuerat olfeciſſet, Si nõ araſſetis, inquit, in vitula mea, non inueniſſetis propoſitionem meam. Quibus verbis hoc ſignificare volebat, quod niſi didiciſſent

Samſonis problema. Iudic. 14

ex

ex ipſius vxore, nũquam problema ſol uiſſent. Cùm igitur eadem hæc verba in prima ſtatim facie libelli ſui protulerit, Symmyſtes hic veſter, eos oppugnans, quorum à vobis quoque doctrina damnata eſt, quid aliud voluiſſe dicere credendus eſt, quàm, Niſi docti à noſtris, niſi Luthero, Zvvinglio, Caluino, præceptorib. vſi fuiſſetis, nunquam inueniſſetis propoſitionem hanc, Non eſſe DEUM trinum & vnum: non eſſe ferẽdum, nec Trinitatis, nec eſſentię, nec perſonæ nomen, quandoquidẽ in ſcripturis nusq̃ reperitur. Verùm à nobis didiciſtis Patres, vetuſtatẽ, Concilia cõtemnere, conſenſum totius Eccleſię ne pili quidẽ facere, plus priuato veſtro, q̃ orbis totius Chriſtiani iudicio tribuere, nec quidq̃ quod nõ expreſsè cõtinetur in ſcripturis recipere. Atqui hęc eſt vitula noſtra, qua nũc vos aratis, qua ſi non araſſetis, in hanc extremã impietatẽ prolabi nunq̃ potuiſſetis. Ac ne noſtrum hoc eſſe commentũ exiſtimetis, Melanthon etiam veſter eadẽ hæc ver-

ba nõ diſſimili ſenſu produxit. Sic enim ſcripſit in ſuo poſtremo Chronico: Etſi fides nititur verbo Dei, & norma iudicij eſſe debent ſcripta Prophetica ac Apoſtolica, & Symbola, tamen vocẽ purioris Eccleſiæ docẽtis, & commonefacientis, audire pium eſt, iuxta dictũ, Niſi araſſetis in vitula mea, non inueniſſetis. Prçclarè Melanchthon dictum hoc vſurpauit, vt demonſtraret, ita demum ſcripta Prophetica & Apoſtolica intelligi rectè poſſe, ſi quis aret Eccleſiæ vitula, hoc eſt, ſi vocem illius docentis audiat, ſi quẽ illa ſcripturæ ſenſum affert, eum ſequatur.

Prophetarum & Apoſtolica ſcripta quando optimè intelliguntur.

Cæterùm veſter hic Symmyſtes dicit, quòd non Eccleſiæ, ſed veſtra vitula arauerint ij, quos oppugnatis. Videtis igitur, quæ ſit illius de vobis ſententia. Sed neq; vos inficias ire videmini, ita rem habere, cùm cui maximè fundamento nitantur iſti, contra quos ſentẽtiam fertis, ijs verbis explicatis. Fundamẽtum doctrinæ ipſorũ, cui reliqua nitũtur, eſt, Vniuerſam doctrinã in Papatu

Trinitarij errorem hauſerunt à Luthero & Tigurinis.

Fundamentum doctrinę Trinitariorum.

tu corruptam fuiſſe: & tantum intęgrã baptiſmi formulam ſub fœcibus relictã: Neq; enim Antichriſtũ quicquàm integrum reliquiſſe. Itaq; non credendum ſummũ dogma ſalutis nõ etiã fuiſſe corruptum. Se igitur his cõſideratis, quęſiuiſſe aliã & verã doctrinã de ijs dogmatibus in ſacris literis & vetuſtis Patrib', propinquis Apoſtolorum ætati, eamq́; ſibi patefactam eſſe. Olim cùm floreret Papatus, grauiter Sathan Eccleſiam afflixit, dum omnia Pontificum figmẽta, pro oraculis diuinis illi obtruſit. Hac fraude detecta, contrariam viã inſiſtit, & ſuadet in vniuerſum omnia explodẽda eſſe, quæ in Papatu recepta fuerunt: Sed ſi ita faciendum fuerit, reijciendæ erunt ſacræ literæ, reijciẽdum Symbolum Apoſtolicum & Nicenũ, hæc enim in ſuis Eccleſijs legunt & canunt Papiſtę, Veſtra ſunt hęc verba, Tigurini, quibus dum aduerſariorum latus petitis, veſtrum ipſi confoditis: Fundamẽtum ipſorum doctrinæ, cui reliqua nituntur, hoc eſſe dicitis, Vniuerſam doctri-

In iudicio Tigurinorum de Trinitarijs.

nam in Papatu corruptam fuiſſe. Cedò, quis primus fundamentum hoc iecit? Si primos vos fuiſſe dicam, à veritate fortaſſis aberrauero: ſed priores tamen vos fuiſſe certum eſt, his, quorum hac veſtra cenſura dogma condemnatis. Etenim qui maximè niteretur huic fundamento, primus fuit hoc infœlici ſæculo noſtro, Martinus Lutherus. Proximum ab eo locum vos obtinetis, qui cùm initio Lutheri ſectatores fuiſſetis, ſicut paulò antè ſenſum, & conſenſum Eccleſiæ Catholicæ, ſic & Lutherum poſteà longum valere iuſſiſtis, ac pridem ab Eccleſia damnatam Zvvinglij doctrinã eſtis amplexi, qua docet, Falſum eſſe quod ait veritas, Cùm panem accepiſſet & benedixiſſet ac fregiſſet, dediſſetque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & comedite, Hoc eſt corpus meum, cùm non ſit ibi corpus iuxta ſententiam veſtram, verùm figura corporis. Fuerunt quoq; alij non pauci, qui & ipſi nitebantur huic fundamento, quos lõgum eſſet omnes enumeran-

Martin' Luther' quo fundaméto vſus.

Zvvinglij hæreſis pridẽ dãnata.

merando recenſere. Quibus cum verò nunc vobis eſt dimicatio, nouiſſimum inter alios propè locum tenere videntur. Nam hęreſis hæc nuper admodùm, in Polonia præſertim, nata eſt. Quòd igitur iſtorum quos oppugnatis, idē & veſtrum & aliorum hæreticorū omnium doctrinæ fundamentum fuit, eſt & erit ſemper, cùm vix vlli fuerint vnquā hæretici, qui non ei maximè niterētur. Teſtatus eſt hoc etiam ſanctiſſimus ille martyr Cyprianus ante mille treceētos annos, cùm ad Cornelium ſcribens ait: Neq; enim aliūde hæreſes obortę ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, q̄ inde quòd Sacerdoti Dęi non obtēperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur: cui ſi ſecundum magiſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo aduerſus Sacerdotum collegium quicquam moueret, nemo poſt diuinum iudicium, poſt populi ſuffragium, poſtque Epiſcoporum conſenſum iudicē ſe nō iam Epiſcopi ſed Dei faceret, nemo diſſi-

Trinitariorū hęreſis in Polonia recens.

Omniū hęreſum fundamentum

Cyprian. lib. 1. Epiſtol. 3.

diſſidio vnitatis Chriſti Eccleſiā ſcinderet: nemo ſibi placens, ac tumens, ſeorſum foris nouā hæreſim cōderet. Videtis quēadmodum ſanctus Epiſcopus & martyr ille fundamētum eſſe docet hęreſeon & ſchiſmatum omnium, nō obtemperare Pontifici, nō cogitare quòd vnus ipſe ſit in Eccleſia ad tēpus Sacerdos, & ad tēpus iudex vice Chriſti: ſed illius doctrinæ iudicem ſe facere, nihil vt aliud ſit propemodum hæreticum eſſe, quàm dicere, Doctrinam in Papatu corruptam eſſe.

Hęreticū eſſe quid ſit.

Quid enim aliud per Papatū intelligi rectè poteſt, quàm Eccleſia Catholica? Fremāt licèt omnes inferorū portæ, veriſſimum tamen illud eſt, quòd ſicut vbi Rex non eſt, ibi regnum dici nequit: Sic vbi Papa nō eſt, ibi nec eſſe nec dici poteſt Eccleſia Catholica. Nam vbi vnum eſſe debet ouile, ibi paſtor quoq; ſit vnus oportet, nec eſt alia certior Eccleſiæ nota, q̃ legitima Pontificum ſucceſſio. Hęc eſt q̃ Auguſtinū in Eccleſiæ gremio tenuit, hanc Irenæus, Cyprianus,

Papatus eſt legitimus Eccleſiæ Cathol. magiſtratus.

Auguſt. Epiſtola fundamenti. cap. 4. Irenæus li. 4, c. 63.

nus, Hieronymus, Tertullianus, Origenes, Optatus, deniq; Catholici ſemper omnes agnouerunt. Sicut fides nō poteſt eſſe niſi vna, præter quam quicquid eſt, ſicut verè ſcriptum ab Hilario legimus, perfidia eſt, non fides: ſic & Eccleſia niſi vna ſit, Sathanę Synagoga quàm Eccleſia Dei rectiùs eſſe dicitur. Sathanas eſt̃ eſt qui ſpargit, Chriſtus eſt qui congregat. Sathanas eſt qui diuidit inter fratres, Chriſtus qui non diuiſionis, verùm pacis & dilectiōis Deus eſt: proptereà mori voluit, vt eos qui fuerant per Sathanam diſperſi, precioſo ſanguine ſuo congregaret. Quamobrem ſi nō fuerit vna, nō erit Eccleſia Chriſti. Vna eſt columba mea, dicit ſpōſus, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ. Vnum corpus, vnus ſpiritus, dicit Paulus. Vna fuit domus in qua comedebatur agnus, extra quam eum comedere fas non erat. Hęc vna domus figura fuit vnius Eccleſiæ Catholicæ. Cęterùm quî fieri poteſt, vt vna ſit Eccleſia, ſi non habuerit caput vnum, paſtorem vnum, Papā ſiue Pontificem

Cyp. Epiſto. 9. li. 4
Hieron. ad Damaſum.
Tertullianus de p̃ſcriptiōibus hæreticorum.
Optatus lib 2. cōtra Donatiſtas
Hilar. de Tri. li. 8.
Oſeæ 13.
Chriſtus cur mortuus?
Ioan. 11.
Can. 6.
Epheſ. 4.
Exo. 12.
Eccleſia nōpoteſt eſſe vna niſi habuerit paſtorem vnum.

Ezec. 34. tificem vnũ. Suſcitabo ſuper eos paſtorem vnum, ait Dominus. Et iterum, Paſtor erit vnus omnium, Et in Euãgelio
Ezec. 39. Chriſtus: Erit vnus paſtor, & vnũ ouile.
Ioan. 10. Pulchrè coniunxit vtrumq;. Non enim eſſe poterit vnũ ouile, niſi paſtor quoque ſit vnus. At paſtorem hunc vnum Chriſtum eſſe dicitis? Quid autem? an & nos alium, quàm Chriſtum paſtorẽ agnoſcimus & confitemur? Nos verò clara voce pronunciamus, ꝙ Chriſtus eſt, qui paſcit nos verbo ſuo, Chriſtus eſt, qui paſcit nos Sacramẽtis ſuis, Chriſtus eſt, qui paſcit nos precioſo corpore & ſanguine ſuo: Qui niſi paſceret nos ipſe, fruſtrà paſcerent quotquot ſunt alij mortales, qui paſcendi munere funguntur. Plus etiam aliquid à nobis audietis ô Tigurini. Non ſolùm paſtorem & Epiſcopum animarum noſtrarum, verùm & Regem & Dominum noſtrum, qui poteſtatem habet in fortunas noſtras omnes, & in ipſa corpora noſtra, Chriſtum eſſe profitemur. Sed num ideo Sigiſmundum etiam Auguſtum

Chriſto nihil detrahitur ſi Papa vnus paſtor dicitur, oſtẽditur à ſimili.

ſtum Regem & Dominũ noſtrum profiteri, num ideo ſubiectas illi eſſe fortunas noſtras & corpora dubitabimus, ne quid fortè CHRISTI gloriæ detrahamus? De quo rectè cantat Eccleſia, Tu ſolus Dominus. Ego verò, Tigurini, non dubitanter id affirmo, profiteor etiam coram vobis, & præ me fero, quáuis nihil ſit eo verius, quod de Chriſto cantat Eccleſia, Tu ſolus Dominus, Regem tamen & Dominum meum eſſe Sigiſmundum Auguſtum, illi fortunas meas, illi corpus quoq; meum ſubiectum eſſe, quem inſuper etiam Regni totius caput agnoſco: Nec me propterea ſummi Regis illius Regũ, & Domini dominantium, dignitati vel minimũ detrahere puto, cùm illi me parêre perſuaſum habeam, quando Regi meo Sigiſmundo pareo. Quãdoquidem per Prou.15.
illum Reges regnant, & Potẽtes decernunt iuſtitiam. Illius præceptum eſt, vt Rom. 13.
omnis anima poteſtatibus ſublimioribus 1.Pet.2.
ſubdita ſit, & vt ſubiecti ſimus Regi quaſi pręcellenti, & eũ honorificemus.
Quin

Quin caput regni ſit Chriſtus, quin re-gat illud & gubernet, nemo ſanus dubitat: ſed cùm oculis carnis noſtræ, quãdoquidem in cælo degit, aſpici nõ poſſit, munus hoc per eum, quẽ pręſentem intueri licet, Regem exequitur.

Papæ verũ & propriũ officium deſcribitur

Quod autẽ de Rege, totidem id verbis de Paſtore quoq; & Epiſcopo animarum noſtrarũ, incunctanter affirmo, quòd & meum & Eccleſiæ totius paſtorem Põtificem & ſupremum ſub Chriſto capite, caput agnoſco, profiteor, & pręme fero Piũ Quartũ Papam, illiq; me ſubiectionem, reuerentiã, & obedientiam omnem debere. Qua re tãtum abeſt, vt imminuere me quicq̃ de Chriſti veri ſummiq; Pontificis ac paſtoris: & Eccleſiæ totius capitis gloria perſuaſum habeam, vt magis etiam illam augere me per hũc modum & amplificare credam. Ipſe enim eſt, qui ſub Petri

Ioan. 21.

perſona ſuas oues illi paſcendas omnes commendauit, qui cum viſibili præſentia non eſſet habitaturus inter nos, ipſius in paſcendo grege ſuo miniſteriũ

&vica-

& vicariam operam adhibendam putauit, non ad eum ius honoremq; ſuum transferendo, ſed vt ſuum tantum per eum opus agat ipſe, qualiter ad opus quoq; faciendum artifex vtitur inſtrumento. Quare manet ipſe caput Eccleſiæ, ſummus illius Pontifex & Paſtor nihilominus, regit, regnat, & imperium exercet ipſe nihilominus in Eccleſia, verũ opus hoc ſuum per Põtificem Pium Quartum agit miniſtrum ſuum: non quod non poſſit illud per ſeipſum, ſine alio quouis adminiculo aut organo præſtare: ſed hoc modo viſum eſt illi, ſuam erga nos dignationem declarare cùm ex hominibus ſumit, qui pro ſe in mundo legatione fungantur, qui ſint arcanæ ſuæ voluntatis interpretes, qui denique perſonam ſuam repræſentent. Nec alius illi viſus eſt firmior vnitatis retinendæ nodus, quo ſuam adſtringeret Eccleſiam, quàm ſi vnum aliquem illi præfeciſſet, cuius in ea gubernanda viſibili miniſterio vteretur. Cui quidquid ſubiectionis honoris & obedien-

Honor Pontifici exhibitus in Deum redũdat.

1. Reg. 8.

tiæ defertur, non Pio Quarto, ſed ipſi Chriſto defertur: contrà verò, quiſquis illum reijcit, non Pium Quartum, ſed Chriſtũ reijcit, ſicut ad Samuelẽ dixiſſe Dominum legimus, Non te reiecerũt, ſed me, ne regnem ſuper eos. Quamob rem ſi vobis non modò Papiſtã, verùm & Regiſtam appellare me viſum fuerit, non modò nõ moleſtè tulero, verum-etiam ingenti me honore affectũ interpretabor: cùm ad exiſtimationẽ cuiuſque cumprimis amplũ id ſit & illuſtre, quam à Deo cõſtitutæ poteſtati debet fidẽ & ſubiectionẽ eam perpetuò præſtare. Contrà nihil poteſt eſſe magis ignominioſum & infame, quàm ab ea fide & ſubiectione diſcedere: quod à veſtris, Tigurini, factũ eſſe ſcimus, & ante annos aliquot in Germania iã inde ſtatim ab initio naſcẽtis huius veſtri Quinti Euangelij, & proximis ſuperiorib. annis in Gallia. Quibus temporib. quotquot ignominioſum ſibi fore putabãt, dici & eſſe Papiſtas, ijdem illi, neq; Cæſariſtæ, neq; Regiſtæ dici & eſſe voluerunt,

runt,ſed ſicut paulò antè Pontificis,ſic ſuorum quoq; Principum iugum non ita multò pòſt excutere ſunt conati,cõ tra quos arma parricidialia túlerunt.

Ex quo ſatis liquere cuiq; poteſt, ꝙ neq; Catholicus, qui non eſt Papiſta: neq; fidelis Regis ſui ſubditus cẽſeri po teſt,ꝗ nõ eſt Regiſta. Quod mihi quidẽ non eſſet difficile multorũ priſcorũ pa trũ teſtimonijs cõprobare. Sed cũ hoc alibi copioſè factũ ſit,nũc vno vel alte-rocõtentus ero. Nouatũ ꝗ res alia fecit hæreticũ,ꝗ quòd corruptã eſſe dicebat doctrinã in Papatu receptam,quòd la-pſis non eſſet venia denegãda. Quam e- tiã ob cauſam à legitimo Põtifice Cor nelio ſe per ſummũ ſacrilegiũ ſeparaue rat: cathedrã contra cathedrã cõſtitue rat: altare cõtra altare erexerat: quo nò mine grauiter eum inſectatur Cypria-nus: & cùm vnã eſſe doceat Eccleſiã, ꝗ vna intus & foris eſſe nõ poteſt,ibi tan dem Eccleſiã eſſe definit,vbi Papa Cor nelius agnoſcitur, qui Fabiano legiti-ma ordinatione ſucceſſit. Antonianũ

Catholicus non eſt,qui non eſt Papiſta ſed Satanista.

Noui hæreſes vnde.

Cyprianus li. 4. Epiſt. 2.

quoq; fratrẽ laudat, quod cum Cornelio, hoc eſt (ſic enim ipſe loqtur Cyprianus) cum Catholica Eccleſia communicaret. Sic ille communicare cum Papa Cornelio, hoc eſt, eſſe Papiſtam interpretatur communicare cum Eccleſia Catholica, vt non alium niſi Papiſtã Catholicum intelligi velit. Nec ſecùs Hieronymus, qui Damaſo ſcribẽs: Beatitudini, inquit, tuę, id eſt Cathedrę Petri communione cõſotior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam eſſe ſcio, quicunque extra hanc domum agnum comederit profanus eſt. Profanum Hieronymus proñũciat, & ab Eccleſia Dei alienum, qui cum Papa nõ communicat. Ac paulò pòſt ad eundem ſcribẽs, Nõ noui, inquit, Vitalẽ, Meletium reſpuo, Paulinũ ignoro, quicunq; tecum non colligit, ſpargit: qui Chriſti nõ eſt, Antichriſti eſt. Sic ille vir ſanctiſſimus iuxtà ac doctiſſimus, quicunq; cum ſucceſſore piſcatoris Papa non colligerẽt, eos non ad Chriſtum, ſed ad Antichriſtum pertinere dicit: Sathaniſtas liberè pro-

Hieronymus ad Damaſ.

pronunciat,quicunque non ſunt Papiſtæ. Quod apertius etiam ſcribit,in ea quæ proximè ſequitur Epiſtola: In tres inquit,partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat. Ego interim clamito, Si quis Cathedrę Petri iungitur meus eſt. Meletius, Vitalis atq; Paulinus tibi hærere ſe dicunt, poſſem credere ſi hoc vnus aſſereret. Nunc aũt duo mentiuntur aut omnes. Videtis Tigurini,quẽadmodum olim etiam hæretici quominus hęretici iudicarentur,ſed vt Catholici cenſerentur,hærere ſe Papæ ſimulabant. Quòd perſuaſum haberent, non eſſe Catholicum,qui nõ eſſet Papiſta. Itaque de Paulino deq; Apollinari ſcribit in Hiſtoria ſua Theodoretus,quòd aſſerebat vterque, ſe cum Damaſo Papa ſentire, quò faciliùs morbum ſuum tegere poſſet. Sic & Eutiches Leonis Papæ ſententiam ſecuturum ſe per omnia ſpondebat. Idem fecit Antemius, ſententia Synodi ſecundæ Conſtantinopolitanæ damnatus. Poſſem hic aliũ Hieronymi locum producere,vbi Demetria-

Idem.

Hęretici etiam hęrere ſe Papæ ſimulabãt

 metria-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

metriadē hortatur, vt S. Innocētij, qui Apoſtolicæ Cathedrę ſucceſſor eſt, fidē tęneat, nec peregrinam doctrinam reci piat. Et aliū, vbi ſic loquitur: Si Romanam fidem amplectitur, ergo Catholici ſumus. Et alium Ambroſij: Percontatus eſt, inquit, ab Epiſcopo, vtrúmnā cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt, cum Romana Eccleſia conueniret. Poſſem & acclamatiōes in Synodis factas producere: Omnes ita credimus: Papa Leo ſic credit. Poſſem & Imperatorum edicta proferre, vt cuncti ſubditi eam religionem retinerent, quam vertex Apoſtolorum Petrus initio tradidiſſet, ac tum Damaſus Epiſcopus Romanus cuſtodiret. Sed ne longior ſim, vnum tantùm adferam Iuſtiniani locum: Licet, inquit, nobis dicere ac pronunciare, omnes eós qui habere Papam pro capite noluerint, nō eſſe Dei Sacerdotes nec fideles ſeruos. Ex his diſcite Tigurini, quo loco ſitis habendi, qui Papam, & receptam in Papatu doctrinam, adeò reſpuitis, vt vel maximi probri loco Ca-

[S]ynodi 5 [a]ctiōe 4.

tholi-

tholicis obijciatis, quòd ſint Papiſtæ. Certè non alio cenſeri loco poteſtis, quàm quo ſunt ij, quorum hac veſtra cenſura de Trinitate dogma damnatis. Scio quæ ſoletis obijcere. facitis enim quod hæreticis omnibus eſſe commune ſcribit Auguſtinus, vt cùm non habeant quod in cauſa ſuæ diuiſionis defendāt, non niſi hominum crimina colligere affectent, & ea ipſa plura falſiſſimè iactent, plenisq́; conuitiorū & contumeliarū velis in Pontifices inuehuntur, quo ſic & eos, & eorum doctrinam in odium, & contemptum apud omnes adducant. Verùm alius erit hac de re diſſerendi locus.

Hæreticorum propriū ex Auguſtini Epiſtol. 137.

Fortaſſis autem & hoc dicetis: Longè diſſimilem eſſe rationem veſtram, q̃ ſit eorum, cum quibus dimicationem hanc ſuſcepiſtis. Nam vos nunquam id aſſeruiſſe, quod ab iſtis aſſeritur, vniuerſam doctrinam in Papatu corruptam eſſe. Atqui nec iſtos hoc aſſerere probatis, quandoquidem hanc eos exceptionem addere ſcribitis, quod

Trinitarij ex Sacramētarijs prodierunt.

relictam tamen eſſe confiteantur integram baptiſmi formulam. Vtinam autem plus aliquid vos relictum eſſe diceretis. Sed cùm Caluinus (qui veſter videri vult, etiamſi pluribus in rebus à vobis diſſentit, nec de ipſo Euchariſtię Sacramento ſatis cum veſtra doſtrina cõuenit) ita de Papiſmo loquitur: Pro verbi miniſterio peruerſa & mendacijs cõflata illic regnat inſtitutio. In locũ cœnæ Domini fœdiſſimum ſacrilegium ſubijt; Cultus Dei varia & non ferenda ſuperſtitionum congerie deformatus: Doctrina citra quam Chriſtianus non conſtat tota ſepulta & exploſa: publici conuentus idolatrię, & impietatis ſcholę. Cedo Tigurini, cùm talem nobis Papiſmum Caluinus deſcribit, an is minus apertè dicit, Vniuerſam doctrinam in Papatu corruptam fuiſſe, quàm iſti de quorũ impuro dogmate iudicium fertis, qui relictam tamen eſſe fatentur integram baptiſmi formulam. Veſter autem hic doctrinam, citra quam Chriſtianiſmus non conſtat, ſepultam & exploſam

Doctrinã, citra quã Chriſtianiſmus nõ conſtat, in Papatu ſepultã & exploſam eſſe, impiè aſſerit Caluinus in Inſtitutio. cap. 8.

ſam

ſam eſſe totam ſcribit. Itaq; nec baptiſmi formulam nobis integrã relinquit, citra quam certum eſt Chriſtianiſmum non conſtare. Iám ne veſtris ipſi cernitis oculis, fundamentum hoc, quod iure merito oppugnatis in his, quorũ cenſores agitis, nolo dicere primos, ſed priores tamen vos poſuiſſe? Veſtrum enim eſt, & à vobis ad illos profectum. Qûo magis miror, vos in alijs reprehendere, quod ipſi laudi vobis & glorię ducitis, ſcilicet quod vobis licet, alijs licere non vultis. Vos nobis hos Tigurini peperiſtis, quorũ iam blaſphemias diutius ferre non poteſtis. Ex vtero veſtro prodierunt, veſtri ſunt diſcipuli, vos eorũ eſtis præceptores & magiſtri. Quid mirum, ſi mali corui, mala nobis oua pe perêre. Sed hic reſpondebitis. Nunquã vos receptam in Papatu de adoranda Trinitate doctrinã oppugnaſſe. Quanuis in ſecũda ad Polonos Epiſtola Caluinus veſter diſertis verbis ſcripſerit, hanc precãdi formulam, qua vtitur Ecclesiã, Sancta Trinitas vnus Deus, ſibi non

Caluin' Trinitarius.

non placere, quod barbariem ſapiat: & obijcitur hoc illi ab aduerſarijs veſtris, deque eo gloriantur quaſi cum illis faciat. Damus tamen hoc vobis non inuiti: Sed cùm tam audacter & impudenter aſſeueraretis, totam doctrinam, citra quam Chriſtianiſmus non conſtat, in Papatu ſiue Papiſmo ſepultam & exploſam eſſe, cur non vobis crederent ij, qui iam in veſtrum Euangelium, quod cum Chriſti pugnat Euãgelio trãslati, figmẽta veſtra pro diuinis haberẽt oraculis, cur non in eam quoq; opinionẽ venirent, veram de adoranda Trinitate doctrinam ſimul ſepultam & exploſam eſſe? Quos enim ita depinxeratis, quiſquis huic veſtræ picturæ fidem aliquã haberet, quomodo poſſet animum inducere vt crederet, ſummum dogma ſalutis noſtræ, non etiam apud eos tales fuiſſe corruptum? Quamobrem & exẽplo & cohortatione veſtra fecerũt iſti, vt progrederẽtur longiùs, & in profundum hoc extremæ barathrum impietatis ruerent.

Vide-

Videbant vos lõgiùs eſſe progreſſos, quàm dux & anteſignanus veſter, & omnium eorum, qui ſegregauerunt ſeipſos hoc noſtro ſeculo Martinꝰ Lutherus. Nam ne fraudem eum egregia laude ſua primus ille fuit, qui minimè ferè do faſtu quodã ex magna parte doctrinã Papatus, hoc eſt, Eccleſiæ Catholicę condẽnauit, nõ ſine magno ſuæ factionis hominũ applauſu. Quãuis aũt fuerit is proiecta quadã audacia, nunq̃ tamen eò progredi fuit auſus impietatis, vt negaret realẽ Chriſti corporis & ſanguinis in Euchariſtię Sacramẽto pręſentiã. Cõtentus tantũ erat docere, ꝙ maneret ibi nihilominùs panis: & in pane, ſub pane, cum pane, eſſet ibì verũ & ſubſtãtiale Chriſti corpus. Nihil aũt eſt eo verius, quod quidã dixit, ex huius ſeculi ſapiẽtibus, Dato vno abſurdo, ſequũtur plura. Simul vt hęc verba ꝓtulit noſtri tẽporis hęreticorũ patriarcha, mox à veſtris arrepta ſunt, & ſtatìm vlteriꝰ ꝓceſſiſtis, & qua nulla poteſt eſſe maior audacia atq; impudẽtia. Veritatẽ de veritate

An Lutherus fuerit Sacramentarius.

Lutherus Papatum condẽnauit primus, ſed non Chriſtũ.

Sacramẽtarij mẽdacij arguunt Chriſtũ.

ſui

ſui corporis & ſanguinis ſub ſpecieb. panis & vini dicētē, Hoc eſt corpus meū, hic eſt ſanguis meus, arguere mendacij non dubitaſtis. Caluinus quidem gloriatur in quodā ſcripto ſuo, quod claſſicum cecinerit Lutherus ad hæreſim Sacramentariorum excitandam, cùm quę doctrina in Papatu, hoc eſt, in Eccleſia Catholica ſummo totius orbis Chriſtiani conſenſu recepta eſt, naturā ſiue ſubſtantiam panis in carnem, vini verò in ſanguinem cōuerti, negaret. Boquinus verò veſter Heidelbergēſis, ſi modò veſter adhuc eſt, nam ſicut doctrinam, ſic & Magiſtros veſtros mutare quotannis fere conſueuiſtis, quod etiā à vicinis veſtris Argentoratenſib. factū iam eſt pro certo renunciatur. Hic itaq; Boquinus, niſi ſtatuatur prius ἡ μεταβολὴ καὶ μεταποίησις τοῦ ἄρτου conuerſio & tranſubſtantiatio panis, nulla ratiōe dici poſſe, plurib. verbis cōtendit, quod in cœna verè & ſubſtantialiter ſumatur verum Chriſti corpus, quod pro nobis in mortem tratum eſt, nō ſolùm quo ad virtutem, effi-

Caluin' contra Ioachimum VVeſtphalum.

Boquin'

Euangelici miniſtros ſuos ſubinde mutant.

caci-

caciam,potentiam,vigorem,vim, gratiam,ſpiritum ſiue meritum, ſed etiam quo ad eſſentiam carnis, nec ſolùm fide,verũetiam ore corporis. Quamobrem ſimul vt conuerſionem hanc negare cœpit Lutherus,ac in alijs pleriſque doctrinam & ritus Papatus,hoc eſt,Ecclesiæ Catholicæ damnare, gloriatur Caluinus,eum rudimenta ſectæ ſuæ po ſuiſſe,viamq́; ſibi commonſtraſſe. Sed interim eum eſſe præpoſtero quodam ingenio ſcribit,qui rectã ingreſſus viam ſimul ac demonſtrator iter ſuũ reflexit, vltrò progredi recuſat. Progreſſi ſunt igitur vltra primum Patriarcham,Tigurini,veſter Zvvinglius,deinde Caluinus & alij: cœperunt fieri (ſic enim loquitur Caluinus) politiores & inſtructiores,& eſſe Chriſtum in Euchariſtia pręſentem negauerũt.Longius etiam proruperunt Balthaſar Pacimontanus, & qui ſecuti ſunt eum Anabaptiſtæ cum Suenckfeldio,donec ventũ eſt ad Campanum & Seruetum,à Caluino flammis Geneuæ traditum,& ad horũ non diſ-

Calui- nus vbi ſuprà.

Pacimõ- tanus. Suenck- feldius. Cãpan⁹. Seruetus iflãmis à Calui- no exu- ſtus.

diſſimiles ter infelices iſtos in Patria mea Sanctiſſimæ Trinitatis blaſphematores. Veriſimile eſt quòd nihil minùs initio cogitauerit Martinus Lutherus, q̃ vt huic veſtro, Tigurini, Sathaniſmo feneſtrā patefaceret, qui Chriſto dicenti, Hoc eſt corpus meū, aduerſari nō du-

Luth. Sacramētariorū hæreſim deteſtabatur.

bitatis. Satìs enim cōſtat, ſic eū hęreſim hanc veſtrā fuiſſe deteſtatū, vt ea vel cogitari quicquā impurius poſſe negarit. Quā tamen, ad ipſum authorē, pleriq; veſtrum referre conātur. Ac fateri quidem neceſſe eſt, quod is, quamuis nihil haberet quod repræhenderet, in doctrina de cōuerſione ſiue trāſſubſtātiatione, ſolo tamen odio Papatus eam reiecit, vtcūq; permitteret nihilominùs qui vellet vtramq; opinionem tenere. Sed cùm veſtrā hanc hęreſim exortam videret, vide quāto illius exarſerit odio. Sic

Lutherus cōtra Carolſtadiū.

enim loquitur contra Patriarcham veſtrum ſcribens: Litem mihi non pariet, ſiue maneat ibì vinum, ſiue non, mihi ſatis eſt adeſſe ſanguinem Chriſti, de vino fiat ſicut vult Deus. Et antequàm

vellem

vellem cũ Suetmeris (hoc vobis nomẽ Tigurini tribuit) merum habere vinũ, mallem potiùs cum Papa merũ ſanguinem tenere. Quamlibet is implacabili Papatum, hoc eſt, Eccleſiam Catholicã odio proſequebatur, & eius doctrinam euerſam cupiebat, vſq; eo tamen ei viſum eſt abominabile veſtrũ de Euchariſtia cõmentum, vt in Papatus doctrina, de conuerſione panis in carnẽ Chriſti maluerit acquieſcere, quàm videri tam fœdos errores veſtros approbare voluiſſe, vel eis feneſtram aperuiſſe. Ad eundem modũ nihil magìs cupiebat, quàm eleuationem Euchariſtiæ in Miſſa tollere, ne videretur Orthodoxam ſententiam in Papatu receptam, quod Miſſa ſit ſacrificiũ, amplexus, cùm certiſſimũ ſacrificij ſignum eleuatio fuerit. Quoniam verò videbat priores veſtros eleuationem abrogaſſe, ne conſentire vobiſcũ exiſtimari poſſet, per multos annos ritum Eccleſiæ Catholicæ retinendum potiùs eſſe putauit, quẽadmodum ipſe teſtatur in eo libro, quem contra

Tigurini Suetmeri

Eleuatiõnẽ in deſpectum Sacramẽtariorũ retinuit Lutherus aliquãdiù.

Eleuatio ſacrificij ſignum certiſſimum.

Patri-

Patriarcham veſtrum Zvvinglium paulò ante mortem ſuam edidit. Fuit illius odium erga Papam & Papatum plus quàm Vatinianum, de quo ne moriẽs quidem quicquam remiſit, quod etiam verſiculus ille teſtatur, quẽ in ore ſemper habuiſſe fertur:

Lutheri odium in Papatum.

Peſtis eram uiuens moriens tua mors ero Papa.

Lutheri ad Argẽtoratenſes ſcriptum, vbi ſibi Sacramentarios diſplicere dicit.

Tantam tamen veſtræ doctrinę, qua Chriſti corporis in Euchariſtia præſentiam negatis, fœditatem & impietatẽ eſſe iudicauit, vt quò vos prorupiſtis, eò progredi non auderet. Quin audite quid ad Argentoratenſes ea de reſcripſit: Hoc diffiteri, inquit, nec poſſum, nec volo, quod ſi Carolſtadius, aut alius quiſpiam ante quinquennium mihi perſuadere potuiſſet, in Sacramento præter panem & vinum eſſe nihil, ille magno beneficio me ſibi deuinctũ reddidiſſet. Grauibus enim curis anxius in hac excutienda materia multum deſudabam, omnib. neruis extenſis, me obtricare & expedire conatus ſum, cum probè perſpiciebam in hac re cumprimis

mis me valde Papatui incommodare poſſe. Et poſt pauca: Verùm, inquit, ego me captum video, nulla elabẽdi via relicta. Textus enim Euãgelij nimium apertus eſt & potens, qui facilè conuelli non poteſt, multo minus verbis aut gloſſis è capite vertiginoſo cõfictis ſubuerti. Tam ille doctrinã in Papatu receptam de reali præſentia Chriſti corporis in Euchariſtia fundatam in ſcripturis eſſe ꝑſuaſum habebat, vt ſecùs ea de re docere magis, q̃ quod verbis ſatis explicari poſſet, horrendũ ſacrilegium eſſe iudicaret: ac omni genere tormentorum excruciatum ſe centies mortem oppetere paratiorem fore ſcribit, quàm vt in Zvvinglij vel in Carolſtadij de hoc dogmate ſententiam pedib. ire vellet. Neq; dubitauit Zvvinglianos & Sacramẽtarios omnes, qui Chriſti corpus & ſanguinem in venerabili Euchariſtię Sacramento negant, ore carnali ſumi, hæreticos & alienos ab Eccleſia Dei pronunciare: quos etiã vocat Sathanæ miniſtros, mẽdaces, imò mendaciũ ipſum

Iudiciũ Lutheri de Sacramẽtarijs

fucum & ſimulationem, nec vllos cum ipſis tractatus haberi permittit: atque adeò nec audiri vult & ſuos, vt haud aliter ab eis, quàm à Sathanæ veneno ſibi caueant diligenter hortatur. Philippus verò Melanchthon ſceptro Magiſtratus eos non ſtylo refutandos cenſet.

Hoc, Tigurini, de Zvvinglio veſtro, deque vobis miniſtris eius & ſectatoribus, illius eſt iudiciũ, qui Princeps fuit earum ſeditionum ac tempeſtatũ, quas ita graues in Eccleſia videmus excitatas, & cuius verbum tanquam Dei verbum à plurimis, in Germania præſertim, receptum eſt & adoratũ. Quamuis huius veſtræ ſectæ non Zvvinglium ſed Carolſtadium, primum auctoré fuiſſe refert is, quem ſub exitum vitæ ſuæ palàm ad veſtra caſtra transfugiſſe Lutherani quiritantur, Philippus Melanthon. De quo talis áliquando fuit eius cẽſura: Carolſtadius, inq̃t, primus excitauit hunc tumultum, homo ferus ſine ingenio, ſine doctrina, ſine ſenſu cõmuni, quem nullum vnquam humanitatis

Carol-ſtadius Sacramẽtariorũ auctor.

Philipp. Melãch ad Fredericũ Myconium de Carolſtadio iudicium.

tatis officium aut intelligere,aut facere animaduertimus,tantùm abeſt vt in eo manifeſtatio aliqua ſpiritus ſancti animaduerſa ſit: Hunc nihilominus ducẽ ſecutus eſt ipſe Melanchthõ,itidem vt Zvvinglius antea;Oecolampadius,Caluinus;& eiuſdem farinæ alij. Quemadmodum autem in odium & deſpectum Papę,omnia ſe dixiſſe,ſcripſiſſe,feciſſe, nõ vno loco gloriatur Lutherus, ſic de Carolſtadio quoque narrat Philippus, quòd odio Lutheri non aliqua pietatis opinione controuerſiã de cœna Domini primus mouerit. Accidit igitur Luthero,quod Chriſtus aliquando dixit, Qua mẽſura menſi fueritis,eadẽ & remetietur vobis.Hic itaq;Carolſtadius; Tigurini,nõ Zvvinglius,primus auctor fuit hæreſeos veſtræ.Et quod nunc vos facitis de dogmate,quod in patria mea ſparsêre turbulenti quidam:idẽ de veſtro quoq; fecit olim Luterus. Qũãuis enim, q̃ fuit inſignis hoĩs audacia atq; amẽtia,Papatui, hoc eſt, Eccleſiæ Catholicæ multos errores attribuerit,in

Lutheri in ſcribẽdo & dicendo propoſitum.

Controuerſia dẽ Cœna Domini quã intẽtione à Carolſtadio mota.

Marc. 4.

Lutheri cõſenſus cum Papatu,& cum Sacramentarijs diſſidium.

hoc tamē dogmate de Chriſti corporis in Euchariſtia veritate, negat (vtar autē verbis eius) ſanctam Eccleſiam Catholicam, quæ eſt ſub Papatu quidquam erroris admiſiſſe: Cū ea ſentire ſe, doctrinam illius hac de re libenter amplecti, profitetur. Illius etiam auctoritate, quam ſanctam vocare non dubitat, veſtrum hunc ſacrilegum errorem oppugnat, nec ſe legiſſe turpiorē vnquam hęreſin ſcribit, quæ ſtatim initio, tot inter ſe capita, tot ſectas habuerit, etiamſi in principali cauſa, vtpote in perſequēdo Chriſtū vnanimes exiſtant. Hæc ille de vobis, qui primus ętate noſtra doctrinā ſuā Dei verbū, & purū Chriſti vocauit Euāgelium, atq; vt eſſe tale cēſeretur à multis, qn & à vobis ipſis initio, aucto ritate ſua pfęcit. Sed audite quęſo quid idem alio loco ſcribat, quod ad cauſam de qua agitur propiùs pertinere videtur: Audio, inquit, & video rebaptizationem à quibuſdā vſurpari ex eo fundamento, vt in deſpectum Papæ faciāt, tanquā hi qui nihil ab Antichriſto habere

Luther' ad duos plebanos de Anabaptiſmo.

bere velint. Quemadmodum & Sacramentarij propterea merum panem & vinum habere volunt in deſpectum Papæ, arbitrantes ſe hoc pacto rectè ſubuertere poſſe Papatum. Profectò friuolum eſt hoc argumentum, ſupra quod nihil boni ædificaturi ſunt. Hoc enim pacto negare eos oporteret totá quoq; ſcripturam ſacram & prædicandi officium, hoc enim totum nimirum à Papa habemus. Et nouam quoq; ſcripturam ſacram nos facere oporteret, ne quid ab infidelibus haberemus Iudæis. Stultitia eſt hoc totum. Nam & Chriſtus in gente Iudaica inuenit Phariſæorum & Scribarũ abuſus, non tamẽ propterea reiecit quod illi habuerũt & docuerunt. Nos autem fatemur ſub Papatu plurimum eſſe boni Chriſtiani, imò omne bonum Chriſtianum, atq; etiam illinc ad nos deueniſſe. Quippe fatemur in Papatu veram eſſe ſcripturam ſacram, verum Baptiſmum, verum Sacramentum altaris, veras claues ad remiſſionem peccatorum, verum prædi-

Lutheri de Papatu iudicium.

candi officium, verum Catechiſmum, vt ſunt Oratio Dominica, articuli fidei, Decem præcepta. Dico inſuper, ſub Papatu veram Chriſtianitatem, imò verum nucleum Chriſtianitatis eſſe. Videtis Tigurini, quàm bellè cum Luthero vobis, vel potiùs vobiſcum Luthero conueniat. Ex cuius hac Epiſtola, verba etiam nonnulla videmini mutuati. Quod ſibi propoſitum ille fuiſſe non diffitetur alicubi, nimirum in odium & deſpectum Papæ, ſiue Papatus dicere, ſcribere, facere omnia, atque ideo doctrinam illius eſſe corruptam aſſerere, veſtrum quoque fuit
1. Ioan. 2 idem propoſitum, idem fundamentum. Scitum autem eſt illud, Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, quia tenebræ excæcauerunt eum. Quantò magis qui odit patrem ſuum, cui diuina lege ſubiectionem, reuerentiam, & obedientiã, debet omnẽ? Iis igitur excæcati tenebris, & vos & Anabaptiſtæ, & princeps om-

omnium Lutherus cum ſuis,& quęcũque poſtea fex eſt hæreticorum conſecuta, perſuadere populo cœpiſtis, in Papatu modò non vniuerſam doctrinam eſſe corruptam. Et hoc erat fundamentum, quo maximè nitebamini: hoc erat rete quo plurimos attraxiſtis. Nunc quod eidem fundamento nituntur diſcipuli veſtri, crimen vobis minimè ferendum, & inexpiabile quoddam facinus eſſe videtur.

Sed nimis longè progreſſos eos eſſe dicitis. Damus hoc vobis: eſt enim verius, quàm vellemus. Verùm interea num & vos longiùs progreſſi non eſtis, quàm is, quem primum veſtræ doctrinæ rudimenta poſuiſſe, viamque vobis commonſtraſſe gloriamini? Si verum eſt quod ſcribitis, eum eſſe præpoſtero quodam ingenio, qui rectam ingreſs' viã, ſimul ac demõſtrator iter reflexit, in eodẽ luto pedẽ obſtinatè figat & vltrà ꝓgredi recuſet: Cedo quod eſt *Trinitarios plus vltrà ꝓceſsiſſe temerè arguunt Sacramẽtarij.*

infelicium iſtorum tam grande peccatum, ſi quod vos feciſtis, Luthero vobis iter demonſtrante, idem fecerunt ipſi quoq;, cùm eſſent facti politiores & inſtructiores, & eſſet eis via à vobis longior demonſtrata. Secuti ſunt conſiliũ veſtrum, noluerunt in eodem luto pedem obſtinatè figere, ſed vlterius aliquanto ſunt progreſſi. Cur ita grauiter & acerbè reprehenditis in illis, quod eos ipſi vos, exemplo veſtro facere docuiſtis? Quod vos laudi vobis & gloriæ ducitis, cur id in iſtis tanquam capitale crimẽ damnatis? Itáne veſtro præſcripto, veſtro cuncta geri vultis imperio? Bucerum quoque grauius aliquando Lutherus reprehenderat, quod longius proceſſiſſet. Cuius, cùm ille non paulò doctior, imperium ferre non potuiſſet, neq; cùm Dei verbum & Euangelium ſubinde creparet, doctrinam illius omnem tanquam Dei verbum & Euangelium adorare vellet, in hæc verba prorupit: Si exigit, ne quis vlla in re à ſe diſſentiat, probet ſe eſſe Deum.

Bucerus Lutheri imperiũ ferre nõ potuit.

Trinitariorum ad Sacramentarios Apoſtrophe.

Quæ-

Quæſo vos,an eadem hæc verba, cõtra vos quoq; Tigurini, nõ erit fas iſtis vſurpare?Num quo iure prohibere poteritis,quo minus in hunc modum vos cõpellare queant? O venerandi præceptores & magiſtri noſtri, licuit vobis, quàm longè, quamq́; latè patet orbis Chriſtianus,ab eo toto diſſentire, eum idololatriæ reum facere, eum ignorati Chriſti,beneficiorum eius omniũ obſcuratorum,non accuſare tãtùm, quod videri tolerabilius poterat, verumetiã inauditum condemnare:cumq́; Lutherum hac in parte ducem ſecuti fuiſſetis, & is aliquam doctrinæ Papatus partẽ, nimirum de præſentia Chriſti corporis in Euchariſtiæ Sacramento,non modò non reprehenderet, verumetiã retineret mordicus,ac ſumma vi tueretur, licuit vobis ab illius quoq; ſententia diſcrepare, cùm tamen omnis illius doctrina,multis in Germania locis, quin & à vobis initio non alio numero, q̃ quo purum Dei verbũ haberetur: cur & nobis non liceat exemplũ hoc veſtrũ

imitari? paulò progredi longiùs, & ab opinione veſtra ſaltē in vno aliquo dogmate diſſentire? An & vos non eſtis ęquè homines vt nos? An ſolis vobis reuelata ſunt omnia, nec eſt q̧cquā quod vos fugere queat? An à vobis verbū Dei proceſſit, aut in vos ſolos peruenit? Probate vos eſſe Deos, ſi vultis vt ne latum quidē vnguē à veſtra ſententia diſcedamus vnquàm, & quicq̧d à vobis dictū aùt ſcriptū fuerit, haud aliter q̃ purum putum Dei verbū, contra quod mutire fas nō ſit, amplectamur. Nónne vos docuiſtis nos, doctrinā citra quā Chriſtianiſmus non conſtat, in Papiſmo totam

Hæreticorum axioma.

exploſam & ſepultam eſſe? Nónne fuit & hoc inter alia veſtrûm, ſicut ante vos aliorum hæreticorū ferè omnium axioma? Nihil eſſe recipiendum præter ſcripturas? Quòd ſi nos à vobis docti, reijcimus omnē doctrinam, quæ Chriſtianiſmū ſepelit & explodit, qualē eſſe Papatus doctrinam ipſi profitemini, & eſt inter illius capita præcipuū hoc de Trinitate: Si quod vos facere contra Papi-

ſtas

ſtas nunquam intermittitis, quærimus & à vobis & ab illis vbi reperiatur in ſcripturis, vel Trinitatis, vel perſonæ, vel eſſentiæ nomen, ac niſi fuerit oſtenſum iuxta normã à vobis propoſitã, & in alijs dogmatibus examinandis, contra Papiſtas obſeruari ſolitã, recepturos nos eſſe negamus, per Deũ immortalẽ vos obſecramus, quid alienũ à præceptis & inſtitutis veſtris facimus? An hoc tanquàm atrox facinus in nobis vindicandũ eſſe putatis, quòd nos dociles diſcipulos prębemus? quòd in eodem luto pedem obſtinatè non figimus, verũ à vobis moniti, pergimus & procedimus ea via quam nobis commõſtraſtis. Certè laudem potiùs à vobis hoc nomine promeriti videbamur, quàm vt aliqua nos animaduerſione propterea dignos iudicare debeatis. In hunc modum ſi vos iſti veſtri diſcipuli compellauerint, num eſtis habituri quod contradicere poſſitis?

Et certè vtitur ijſdem Argumẽtis cõtra vos apud Ochynum veſtrum: idem

Spiri-

Ochini de Sacramẽtarijs iudiciũ. Lib.2.dialogorũ.

Spiritus,quo vos eſtis afflati,dum pluribus verbis in quodam eius Dialogo cõtendit,Eccleſiæ doctrinam de adorãda Trinitate non eſſe nefas in diſceptationem vocare,ſic inter alia loquitur. Nõ negabis expediuiſſe tẽpore tuo diſquiri,ſit nec ne Chriſti corpus in pane, & ſanguis in vino,quamuis & eſſe & adorari debere Cõcilia per errorem decreuiſſent. Et quoniam in Trinitate vſu venire idem poſſit,expedit negotiũ explorare. Verùm ipſos iam potiùs dicentes audite, ſic enim vos quidam ex illis alloquitur: Hortor & obteſtor vos per nomen Dei & eius filij Domini noſtri Ieſu Chriſti,diſpicite diligẽtius ea, quę Dominus vobis nondum aperuit. Nõ dederat oĩa Luthero,plura dedit poſtea Zuinglio,& poſt eum alijs (fortaſſis Anabaptiſtas intelligit & Suenckfeldiũ & Seruetum,& alios nõ diſſimiles) dat & nunc cui vult. De ſe proculdubiò loquitur,ſibi quoq; plus aliquid q̃ Luthero,vel Zuinglio, vel alijs datũ eſſe perſuaſum habet. Ac paucis interiectis: Ca

uete,inquit,vobis à Gabaonitis, q imponebant populo Dei laceris veſtibus, mucido pane,&c.Sub nomine Dei noſtri ſe venire dicebant, & impoſitũ eſſe ab illis populo Dei, ſcriptura dicit, ꝙ non conſuleret os Iehouæ. Non imponant nobis Patres,Vetuſtas, Concilia. Vetuſti enim ſunt iſti panni, quos vos primi laceraſtis in alijs articulis fidei. Vnus ſit magiſter noſter Chriſtus: Os Iehouæ conſulendum,non hominum. Sunt etiam hic plæriq; Gabaonitæ,qui vobis imponunt, amicos ſe profitētur, & nihil interea optant,quàm vt populum ad Ægyptum reducant,varijs modis,& Cōfeſſione Auguſtana: quod vobis poſtea Dominus patefaciet.

Auditis hæc Tigurini. Viſi fuimus vobis aliquando Gabaonitę,vetuſtis & laceris pānis induti,cùm nouæ doctrinæ veſtræ oppoſuiſſemus, Patres,vetuſtatem,Concilia.Monebatis populum,vt ſibi caueret ab iſtis Gabaonitis: docuiſtis deponendum eſſe, quicquid armaturæ ſuppeditant Orthodoxi veteres, Lutherus de libero & ſeruo arbitrio.

Theo-

Theologorum ſcholæ, Conciliorum & Pontificum authoritas, tot ſeculorum ac totius populi Chriſtiani conſenſus: quod nihil ſit recipiendum præter ſcripturas. Itaq; nihil morari quenquã debet: quid tanto cõſenſu loquantur vetuſti ſcriptores, quod antiquitas minimè debet impedire, quo minus liberè veritas à mẽdacio diſcernatur. Hæc vos docuiſtis, ſtatìm vt nouum iſtud Euangelium veſtrum in lucem proferre cœpiſtis. Ecce nunc & vos contra blaſphemos iſtos differentes, facti eſtis illis Gabaonitæ. Ecce nũc illis iterum induiſſe videmini, ſimul & ab ipſis indui velle, vetuſtos pãnos quos abieceratis, & alijs vt abijcerent authores fuiſtis: dum eis Patres, Concilia, Vetuſtatem opponitis. An autem iſti non bellè vobis reſpondent? Vetuſti ſunt, aiunt, iſti panni, quos vos primi laceraſtis in alijs articulis fidei. Sic nos olim docebatis. Vnũ nobis eſſe debere magiſtrũ Chriſtum. Os Iehouæ conſulendum eſſe nõ hominum. Nunc ab hac doctrina deſciuiſtis

Caluin' in Epiſtolã ad Hebræos.
Cal. in 1. Ioan. cap. 4.

uiſtis, & ad Gabaonitarum habitum reuerſi, ſub illo nobis imponere, populum ad Ægyptum reducere vultis.

Sed quid alio quoque loco dicat, audite. Nam initium atq; progreſſum huius Sathaniſmi, quod nunc, proh ſcelus nefarium, Euangelium à nonnullis vocatur, deſcribens, his verbis vtitur. Cùm Lutherum Deus excitaſſet, Eccleſiam Antichriſti per eum ita dirutam eſſe voluit, vt non à fundamentis inciperet: alioqui tam putrida domus, eum prius oppreſſiſſet ſua ruina, ſed eam à tecto aggreſſus (vt fit in diruendis veteribus ædificijs) vaſtare cœpit primúm indulgentias Antichriſti, quibus negatur Chriſti ſatisfactio, & gratuita remiſſio peccatorum. Poſtea purgatorium aggreſſus ignem illũ culinarum Papiſticarum, frigida verbi Dei penitùs extinxit. Hinc inuocationem mortuorum, qui pro mediatore vnico, funditùs abolito regnabant, peſſum dedit, deinde peregrinationes, &cæ.

A Trinitarijs progreſſus Sathaniſmi deſcribitur

Luther' à tecto Eccleſiã diruere cœpit.

Cùm

Cùm venit ad profundiora & fundamẽto viciniora, vt ad Miſſam, Deus bone quàm furebat Sathan. Extirpauit tamẽ Miſſam, diu ſecum diſceptãs, & eius appendices retinens. Sed radices ex quibus repullulaſcere potuit, non euulſit ſtirpitus, præſentiam eius in pane, carnis eius vbiquitatem, ac manducationẽ quæ fit ore retinens. Hîc iam hæſit Lutherus in doctrina de Sacramentis, nec Antichriſtum potuit funditùs extirpare: eius etiam Cæremonias Iudaicas & gentiles pro legitimis vſurpauit. Surrexit poſtea Zuinglius, qui tandem Miſſam, cum ſuo DEO panaceo, & omnibus appendicibus eius radicitùs euulſit, ita vt nihil iã Antichriſtianiſmi in ea re reliquerit, Sacramenta non includere in ſe Chriſtum docuit, neque etiam Sacramẽtis gratiam Dei alligauit. In cælum nos ad Chriſtum relegare Sacramenta & deducere, & ad mortẽ Chriſti ſub Pilato peractam fortiſſimè aſſeruit. Vbi verò iam ſuo ordine ad fundamentum ventum eſt, quod illis prioribus athletis

Zvuinglius parietes Ecclesiæ diſiecit.

tis penitùs repurgare ab Antichriſti & eius Sophiſtarum putridis commentis datum non fuit. Quantum Sathan furit, & in quæ monſtra ſe non vertit, vt ſuum Deum ignotum, Prophetis, Chriſto, Apoſtolis, Deum infinitum, Deum eſſentiam, Deum trinum, & alijs varijs, & monſtroſis nominibus vocatũ defendat? qui pro vno ſolo vero patre Domini noſtri IESV CHRISTI, & pro filio eius vnigenito Deo vero, ex illo vero genito, tum vno ſpiritu ſancto regnabat diù: Nobis verò quicunq; Chriſti miniſtri ſumus, & membra eius corporis, ſumma ope adnitendum eſt, quò penitùs hoc fundamentum ab Antichriſti ſordibus, & Dijs fictitijs repurgatum, tantum ex lapidibus verbi Dei ſubſtruatur Eccleſiæ Dei: quo tandem contra omnes inferorũ portas, in neutram partem inclinãs, ſtare ſemper poſſit. Quoad enim aliquid putridum in fundamento manſerit, metuendum ne putrefacto tandem fundamento, ædificium totũ inclinet, & poſtea ruat: ſicut

Trinitatij fundamentum diruunt.

factum eſt in Papatu, & nunc à nouo Sabellio, & illi ſimilibus, totam veritatem patefactam euerſam Sathan curat.

Lutheraniſmi progreſſus. Phil. 3. Hactenùs blaſphemus iſte. Deũ excitaſſe dicit Lutherum: ſed legitur in ſcripturis etiam Deus venter. Hunc ſi Deum intelligi vult, næ ille rem acu, quod aiunt, tetigit. Nam ab iſto Deo, ventre, primam de indulgentijs velitationem excitatam fuiſſe, manifeſtum eſt omnibus. Succeſſit poſtea Deus huius ſeculi, qui mentes excæcat infi-

2. Cor. 4. delium. Nam cùm hęc illi prima velitatio non infeliciter ceſſiſſet, multosque poſt ſe diſcipulos abduxiſſet: elatus hoc

Luth. in libello de Miſſa angulari. rerum ſucceſſu, ſic eſt à Deo huius ſeculi excæcatus, vt de tremendo quoque Miſſæ ſacrificio delendo cogitationem ſuſciperet. Fatetur ipſe, quod vltro ſe facturum obtulerit, vt & de indulgentijs taceret, & ordinem ac iuriſdictionem Eccleſiaſticam, non modò nõ oppugnaret, verũ etiam pro virili ſua tueretur ac defenderet, ſed cùm non audiretur ab Epiſcopis, nec alia conditione

reci-

reciperetur, quàm ſi recantaſſet, pro‐
uocatum ſe fuiſſe vt progrederetur vl‐
terius. Quid, inquit, inde lucrati ſunt?
Hîc iacent indulgentiæ, & literæ ſimul
cum ſigillis euanuerunt: Quid ſi pro‐
pediem ſic eueniet eis circa Eccleſia‐
ſticam poteſtatem, & circa ſacrorum
ordinum cõſecrationem, &c. Ac dein‐
de pergit multa contra Miſſam ſcribe‐
re. Qua quidem in re Diabolo ſe præ‐
ceptore ac magiſtro vſum, eumque ſibi
fortiora contra Miſſam argumenta ſup‐
peditaſſe, quàm quæ refelli potuerint
adeò non obſcurè fert, vt etiam gloria‐
ri videatur. Palam vt omnib. eſſe que‐
at, quòd non Deus & pater Domini
noſtri IESV CHRISTI, verùm Deus
huius ſeculi mentem eius excæcauerit,
vt hucuſque prolaberetur impietatis:
& futile ſit hoc iſtius mẽdacium, quod
furebat Sathanas, cùm ad Miſſam abo‐
lendam aggrederetur. Nam adeò
non furebat, vt etiam tela ſuppedita‐
ret, quod ipſe fatetur Lutherus, qui‐
bus eam expugnare poſſet: cùm à

Luther' diabolo pceptore vſus.

 nulla

nulla re æquè abhorreat, atq; à tremẽdo iſto ſacrificio, quod Chriſti paſſionis & mortis eſt commemoratio: quã ille ex omni hominum memoria deletam, & ſempiterna obliuione obrutam cupit. Interea tamen veriſſimè deſcribuntur ab iſto gradus, quibus eò peruentum eſt, vt Eccleſia Dei, quam vos Papatum vocatis, funditùs apud quoſdam euerteretur. Nam re vera Lutherus, quemadmodum iſti ſcribunt, tectum diruit, parietes autem, & viciniora fundamento membra veſter Tigurini Zuinglius diiecit. Hi verò quibus cum vobis nunc eſt negocium, cùm in eam opinionem veniſſent, vos tempori ſeruiuiſſe, quod nondũ ſatis vobis oportunum videbatur, ad ea quæ iam eratis meditati perficienda, quod vos intactum tamen adhuc reliqueratis, ipſi fundamento manus iniecerunt, atque ita quæ per vos Eccleſiæ Dei vaſtatio fieri cœpta eſt, eam iſti viri glorioſi abſoluerunt: ac ipſis etiam fidei noſtræ fundamentis, radicitùs extirpatis, cum pului-

Trinitarij Eccleſiæ fundamentũ diruerũt

puluiſculo, quod aiunt, ſuſtulerunt omnia, ne veſtigium quidem vllum doctrinæ de Sanctiſſima Trinitate relinquere cupientes: Quam nondùm etiam vulgo notam, iam inde ſtatìm ab orbe condito, Sancti Patriarchæ & Prophetæ coluerunt: & nobis tot millibus annorum obſcurius initio, deinde patefacta Euangelij luce clarius atque manifeſtius, colendam & adorandam quaſi per manus tradiderunt.

Veriſſimè dictum eſt illud, Erat ſerpens callidior cunctis animantibus. Nihilis cupiebat magis, nec alio collimabat, magis ab ipſo ſtatim exordio, quàm vt ſummum hoc ſalutis noſtræ dogma prorſus euerteret, & ex animis mortalium tolleret: nihil tamen initio minùs præ ſe tulit, paulatìm eò ſibi perrependum eſſe putauit: quod, quæ eſt ipſius aſtutia, facilè proſpiciebat, fore, priùs vt opprimeretur ipſe ruina, quam aliquod operæpretium feciſſet. Quãobrem illius memor quod

Sathanã imitatus Luther' cum ſuis maleſanis ſucceſſorib. in euertẽda Eccleſia.

Gene 3.

Eccl.19. ſcriptum eſt: Qui modica ſpernit, paulatìm decidit, ab alijs quibuſdam, quæ modica videri poterãt, exordium ſumpſit: Nimirum ab vſu calicis, ab eſu carnium diebus prohibitis, & alijs eiuſdem generis, de quibus Eccleſiæ doctrinam & inſtitutionem, non aliam ob cauſam reprehendit, quàm vt illius authoritatem, in his quæ modica videbantur initiò ſpernere doceret, vt ſic modica ſpernendo paulatìm homines deciderent. Itaque calicem vſurpandum, carnes diebus ieiuniorum comedendas, vxores voto obſtrictis ducendas docuit, non ob aliud, quàm in odium & deſpectum Papæ & Conciliorum ab eo legitimè congregatorum. Indè progreſſus eſt ad ea, quæ recenſentur ab iſtis. Ac maiorem laborum ſuorũ partem in tecto tantum demoliendo cõſumpſit. Porrò Zvvinglius ad ipſos parietes acceſſit, & eos diſijcere conatus eſt, fundamentum non attigit. Ad quod euertendum, aggreſſi tandem ſunt iſti glorioſi milites, & ſummum

mum ſalutis noſtrę dogma ſuſtulerunt. Quòd eis, via iā per alios munita, præſtare non adeò difficile fuit. Totis enim quadraginta & amplius annis, nihil aliud mentibus hominum diligentius per ſuos miniſtros inculcandum & imprimendum Sathan curauit, quàm doctrinam in Papatu corruptam eſſe: nihil Conciliorum decretis, nihil priſcorum patrum placitis tribui debere, ſolum illum audiendum eſſe, de quo lapſa de cælo voce dictum eſt: Hunc audite. Matt. 17. Præcipuè verò Pontificis authoritatem omnem nō tam eleuare, quàm proſternere conatus eſt & conculcare: qua ſtante proficere ſe quicquam poſſe deſperabat. In hunc igitur plenis conuiciorum & contumeliarum velis inuectus, exoſum cunctis reddere nomē eius, & eum in ordinem cogere nitebatur, quo ſic gubernatore ſublato, ſicut ille ſcripſit, atrocius atque violentius circa Eccleſiæ naufragia graſſari Cypr. poſſet. Qui conatus, cùm ei quibuſdam in locis ex animi ſui ſententia ceſ-

 ſiſſet,

ſiſſet, tum verò primùm per Zvuinglium, Oecolampadium, Caluinũ, & eorum ſimiles alios progredi cœpit longiùs, donec ad hos infelices vẽtum eſt, qui fundamentum etiam ipſum dirutum cupiunt.

Diſſidia hæreticorum inter ſe.

Quid erat à quo piorum omniũ aures initiò magis adhorrerẽt, quàm cùm in Miſſam, & in Eccleſiæ Sacramenta tanta petulantia debacharetur Lutherus? ſed hæ tandem in multis locis occalluerunt. Exortus eſt poſtea Carolſtadius, cum ſuis diſcipulis, Zvuinglio, Oecolampadio, Caluino, tum vero, nõ modo Chriſtiani, verùm & ipſi Lutherani, ſacrilegum errorem veſtrum ſic execrabantur, vt haud aliter vos Tigurini, quàm viperam & baſiliſcum fugerent, atque modis omnibus à ſuis congreſſibus arcere conarentur, cùm & aqua & igni vobis interdixiſſent. Sed veſtris quoque blaſphemijs poſtea multorum aures aſſueuerunt: & eſt hæreſis hæc veſtra, tam longè tamq́ue latè propagata, propemodum vt iam extinctã

Luthe-

Lutheranam videre liceat. Qua de re non vno in loco gloriatur Caluinus. Quin & libellus quidam proximis ſuperioribus annis in lucem prodijt, cuius hæc eſt inſcriptio:

Victoria ueritatis & ruina Papatus Saxonici. Papatus Saxonicus.

Sic Saxonicum quoq; Papatum iam eſſe deletũ veſter ille gloriatur, cùm interea Papatus Romanus, ab ipſo Chriſto fundatus & inſtitutus, fixus & ſtabilis permaneat: vt ſit omnis homo mendax, verax autem appareat ille, qui dixit, quòd portæ inferi non præualebũt aduerſus eum. Et alio loco: Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Ecce autem venêre nunc iſti, qui ſicut Lutherus Eccleſiæ Chriſti, vos autem & Eccleſiæ & Lutheri, ſic ipſi viciſſim & Eccleſię Chriſti & Lutheri, & veſtrũ Papatũ, ſublato fidei noſtræ fundamento, ſubuertere conantur. Noluit Lutherus à Pontifice ſibi præſcribi, quouſq; progrediendum foret in fidei dogmatibus. Vos autem nec à Papa, nec à Luthero legem vobis ſtatui ferre poteſtis.

Matt. 16.

Luc. 22.

Ecce nunc exemplo veſtro ſurrexerunt iſti, qui nec à Papa, nec à Luthero, nec à vobis modum ſibi poni, certiſq; finibus, intra quos conſiſtendũ ſit, circunſcribi doctrinã ſuam patiuntur, ſed velitis nolitis, memores illius prouerbij, quòd multi diſcipuli ſint pręſtantiores magiſtris, ipſum etiam fundamentũ petunt, & illud modis omnibus extirpatum cupiunt: vt ſic à Luthero fieri cœptã, à vobis aũt aliquouſq; progreſſam, Eccleſiæ, quæ domus eſt Dei viui, vaſtationem, tandem aliquando perficiant.

Pro vno Papa multi nati ſunt.

Fuit à Chriſto Papatus vnus inſtitutus, per quem vnitas in Eccleſia retineretur: ad quẽ euertendum cùm Lutherus vnà vobiſcum, & cum alijs multis, eiuſdẽ farinę, conſpiraſſet: videte quęſo quorſum res ad extremũ reciderit. Simul vt Chriſtum, per legitimum Papã, cui peculiariter oues ſuas omnes paſcẽdas commendauit, loquentem & præcipientẽ audire deſijſtis, & ſuaue Chriſti iugum per eum Eccleſiam ſuã gubernantis excuſſiſtis, quàm multi, & ij minùs

nùs tolerabiles Papę quàm Romanus, apud vos exorti ſunt. Qui primus excu tiẽdi iugi Põtificij fuit auctor Martinus Luther', an de eo magni Rabini veſtri, Ioannes Caluinus & Ioannes à Laſco non queruntur, quòd nõ ſuſtulerit, ſed potius ad ſe pertraxerit (ſic enim ipſe loquitur) Papæ Tyrannidem, quodq́; pro ligneo Papæ iugo collo excuſſo ferreum ab illo impoſitum. Luther' Papa.

Sed libet aniles ea de re querimonias adſcribere cuiuſdam Lutheri diſcipuli: Ioannes is eſt Spangenbergius, qui non ita pridem libellum edidit lingua ſua Germanica, cuius hęc eſt inſcriptio: Warhafftiger bericht von den wolthaten die Gott durch Martinum Luther ſäligen fürnẽlich Deutzſchlandt erzeiget/ vñ von der ſchendlichẽ vndanckbarkeit für ſolche groſſe gabẽ/ꝛc. i. Verax narratio beneficiorum per Doctorem Martinum Luherũ piæ memoriæ, præſertim Germaniæ diuinitùs præſtitorum, & deteſtãdæ ingratitudinis erga eiuſmodi ingentia beneficia & munera, &c. Ac- Ioannes Spangebergius.

cuſat autem is in eo libello, non Chriſtianos, quos vocat Papiſtas, verùm illos ipſos accuſat ingratitudinis, qui Lutheri verbum tãquam Chriſti verbum quadraginta his annis adorare cœperant, VVitebergenſes potiſſimum, Lipſenſes, & qui ſunt ſub Duce VVirtembergenſi. Hos igitur grauiter accuſat, quòd acceptorũ à Luthero beneficiorum immemores, auſi fuerint in decem aut vndecim doctrinæ capitib. ab eius doctrina diſſentire: quodq; ijs eum elogijs ornauerint: Sie nennen jhn einen Philauticum, das iſt/ einen ſolchen menſchen/der von niemandt dañ von jm ſelbs allein viel gehalten habe/ vnd dem nichts gefallen/ dann was er ſelbſt geredt vnd gethan. Item einen Philonicum vnd Eriſticum, Eine ſolche hadermetze/ der alle zeit woll recht haben. Keinem menſchen etwas gůts ſein laſſen/ Niemand weichen wolle/ Allein ſein eigen ehre ſůche/ vñ niemand neben jm leiden könne. Item einen Doctorem Hyperbolicum, Einen ſolchen Lehrer/der auß einer flohe könne ein

VVittebergẽſes à Luthero defecerunt.

Ca-

Camel machen/der von tauſenten ſage/ vnd kaum fünff meine. Ins feldt hinnein rede/Gott gebe es ſey war oder nicht/Der zweymal mehr ſage/ denn es am im ſelbeſt iſt. Item ſie nennen jn Polypragmoniſcum, der ſich mütwilligklich in alle hẽdel mit einmiſchet/ſich mehr außzurichten vn terwindet/denn jm befolhen/vnd aller ſachen anmaſſet/ ſo jn doch nicht angehen. Item, Oſtentatorem ingenij, den nur mit ſeinem hohẽ verſtandt one not gepranget habe/vnnd ſich wöllen ſehen laſſen. Item Stoicum, Einen Stoltzkopff/der nur ſeines ſinnes gelebt/vnd andere in tyranniſcher dienſtbarkeyt gehalten habe. Machen auch einen Somniatorem vnd traummer auß jm/vnd brëuwens wurſt/ Gott ſey es geklagt ineinander/rc. Vocãt illum, dicit ille, Philautũ, hoc eſt eiuſmodi hominem,qui non niſi de ſe vno præclarè ſenſerit, ſibi vni plurimum tribuerit:cuiq; nihil arriſerit, præterquã quod ipſe dixiſſet & feciſſet. Appellant item Philonicum & Eriſticum, id eſt, hominem vſque adeò rixoſum, vt ſemper

Lutheri elogia atq;cognomina.

per

per ſuam tueatur ſententiam, tāquam æquam nemini quidquam concedere, nulli cedere velit: ſuam duntaxat aucupetur gloriam, nec quēquam præter ſe ferre ſuſtineat. Itemq́; Doctorē Hyperbolicum, puta, qui ex culice poſſit efficere Camelum, qui mille iactitet, & vix quinque cogitet, effutiat quicquid in buccam venerit, floccipendens num verum vel falſum ſit quod dicit: denique q duplo plus aſſerat, quàm ipſa habeat rei veritas. Nuncupant etiam illum Polypragmonicū, qui ſe procaciter & petulanter negocijs omnib. immiſceat, qui plura ſibi expedienda ſumat, quàm ipſius poſcat prouincia: rebusq́; omnibus, quæ tamen nihil ad eum pertineant, ſeſe ingerit. Tum quoq; ingenij oſtentatorem eum nominant, quòd nō niſi ingenij acumen, pręter neceſſitatē oſtentare ſeq́; vendicare voluerit. Sed & Stoicum durum, capito, qui non niſi ſuo vixerit cerebro, atque alios Tyrannica continuerit & compreſſerit ſeruitute. Deniq; Somniatorem eum

vo-

vocant,& proh dolor, miſerandum in modum coquunt & permiſcent, &cæ. Nec aliter ea de re ſentit Zvvinglius veſter, tot ab eo confoſſus anathematis. Quin & diſcipulus illius Melanthon ſe turpiter illi ſeruiuiſſe queritur.

Hacten' Spangeuebergius.

De veſtro verò, Tigurini, Papa Zvvinglio quid dicam? qui Lutheri faſtum alio maiori faſtu calcabat, ac minùs etiam quàm ille tolerabilis fuiſſe videbatur, cùm nullum illius dictum celebretur magis quàm illud: Euangelium ſitit ſanguinem. Tartaream hanc eſſe vocem Poëta diceret. Verùm talis Euangelij, quod ex imo Tartaro profectum eſt, præconem non alia vox magis decebat. Neque verò dictis magis, quàm ipſis etiam factis Euangelium quod ipſe prædicabat, ſitire ſanguinem demonſtrauit. Statim enim, vt ſe Papam ipſe veſtrum conſtituit, cœpit Aere ciere viros Martemque accendere cantu. Quem quidem cantum, ille verbum

Zvvinglius Papa.

Zvvinglij crudele dictum.

Dei

factum eſt in Papatu, & nunc à nouo Sabellio, & illi ſimilibus, totam veritatem patefactam euerſam Sathan curat.

Lutheraniſmi progreſſus. Phil. 3. Hactenùs blaſphemus iſte. Deũ excitaſſe dicit Lutherum: ſed legitur in ſcripturis etiam Deus venter. Hunc ſi Deum intelligi vult, næ ille rem acu, quod aiunt, tetigit. Nam ab iſto Deo, ventre, primam de indulgentijs velitationem excitatam fuiſſe, manifeſtum eſt omnibus. Succeſſit poſtea Deus huius ſeculi, qui mentes excæcat infi- 2. Cor. 4. delium. Nam cùm hęc illi prima velitatio non infeliciter ceſſiſſet, multosque poſt ſe diſcipulos abduxiſſet: elatus hoc Luth. in libello de Miſſa angulari rerum ſucceſſu, ſic eſt à Deo huius ſeculi excæcatus, vt de tremendo quoque Miſſæ ſacrificio delendo cogitationem ſuſciperet. Fatetur ipſe, quod vltro ſe facturum obtulerit, vt & de indulgentijs taceret, & ordinem ac iuriſdictionem Eccleſiaſticam, non modò nõ oppugnaret, verũ etiam pro virili ſua tueretur ac defenderet, ſed cùm non audiretur ab Epiſcopis, nec alia conditione reci-

reciperetur, quàm ſi recantaſſet, pro-
uocatum ſe fuiſſe vt progrederetur vl-
terius. Quid, inquit, inde lucrati ſunt?
Hîc iacent indulgentiæ, & literæ ſimul
cum ſigillis euanuerunt: Quid ſi pro-
pediem ſic eueniet eis circa Eccleſia-
ſticam poteſtatem, & circa ſacrorum
ordinum cõſecrationem, &c. Ac dein-
de pergit multa contra Miſſam ſcribe-
re. Qua quidem in re Diabolo ſe præ- Luther' diabolo
ceptore ac magiſtro vſum, eumque ſibi pceptorē
fortiora contra Miſſam argumenta ſup vſus.
peditaſſe, quàm quæ refelli potuerint
adeò non obſcurè fert, vt etiam gloria-
ri videatur. Palam vt omnib. eſſe que-
at, quòd non Deus & pater Domini
noſtri IESV CHRISTI, verùm Deus
huius ſeculi mentem eius excæcauerit,
vt hucuſque prolaberetur impietatis:
& futile ſit hoc iſtius mẽdacium, quod
furebat Sathanas, cùm ad Miſſam abo-
lendam aggrederetur. Nam adeò
non furebat, vt etiam tela ſuppedita-
ret, quod ipſe fatetur Lutherus, qui-
bus eam expugnare poſſet: cùm à

nulla re æquè abhorreat, atq; à tremẽdo iſto ſacrificio, quod Chriſti paſſionis & mortis eſt commemoratio: quã ille ex omni hominum memoria deletam, & ſempiterna obliuione obrutam cupit. Interea tamen veriſſimè deſcribuntur ab iſto gradus, quibus eò peruentum eſt, vt Eccleſia Dei, quam vos Papatum vocatis, funditùs apud quoſdam euerteretur. Nam re vera Lutherus, quemadmodum iſti ſcribunt, tectum diruit, parietes autem, & viciniora fundamento membra veſter Tigurini Zuinglius diſiecit. Hi verò quibus cum vobis nunc eſt negocium, cùm in eam opinionem veniſſent, vos tempori ſeruiuiſſe, quod nondũ ſatis vobis oportunum videbatur, ad ea quæ iam eratis meditati perficienda, quod vos intactum tamen adhuc reliqueratis, ipſi fundamento manus iniecerunt, atque ita quæ per vos Eccleſiæ Dei vaſtatio fieri cœpta eſt, eam iſti viri glorioſi abſoluerunt: ac ipſis etiam fidei noſtræ fundamentis, radicitùs extirpatis, cum pului-

Trinitarij Eccleſiæ fundamentũ diruerũt

puluiſculo, quod aiunt, ſuſtulerunt omnia, ne veſtigium quidem vllum doctrinæ de Sanctiſſima Trinitate relinquere cupientes: Quam nondùm etiam vulgo notam, iam inde ſtatìm ab orbe condito, Sancti Patriarchæ & Prophetæ coluerunt: & nobis tot millibus annorum obſcurius initio, deinde patefacta Euangelij luce clarius atque manifeſtius, colendam & adorandam quaſi per manus tradiderunt.

Veriſſimè dictum eſt illud, Erat ſerpens callidior cunctis animantibus. Nihilis cupiebat magis, nec alio collimabat, magis ab ipſo ſtatim exordio, quàm vt ſummum hoc ſalutis noſtræ dogma prorſus euerteret, & ex animis mortalium tolleret: nihil tamen initio minùs præ ſe tulit, paulatìm eò ſibi perrependum eſſe putauit: quod, quæ eſt ipſius aſtutia, facilè proſpiciebat, fore, priùs vt opprimeretur ipſe ruina, quam aliquod operæpretium feciſſet. Quãobrem illius memor quod

Sathanã imitatus Luther' cum ſuis maleſanis ſucceſſorib. in euertẽda Ecclesia.
Gen. 3.

Eccl.19. ſcriptum eſt: Qui modica ſpernit, paulatìm decidit, ab alijs quibuſdam, quæ modica videri poterãt, exordium ſumpſit: Nimirum ab vſu calicis, ab eſu carnium diebus prohibitis, & alijs eiuſdem generis, de quibus Eccleſiæ doctrinam & inſtitutionem, non aliam ob cauſam reprehendit, quàm vt illius authoritatem, in his quæ modica videbantur initiò ſpernere doceret, vt ſic modica ſpernendo paulatìm homines deciderent. Itaque calicem vſurpandum, carnes diebus ieiuniorum comedendas, vxores voto obſtrictis ducendas docuit, non ob aliud, quàm in odium & deſpectum Papæ & Conciliorum ab eo legitimè congregatorum. Indè progreſſus eſt ad ea, quæ recenſentur ab iſtis. Ac maiorem laborum ſuorũ partem in tecto tantum demoliendo cõſumpſit. Porrò Zvvinglius ad ipſos parietes acceſſit, & eos diſijcere conatus eſt, fundamentum non attigit. Ad quod euertendum, aggreſſi tandem ſunt iſti glorioſi milites, & ſum mum

mum ſalutis noſtrę dogma ſuſtulerunt. Quòd eis, via iā per alios munita, præſtare non adeò difficile fuit. Totis enim quadraginta & amplius annis, nihil aliud mentibus hominum diligentius per ſuos miniſtros inculcandum & imprimendum Sathan curauit, quàm doctrinam in Papatu corruptam eſſe: nihil Conciliorum decretis, nihil priſcorum patrum placitis tribui debere, ſolum illum audiendum eſſe, de quo lapſa de cælo voce dictum eſt: Hunc audite. Matt. 17. Præcipuè verò Pontificis authoritatem omnem nō tam eleuare, quàm proſternere conatus eſt & conculcare: qua ſtante proficere ſe quicquam poſſe deſperabat. In hunc igitur plenis conuiciorum & contumeliarum velis inuectus, exoſum cunctis reddere nomē eius, & eum in ordinem cogere nitebatur, quo ſic gubernatore ſublato, ſicut ille ſcripſit, atrocius atque violentius circa Eccleſiæ naufragia graſſari Cypr. poſſet. Qui conatus, cùm ei quibuſdam in locis ex animi ſui ſententia ceſ-

ſiſſet, tum verò primùm per Zvuinglium, Oecolampadium, Caluinũ, & eorum ſimiles alios progredi cœpit longiùs, donec ad hos infelices vẽtum eſt, qui fundamentum etiam ipſum dirutum cupiunt.

Diſſidia hæreticorum inter ſe.

Quid erat à quo piorum omniũ aures initiò magìs adhorrerẽt, quàm cùm in Miſſam, & in Eccleſiæ Sacramenta tanta petulantia debacharetur Lutherus? ſed hæ tandem in multis locis occalluerunt. Exortus eſt poſtea Carolſtadius, cum ſuis diſcipulis, Zvuinglio, Oecolampadio, Caluino, tum vero, nõ modo Chriſtiani, verùm & ipſi Lutherani, ſacrilegum errorem veſtrum ſic execrabantur, vt haud aliter vos Tigurini, quàm viperam & baſiliſcum fugerent, atque modis omnibus à ſuis congreſſibus arcere conarentur, cùm & aqua & igni vobis interdixiſſent. Sed veſtris quoque blaſphemijs poſtea multorum aures aſſueuerunt: & eſt hæreſis hæc veſtra, tam longè tamque latè propagata, propemodum vt iam extinctã

Luthe-

Lutheranam videre liceat. Qua de re non vno in loco gloriatur Caluinus. Quin & libellus quidam proximis ſuperioribus annis in lucem prodijt, cuius hæc eſt inſcriptio:

Victoria ueritatis & ruina Papatus Saxonici. Papatus Saxonicus.

Sic Saxonicum quoq; Papatum iam eſſe deletũ veſter ille gloriatur, cùm interea Papatus Romanus, ab ipſo Chriſto fundatus & inſtitutus, fixus & ſtabilis permaneat: vt ſit omnis homo mendax, verax autem appareat ille, qui dixit, quòd portæ inferi non præualebũt aduerſus eum. Et alio loco: Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Ecce autem venêre nunc iſti, qui ſicut Lutherus Eccleſiæ Chriſti, vos autem & Eccleſiæ & Lutheri, ſic ipſi viciſſim & Eccleſię Chriſti & Lutheri, & veſtrũ Papatũ, ſublato fidei noſtræ fundamento, ſubuertere conantur. Noluit Lutherus à Pontifice ſibi præſcribi, quouſq; progrediendum foret in fidei dogmatibus. Vos autem nec à Papa, nec à Luthero legem vobis ſtatui ferre poteſtis. Matt. 16. Luc. 22.

Ecce nunc exemplo veſtro ſurrexerunt iſti,qui nec à Papa, nec à Luthero,nec à vobis modum ſibi poni, certisq́; finibus,intra quos conſiſtendũ ſit,circunſcribi doctrinã ſuam patiuntur,ſed velitis nolitis, memores illius prouerbij, quòd multi diſcipuli ſint prȩſtantiores magiſtris,ipſum etiam fundamentũ pe tunt, & illud modis omnibus extirpatum cupiunt:vt ſic à Luthero fieri cœptã,à vobis aũt aliquouſq; progreſſam, Eccleſiæ,quæ domus eſt Dei viui,vaſtationem,tandem aliquando perficiant.

Pro vno Papa multi nati ſunt.

Fuit à Chriſto Papatus vnus inſtitutus,per quem vnitas in Eccleſia retineretur:ad quẽ euertendum cùm Lutherus vnà vobiſcum, & cum alijs multis, eiuſdẽ farinȩ,conſpiraſſet:videte quȩſo quorſum res ad extremũ reciderit. Simul vt Chriſtum,per legitimum Papã, cui peculiariter oues ſuas omnes paſcẽdas commendauit, loquentem & præcipientẽ audire deſijſtis,& ſuaue Chriſti iugum per eum Eccleſiam ſuã gubernantis ȩxcuſſiſtis,quàm multi,& ij minùs

nùs tolerabiles Papę quàm Romanus, apud vos exorti ſunt. Qui primus excutiẽdi iugi Põtificij fuit auctor Martinus Luther', an de eo magni Rabini veſtri, Ioannes Caluinus & Ioannes à Laſco non queruntur, quòd nõ ſuſtulerit, ſed potius ad ſe pertraxerit (ſic enim ipſe loquitur) Papæ Tyrannidem, quodq́; pro ligneo Papæ iugo collo excuſſo ferreum ab illo impoſitum. Luther' Papa.

Sed libet aniles ea de re querimonias adſcribere cuiuſdam Lutheri diſcipuli: Ioannes is eſt Spangenbergius, qui non ita pridem libellum edidit lingua ſua Germanica, cuius hęc eſt inſcriptio: Warhafftiger bericht von den wolthaten die Gott durch Martinum Luther ſäligen fürnẽlich Deutzſchlandt erzeiget/ vñ von der ſchendlichẽ vndanckbarkeit für ſolche groſſe gabẽ/ꝛc. i. Verax narratio beneficiorum per Doctorem Martinum Luherũ piæ memoriæ, præſertim Germaniæ diuinitùs præſtitorum, & deteſtãdæ ingratitudinis erga eiuſmodi ingentia beneficia & munera, &c. Accuſat Ioannes Spangebergius.

cuſat autem is in eo libello, non Chriſtianos, quos vocat Papiſtas, verùm illos ipſos accuſat ingratitudinis, qui Lutheri verbum tãquam Chriſti verbum quadraginta his annis adorare cœperant, VVitebergenſes potiſſimum, Lipſenſes, & qui ſunt ſub Duce VVirtembergenſi. Hos igitur grauiter accuſat, quòd acceptorũ à Luthero beneficiorum immemores, auſi fuerint in decem aut vndecim doctrinæ capitib. ab eius doctrina diſſentire: quodq; ijs eum elogijs ornauerint: Sie nennen jhn einen Philauticum, das iſt/ einen ſolchen menſchen/der von niemandt dañ von jm ſelbs allein viel gehalten habe / vnd dem nichts gefallen/ dann was er ſelbſt geredt vnd gethan. Item einen Philonicum vnd Eriſticum, Eine ſolche hadermetze / der alle zeit woll recht haben. Keinem menſchen etwas gůts ſein laſſen/ Niemand weichen wolle/ Allein ſein eigen ehre ſůche/ vñ niemand neben jm leiden könne. Item einen Doctorem Hyperbolicum, Einen ſolchen Lehrer/ der auß einer flohe könne ein

VVittebergẽſes à Luthero defecerunt.

Camel machen/der von tauſenten ſage/ vnd kaum fünff meine. Ins feldt hinnein rede/Gott gebe es ſey war oder nicht/Der zweymal mehr ſage/ denn es am im ſelbeſt iſt. Item ſie nennen jn Polypragmoniſcum, der ſich mütwillig klich in alle hẽdel mit einmiſchet/ſich mehr außzurichten vn̄ terwindet/denn jm befolhen/vnd aller ſachen anmaſſet/ ſo jn doch nicht angehen. Item, Oſtentatorem ingenij, den nur mit ſeinem hohẽ verſtandt one not gepranget habe/vnnd ſich wöllen ſehen laſſen. Item Stoicum, Einen Stohrkopff/der nur ſeines ſinnes gelebt/vnd andere in tyranniſcher dienſtbarkeyt gehalten habe. Machen auch einen Somniatorem vnd traummer auß jm/vnd breuwens wurſt/ Gott ſey es geklagt ineinander/ꝛc. Vocãt illum, dicit ille, Philautũ, hoc eſt eiuſmodi hominem,qui non niſi de ſe vno præclarè ſenſerit, ſibi vni plurimum tribuerit:cuiq; nihil arriſerit, præterquã quod ipſe dixiſſet & feciſſet. Appellant item Philonicum & Eriſticum, id eſt, hominem vſque adeò rixoſum, vt ſemper

Lutheri elogia atq; cognomina.

per

vocant,& proh dolor, miſerandum in modum coquunt & permiſcent, &cæ. Nec aliter ea de re ſentit Zvvinglius veſter, tot ab eo confoſſus anathematis. Quin & diſcipulus illius Melanthon ſe turpiter illi ſeruiuiſſe queritur.

Hacten' Spangebergius.

De veſtro verò, Tigurini, Papa Zvvinglio quid dicam? qui Lutheri faſtum alio maiori faſtu calcabat, ac minùs etiam quàm ille tolerabilis fuiſſe videbatur, cùm nullum illius dictum celebretur magis quàm illud: Euangelium ſitit ſanguinem. Tartaream hanc eſſe vocem Poëta diceret. Verùm talis Euangelij, quod ex imo Tartaro profectum eſt, præconem non alia vox magis decebat. Neque verò dictis magis, quàm ipſis etiam factis Euangelium quod ipſe prædicabat, ſitire ſanguinem demonſtrauit. Statim enim, vt ſe Papam ipſe veſtrum conſtituit, cœpit Aere ciere viros Martemque accendere cantu. Quem quidem cantum, ille verbum

Zvvinglius Papa.

Zvvinglij crudele dictum.

Dei

Dei Chriſtique vocabat Euangelium. Bellonã videres ſanguineo flagello armatam. Illo ductore complerunt campos acies, cumq; futurum prædixiſſet, vt omnes eorum qui ſtabant ex aduerſo bombardæ atque lanceæ, ac alia tormenta bellica, in propria ipſorum viſcera conuerterentur, euenit illud quod eſt apud Poëtam: Primusque cadit Tolummius Augur. Cuius Euangeliũ ſanguinem ſitiebat alienum, ſuum ipſe ſanguinem in acie prior vnà cum vita profudit. Et quàm verum fuit Euangelium quod prædicabat, tam erat illius vera prædictio. Nec obſcuro ſigno Deus tũ declarauit, qui nam eſſent illi, qui ſuũ defenderent Euangelium, cùm paucis admodum, & eis inopia rerum omniũ preſſis, victoriam conceſſit, de ſuis & Euangelij ſui hoſtibus: quos è numero militum & viribus, & armis, & rebus omnib. ad bellum gerendũ neceſſarijs, multò fuiſſe cõſtat inſtructiores: vt nõ homines, verùm ipſe Deus pro ſuis fidelibus in aliquot illis prælijs pugnaſ-

Zvvinglius in acie vitã fudit.

ſe videretur. Nec enim humanis virib. illa victoria parta fuit, quæ propè nullę fuerunt comparatæ cum tantis copijs: verùm dextera excelſi fecit virtutē hāc: Qualis verò futurus erat ille Papa veſter tēporis ꝓgreſſu, ſi vita lōgior ei ſup peditaſſet, cuius initia tā fuēre violēta?

Sed iam ad alterum, qui & ipſe pro Papa ſe gerit apud Allobrogos veniamus, quem & vos quandoq; Papam ap pellare ſoletis. Ioannes Caluinus is eſt: An vobis Tigurini alijs ille tolerabilior eſſe videtur? Certè quòd quidam vſtulatus ab illo Geneuę fuerit, minimè vobis probatur: multò minùs illud, quod idem edito libro, hæreticos iure gladij coërcendos eſſe demonſtrare conatus eſt: cui tamen multi Geneuenſes miniſtri ſubſcripſerunt. Qui verò nō ſubſcri pſit ei libro Theodorus Beza, ſuum & ipſe edidit eodem argumēto ſcriptum, de hæreticis à Magiſtratu puniendis, quo ſui magiſtri ſententiā, pro virili ſua tuere nititur. Non eū Solonē, ſed Draconē legiſlatorem eſſe dicitis, qui non

Caluin. Papa.

Caluin. hæreticos igni coërcendis docuit.

Theodorus Beza

atramento,ſed ſanguine ſcribat leges. Ciuitatem in qua ſumptum eſt de hæretico ſupplicium, nouam inſtauratæ Papiſticæ crudelitatis officinam appellatis.

Punien-
di hære-
tici.

Sed cùm hæc ita dicitis,veſtram cau ſam agere videmini. Quò minùs miramur,ſi in ea cognoſcenda, minus ſeueros iudices habere cupitis. Nos verò quòd plectantur hæretici non improbamus, cùm nullum ſit hæreſi crimen grauius, ita vt omnia alia in vnum cumulum congeſta, quàmlibet ſint atrocia, tamen cum hoc vno collata, feſtuca ſint, cum trabe comparata. Quamobrem quod eſt vnum omnium ſcelus grauiſſimum,id gladio puniri, non improbamus: cùm nullum poſſit excogitari tam ſæuum ſupplicium,vt huius tanti criminis atrocitas maius etiam non mereatur. Veriſſimeque dictum eſt à veſtro quodam: Summæ quidem eſſe crudelitatis innocentem & ſanctum interficere: ſed eiuſdem ac maioris etiam eſſe cru-

Hæreſi
nullum
crimen
grauius.

deli-

delitatis impium hæreticum non interficere. Sed interea tamen in eo libenter alij cuidam itidem ex veſtris aſſentimur, quòd ab hæretico non poteſt ritè corrigi hæreticus, cùm correctionis opus non ſit, niſi verorum Chriſtianorum. Quamobrem ſi Papiſta (ſic enim vobis quaſi per contumeliam veros Chriſtianos appellare libet) feciſſet hoc, quod fecit Caluinus, laudaremus factum. Nam immedicabile vulnus enſe reſcindendum eſt, ne pars ſyncera trahatur. Sæuit in bonos, qui parcit malis. Meliùs eſt vt pereat vnus, quàm vnitas. Quod autem factum eſt ab hæretico, non probamus, cùm hæreticus in hæreticum animaduertẽdi ius nullum habuerit. In quo tamen nõ hoc maximè reprehẽdimus, quòd iſta ſeueritate ſit vſus in hæreticum: multò magis illud, quod etiam Catholicos perſequendi ſibi ius arrogare dicitur. Quid eſt enim quod minùs tolerari queat, q̃ quòd pietas ab impietate perſecutionẽ patiatur. Tum verò qualia ſunt illa,

per Deum immortalem, quæ dicuntur
Caluini faſtus incredibilis. & quæ ſcribuntur de illius intolerabili arrogantia, deq́; faſtu incredibili, deq́; tanta inſolentia, vt eam etiam illi damnent, qui ſunt ipſi iuratiſſimi, nec ferre diutius poſſiht? Cùm in Idolum quoddam transformari, & ſicut olim Titum Flaminium Græcia coluit, ſic velit vt ſe quoq; colat Gallia victimis & ſacrificijs, vt quos Idololatras eoſdē & Calui-
Caluinolatræ. nolatras vocari liceat. Buceri quidem
Bucerus. hoc de illo iudicium fuiſſe fertur, quòd maledicētiæ morbo ſit infectus, quem etiā in ſcriptis illius nemo eſt qui nō videat, quòd impiè audax, falſus accuſator, rabidus fratricida. Quæ res aūt adegit
Ochyn. Ochynū veſtrū, vt ita diligenter admoneret Principes & Magiſtratus, ne nouum Papatum ſurgere permittant, vtq́; Dialogum quendam ederet, contra ſectam terrenorū Deorum ſiue Paparum veſtrorum, qui ſuum verbū tanquam Dei verbum adorari volūt, quos futuros multò ſceleratiores & crudeliores aſſerit, quàm vnquam fuerint Pa-

pæ

pæ Romani, niſi quòd intolerabilem eſſe Papatum Geneuēſem, fortaſſis autem & Tigurinum iudicauit.

Sed nobis non eſt propoſitum omnino recenſere, quæ de hoc homine à viris fide dignis dicuntur, & ſcribūtur, cùm aliò ſtylus noſter feſtinet. Libet enim de Lutheri diſcipulis nonnulla dicere, ſi prius quod Caluini de illis iudicium fuerit, paucis iudicauero. Is enim in libello quē inſcripſit, Vltima admonitio ad Ioachimum VVeſtphalū, cui niſi obtemperauerit, eo loco poſtea habendus erit, quo pertinaces hæreticos habere iubet Paulus. In genere ſcribēs de illis, ſic eſſe dicit errore faſcinatos, vt quod pueris in Catechiſmo traditur, veterani Theologi nō teneant: Quid valeat cœna, quorſum ſpectet, nunquam guſtaſſe brutos iſtos homines, ne guttam quidē ingenui pudoris in eis eſſe: nimis largā illis copiam cauillādi profluere, dū Lutheri ſui Hyperbolas proijciūt, modò plebeculam ſuosq; fraterculos faſcinēt, popularis theatri plauſu

Caluini de Luthero iudicium.

cõtétos,nec Dei,nec angelorũ iudiciũ magnoperè curare. Tribuit illis furioſiſsimũ impetũ,negatoriã leuitatẽ,cęcã temulentiã,caninã improbitatẽ,diabolicã ſuperbiã,q eis ſuperbia ſit loco pieta tis,q eos ferocitas oĩni humanitate ſpoliaùerit,q obſtinatio nihil moderaminis reliquũ fecerit. Vocat eos vertiginoſos homines, Cyclopes,ſuperbã factionem Gygantũ,latratores,phreneticos, beſtias,pteruos, factioſos, pertinaces, & id genus alijs colorib. depingit. Queritur de illis,quòd ſe ſuoſque indignos eſſe clamitent, quos terra ſuſtineat, ita quòd niſi repentè exterminẽtur è mũdo,nõ poſſe cum eis mitiùs agi, quàm vt ad Scythas,vel Indos ablegẽtur: accuſare eos Principum ſegnitiem, quòd non exerto gladio protinus deleant Sacramentariorum memoriam.

Saxonicus Papa ſecũdus Philippus Melanthõ.

Nunc ad hiſtoriam de Lutheri diſci pulis accedamus. Quis aũt Apelles eos depingere potuit meliùs. Cùm enim illo mortuo, Saxonicus Papatus vacaret, Philippus Melanchthon eum ſibi ven-

vendicare viſus eſt,cùm quotquot fue- runt alij, qui doctrina cæteris præſta- rent Auguſtanæ Confeſſionis,cum ex magna parte Præceptorem omnes a- gnoſcerent. Itaque iure ſuo ſe ſtatuere quiduis poſſe iudicabat:nec habere ne- ceſſe,vt in omnib. Lutheri placita tan- quā Dei verbū ſequeretur. Cuius ple- raq; dogmata manifeſtè condemnauit, & ſaniorē Papatus,hoc eſt,Eccleſię Ca tholicæ ſententiā eſt amplexus. In dog mate verò de Euchariſtia Caluini ſen- tentiam cōprobaſſe videtur. Quid aūt non fecêre tum eius diſcipuli, & inter eos princeps Matthias Flaccus Illyri- cus,qui quod & in Adiaphora præce- ptor cōſenſiſſet, & in quibuſdam fidei dogmatibus Eccleſiæ Catholicæ ſentē- tiam ſequi maluiſſet,ac ſecuturo Papa- tui(ſicut ille ſcribit)feneſtram aperuiſ- ſet:ab illo diris deuotus eſt, vt pro Eth nico & Publicano haberetur, id eſt, vt nemo pius cum ipſo, vel ſectatoribus eius familiaritatem, conuerſationem, amicitiam vllam haberet. Doluit

Philippus ab Illyrico condemnatus.

hoc Philippo vehementer, quòd à ſuis diſcipulis ita tractaretur. Itaq; cùm ſua ſcripta quædam in vnum volumen collegiſſet, quod Corpus doctrinæ Christianę vocauit: in illius voluminis pręfatione, quã admonitionẽ inſcripſit ad lectorẽ, facta Matthię Flacci Illyrici, & Nicolai Galli mentione, ſic de illis loquitur: Cum iſto mirabilium hominũ genere agi nihil poteſt, qui ſuo arbitrio damnant quidlibet: neque perſonis auditis, neque rebus dijudicatis. Cogunt Concilia quando & vbi ipſis placet: & vendicant ſibi maiorem magisq; intolerabilem, ac minus excuſabilem, auctoritatem ac poteſtatem, quàm Papa Romanus vnquam. Quæ quorſum tãdem euaſura videantur, cogitetur. In præfatione verò quæ præceſſit admonitionem hanc, In Anarchiam quandam euaſiſſe dicit. Obſecro vos Tigurini, diligenter vt expendatis hæc Philippi verba. Mirabile genus hominum appellat, qui ſuo arbitrio dãnant quidlibet, neq; perſonis auditis, neque rebus dijudicatis.

Philipp' in præfatione in corpus doctrinæ ſuæ.

Mirabile genus hominũ hęretici.

tis. Atqui de hoc mirabilium hominũ genere, fuit præceptor eius Lutherus, de hoc mirabilium hominum genere, fuit ipſe quoque Philippus, de hoc mirabilium hominum genere, fuerunt Oecolampadius, Zuinglius, Caluinus, & quotquot alij cuiuſcunque tandem ſectæ doctrinam in Papatu corruptam eſſe dicunt: damnarunt enim omnes hi doctrinam Papatus, hoc eſt, orbis totius Chriſtiani, nec perſonis auditis, nec rebus dijudicatis. Sed magìs etiam conſideratione digna ſunt, quæ ſequũtur. Vendicant, inquit, ſibi maiorem, magisque intolerabilem, & minùs excuſabilem, authoritatem ac poteſtatẽ, quàm Papa Romanus vnquàm. Quanta eſt veritatis vis, vt etiam per hoſtium veritatis iugula, velint nolint, nonnunquam erumpat. Duo fatetur hîc Philippus. Vnum quod etiamſi quòd Papæ alicuius ſit peccatum in abuſu poteſtatis, tolerabile tamen id ſit & excuſabile. Nam quod à legitima poteſtate fit, quam Deus ipſe conſtituit (qualem hîc

Papa ab hæreticis dãnatus iniquè.

Papæ delicta toleranda & excuſabilia Philippi ſententia.

Papæ poteſtatem agnoſcere videtur) & excuſari tamen poteſt & tolerari: etiamſi modum fortè prætergreſſa fuerit. Alterum, quòd multò ſit iugum durius iſtorum, qui ſe nunc pro Papis gerunt in Germania, quàm fuerit vllius vnquàm Papæ Romani. Nunquàm enim vllus Papa Romanus condẽnauit quẽquam non auditum, neque priùs illius cauſa cognita: quod iſtis vſitatum iam eſt facere, qui poſt excuſſum legitimi Papæ Romani iugum, maiorem quàm ille poteſtatem & authoritatem ſibi vendicare ſunt auſi. Deinde verò, quod vos dicitis Tigurini, quod Pontifices figmenta ſua populo pro diuinis oraculis obtruſerint, hoc multo rectiùs in vos retorqueri poteſt. Vos eñ eſtis, qui veſtrum verbum pro Dei verbo populo vendicatis, & non alio loco quàm quo Chriſti Euangelium ab illo haberi vultis. Itaque veriſſimum eſt quod Philippus veſter dicit, Maiorem vos magiſque intolerabilem, ac minus excuſabilem poteſtatem vobis vſurpare, quàm

Paparũ Germanorum iugũ durius quã Papæ Rom.

re,quam Papa Romanus vnquàm.

Semper in Papatu docebatur diſcrimen inter ius diuinum,quod diuinitùs promulgatur, & ius humanum, quod ex humana voluntate procedit. Inter legem diuinam, quæ æterna eſt fixa & immutabilis, qua ſolui nemo poteſt: & legem humanam, quæ pro eo vt locorum, perſonarum, temporum diuerſitas poſtulat,quoties id charitas, cui ſubſunt omnes leges, expedire iudicauerit, vel omitti, vel intermitti,vel mutari queat & aboleri. Modò ne priuata id quiſque faciat ſua libidine, ſed eius qui legem condidit iudicio, penes quem eſt interpretandi, mitigandi, corrigendi,quin & mutandi atque abolendi poteſtas. Hac doctrina pleni ſunt omnes libri Scholaſticorum omnium: impudens vt ſit commentum hoc veſtrum,quod Pontifices figmenta ſua populo pro diuinis oraculis obtruſerunt. Sed audite Tigurini, quid Ochynus veſter, dignus talibus magiſtris diſcipulus, de vobis ſcribat.

Diſcrimē inter ius diuinū & humanum.

Charitati omnes leges ſubſunt.

Ochyni teſtimonium de Tigurinis.

Nam

Na cùm queſtus eſſet, non obſeruari à vobis illud quod monet Paulus de iudicanda Prophetarum doctrina, Non ita nunc, inquit, fit, ſicut Paulus monet. Nam quod miniſter veſter eſſe iudicat, docetque, id cenſet alijs omnibus credendum eſſe, tanquàm caput fidei: quod ſi quis contrà dicit, neque illi citra vllam conditionem fidem adhibet, is hæreticus eſt: Denique quod noctu ſomniarunt, id chartis mandant, excudique curant, ſuaq; ſcripta & verba pro oraculis haberi volunt. Neque eſt quòd ſperes eos vnquàm recantaturos, aut ſe Eccleſiæ ſubiecturos, volunt vt Eccleſia ipſorum, non ipſi Eccleſiæ arbitrio credant: id quod eſt nil aliud, quàm ſe quoſdam Papas terrenoſque Deos eſſe velle, & in hominum conſcientias tyrannidem exercere, ac Dominos eſſe fidei eorum, qui ſunt in Eccleſia, velleque vt ipſorum arbitratu credant contra Pauli ſententiam. Quinimò docent, ſcribuntque interdùm miniſtri, contra quam ipſimet credunt, vt cum

Euangelici ſomnia ſua typis mãdant.

Euangelici interdùm ſcribũt, q̃ credunt.

cum mundo conſentiant, neque cum Chriſto infeſtentur.

Verùm ad inſtitutum redeamus. Quàm intolerabile viſum fuerit Philippo iugum Paparum iſtorum Flacci Illyrici,& Nicolai Galli, iam audiuiſtis Tigurini: Nunc viciſſim audite, quod ſit horum de ſuo Pręceptore iudicium. Libet autem verba Nicolai Galli, qua lingua fuerunt êdita tranſſcribere, ex libro qui inſcribitur, Das die grůnde Nicolai Galli noch feſt ſtehen wider der Adiaphoriſtē Acta vnd außzug. Hoc eſt, Quòd fundamenta quibus nititur Nicolaus Gallus contra Adiaphoriſtarum acta & effugia adhuc firma manent. So hab ich mein Ampt vnd befelh/ ſo woll als ſie der warheit beyzuſtehē/ vnd zuſtraffen die widerſprecher/ſie ſein gleich wer ſie wollē/ vnd wens ein Engel vom himel were. Ich achte auch noch darzu. Ich thue jnen fur Gott eben damit mehr ehre/ vnd guts/ da ich ſie gleich ſtraffe. Jrer Jrthumb erinnere/vnd zur buſſe ermane/denn alle dieſelben jre heuchler vnd ſchmeichler/ſo ſie

Galli de Philippo iudiciū.

mit

Dei Chriſtique vocabat Euangelium. Bellonā videres ſanguineo flagello armatam. Illo ductore complerunt campos acies, cumq; futurum prædixiſſet, vt omnes eorum qui ſtabant ex aduerſo bombardæ atque lanceæ, ac alia tormenta bellica, in propria ipſorum viſcera conuerterentur, euenit illud quod eſt apud Poëtam: Primusque cadit Tolummius Augur. Cuius Euangeliũ ſanguinem ſitiebat alienum, ſuum ipſe ſanguinem in acie prior vnà cum vita profudit. Et quàm verum fuit Euangelium quod prædicabat, tam erat illius vera prædictio. Nec obſcuro ſigno Deus tũ declarauit, qui nam eſſent illi, qui ſuũ defenderent Euangelium, cùm paucis admodum, & eis inopia rerum omniũ preſſis, victoriam conceſſit, de ſuis & Euangelij ſui hoſtibus: quos è numero militum & viribus, & armis, & rebus omnib. ad bellum gerendũ neceſſarijs, multò fuiſſe cõſtat inſtructiores: vt nõ homines, verùm ipſe Deus pro ſuis fidelibus in aliquot illis prælijs pugnaſ-

Zvvinglius in acie vitã fudit.

ſe videretur. Nec enim humanis virib. illa victoria parta fuit, quæ propè nullę fuerunt comparatæ cum tantis copijs: verùm dextera excelſi fecit virtutē hác: Qualis verò futurus erat ille Papa veſter tēporis, ꝓgreſſu, ſi vita lōgior ei ſuppeditaſſet, cuius initia tā fuêre violēta?

Sed iam ad alterum, qui & ipſe pro Papa ſe gerit apud Allobrogos veniamus, quem & vos quandoq; Papam appellare ſoletis. Ioannes Caluinus is eſt: An vobis Tigurini alijs ille tolerabilior eſſe videtur? Certè quòd quidam vſtulatus ab illo Geneuę fuerit, minimè vobis probatur: multò minùs illud, quod idem edito libro, hæreticos iure gladij coërcendos eſſe demonſtrare conatus eſt: cui tamen multi Geneuenſes miniſtri ſubſcripſerunt. Qui verò nō ſubſcripſit ei libro Theodorus Beza, ſuum & ipſe edidit eodem argumēto ſcriptum, de hæreticis à Magiſtratu puniendis, quo ſui magiſtri ſententiā, pro virili ſua tuere nititur. Non eū Solonē, ſed Draconē legiſlatorem eſſe dicitis, qui non

Caluin. Papa.

Caluin. hæreticos igni coërcendis docuit.

Theodorus Beza

atramento,ſed ſanguine ſcribat leges. Ciuitatem in qua ſumptum eſt de hæretico ſupplicium, nouam inſtauratæ Papiſticæ crudelitatis officinam appellatis.

Punien-di hære-tici.

Sed cùm hæc ita dicitis,veſtram cauſam agere videmini. Quò minùs miramur,ſi in ea cognoſcenda, minus ſeueros iudices habere cupitis. Nos verò quòd plectantur hæretici non improbamus, cùm nullum ſit hæreſi crimen grauius, ita vt omnia alia in vnum cumulum congeſta, quàmlibet ſint atrocia, tamen cum hoc vno collata, feſtuca ſint, cum trabe comparata. Quamobrem quod eſt vnum omnium ſcelus grauiſſimum,id gladio puniri, non improbamus: cùm nullum poſſit excogitari tam ſæuum ſupplicium,vt huius tanti criminis atrocitas maius etiam non mereatur. Veriſſimeque dictum eſt à veſtro quodam: Summæ quidem eſſe crudelitatis innocentem & ſanctum interficere: ſed eiuſdem ac maioris etiam eſſe crudeli-

Hæreſi nullum crimen grauius.

delitatis impium hæreticum non interficere. Sed interea tamen in eo libenter alij cuidam itidem ex veſtris aſſentimur, quòd ab hæretico non poteſt ritè corrigi hæreticus, cùm correctionis opus non ſit, niſi verorum Chriſtianorum. Quamobrem ſi Papiſta (ſic enim vobis quaſi per contumeliam veros Chriſtianos appellare libet) feciſſet hoc, quod fecit Caluinus, laudaremus factum. Nam immedicabile vulnus enſe reſcindendum eſt, ne pars ſyncera trahatur. Sæuit in bonos, qui parcit malis. Meliùs eſt vt pereat vnus, quàm vnitas. Quod autem factum eſt ab hæretico, non probamus, cùm hæreticus in hæreticum animaduertẽdi ius nullum habuerit. In quo tamen nõ hoc maximè reprehẽdimus, quòd iſta ſeueritate ſit vſus in hæreticum: multò magis illud, quod etiam Catholicos perſequendi ſibi ius arrogare dicitur. Quid eſt enim quod minùs tolerari queat, q̃ quòd pietas ab impietate perſecutionẽ patiatur. Tum verò qualia ſunt illa,

per Deum immortalem, quæ dicuntur & quæ ſcribuntur de illius intolerabili arrogantia, deq́; faſtu incredibili, deq́; tanta inſolentia, vt eam etiam illi damnent, qui ſunt ipſi iuratiſſimi, nec ferre diutius poſſint? Cùm in Idolum quoddam transformari, & ſicut olim Titum Flaminium Græcia coluit, ſic velit vt ſe quoq; colat Gallia victimis & ſacrificijs, vt quos Idololatras eoſdē & Caluinolatras vocari liceat. Buceri quidem hoc de illo iudicium fuiſſe fertur, quòd maledicētiæ morbo ſit infectus, quem etiā in ſcriptis illius nemo eſt qui nō videat, quòd impiè audax, falſus accuſator, rabidus fratricida. Quæ res aūt adegit Ochynū veſtrū, vt ita diligenter admoneret Principes & Magiſtratus, ne nouum Papatum ſurgere permittant, vtq́; Dialogum quendam ederet, contra ſectam terrenorū Deorum ſiue Paparum veſtrorum, qui ſuum verbū tanquam Dei verbum adorari volūt, quos futuros multò ſceleratiores & crudeliores aſſerit, quàm vnquam fuerint Pa pæ

Caluini faſtus incredibilis.

Caluinolatræ.

Bucerus.

Ochyn.

pæ Romani, niſi quòd intolerabilem eſſe Papatum Geneuẽſem, fortaſſis autem & Tigurinum iudicauit.

Sed nobis non eſt propoſitum omnino recenſere, quæ de hoc homine à viris fide dignis dicuntur, & ſcribũtur, cùm aliò ſtylus noſter feſtinet. Libet enim de Lutheri diſcipulis nonnulla dicere, ſi prius quod Caluini de illis iudicium fuerit, paucis iudicauero. Is enim in libello quẽ inſcripſit, Vltima admonitio ad Ioachimum VVeſtphalũ, cui niſi obtemperauerit, eo loco poſtea habendus erit, quo pertinaces hæreticos habere iubet Paulus. In genere ſcribẽs de illis, ſic eſſe dicit errore faſcinatos, vt quod pueris in Catechiſmo traditur, veterani Theologi nõ teneant: Quid valeat cœna, quorſum ſpectet, nunquam guſtaſſe brutos iſtos homines, ne guttam quidẽ ingenui pudoris in eis eſſe: nimis largã illis copiam cauillãdi profluere, dũ Lutheri ſui Hyperbolas proijciũt, modò plebeculam ſuosq; fraterculos faſcinẽt, popularis theatri plauſu Caluini de Luthero iudicium.

cõtétos,nec Dei,nec angelorũ iudiciũ magnoperè curare. Tribuit illis ſurioſſimũ impetũ,negatoriã leuitatẽ,cęcã temulentiã,caninã improbitatẽ,diabolicã ſuperbiã,ꝙ eis ſuperbia ſit loco pieta tis,ꝙ eos ferocitas oĩni humanitate ſpo liaũerit,ꝙ obſtinatio nihil moderãminis reliquũ fecerit. Vocat eos vertigino ſos homines, Cyclopes,ſuperbã factio nem Gygantũ,latratores,phreneticos, beſtias,ꝓteruos, factioſos, pertinaces, & id genus alijs colorib.depingit. Queritur de illis,quòd ſe ſuoſque indignos eſſe clamitent, quos terra ſuſtineat, ita quòd niſi repentè exterminẽtur è mũdo,nõ poſſe cum eis mitiùs agi, quàm vt ad Scythas,vel Indos ablegẽtur: accuſare eos Principum ſegnitiem, quòd non exerto gladio protinus deleant Sacramentariorum memoriam.

Saxonicus Papa ſecũdus Philippus Melanthõ. Nunc ad hiſtoriam de Lutheri diſcipulis accedamus. Quis aũt Apelles eos depingere potuit meliùs. Cùm enim illo mortuo,Saxonicus Papatus vacaret, Philippus Melanchthon eum ſibi

ven-

vendicare viſus eſt, cùm quotquot fuerunt alij, qui doctrina cæteris præſtarent Auguſtanæ Confeſſionis, cum ex magna parte Præceptorem omnes agnoſcerent. Itaque iure ſuo ſe ſtatuere quiduis poſſe iudicabat: nec habere neceſſe, vt in omnib. Lutheri placita tanquã Dei verbũ ſequeretur. Cuius pleraq; dogmata manifeſtè condemnauit, & ſaniorẽ Papatus, hoc eſt, Eccleſię Catholicæ ſententiã eſt amplexus. In dogmate verò de Euchariſtia Caluini ſententiam cõprobaſſe videtur. Quid aũt non fecêre tum eius diſcipuli, & inter eos princeps Matthias Flaccus Illyricus, qui quod & in Adiaphora præceptor cõſenſiſſet, & in quibuſdam fidei dogmatibus Eccleſiæ Catholicæ ſentẽtiam ſequi maluiſſet, ac ſecuturo Papatui (ſicut ille ſcribit) feneſtram aperuiſſet: ab illo diris deuotus eſt, vt pro Ethnico & Publicano haberetur, id eſt, vt nemo pius cum ipſo, vel ſectatoribus eius familiaritatem, conuerſationem, amicitiam vllam haberet. Doluit

Philippus ab Illyrico condemnatus.

hoc Philippo vehementer, quòd à ſuis diſcipulis ita tractaretur. Itaq; cùm ſua ſcripta quædam in vnum volumen collegiſſet, quod Corpus doctrinæ Chriſtianę vocauit: in illius voluminis pręfatione, quā admonitionē inſcripſit ad lectorē, facta Matthię Flacci Illyrici, & Nicolai Galli mentione, ſic de illis loquitur: Cum iſto mirabilium hominū genere agi nihil poteſt, qui ſuo arbitrio damnant quidlibet: neque perſonis auditis, neque rebus dijudicatis. Cogunt Concilia quando & vbi ipſis placet: & vendicant ſibi maiorem magisq; intolerabilem, ac minus excuſabilem, auctoritatem ac poteſtatem, quàm Papa Romanus vnquam. Quæ quorſum tādem euaſura videantur, cogitetur. In præfatione verò quæ præceſſit admonitionem hanc, In Anarchiam quandam euaſiſſe dicit. Obſecro vos Tigurini, diligenter vt expendatis hæc Philippi verba. Mirabile genus hominum appellat, qui ſuo arbitrio dānant quidlibet, neq; perſonis auditis, neque rebus dijudicatis.

Philipp' in præfatione in corpus doctrinæ ſuæ.

Mirabile genus hominū hęretici.

tis. Atqui de hoc mirabilium hominũ genere, fuit præceptor eius Lutherus, de hoc mirabilium hominum genere, fuit ipſe quoque Philippus, de hoc mirabilium hominum genere, fuerunt Oecolampadius, Zuinglius, Caluinus, & quotquot alij cuiuſcunque tandem ſectæ doctrinam in Papatu corruptam eſſe dicunt: damnarunt enim omnes hi doctrinam Papatus, hoc eſt, orbis totius Chriſtiani, nec perſonis auditis, nec rebus dijudicatis. Sed magìs etiam conſideratione digna ſunt, quæ ſequũtur. Vendicant, inquit, ſibi maiorem, magisq́ue intolerabilem, & minùs excuſabilem, authoritatem ac poteſtatẽ, quàm Papa Romanus vnquàm. Quanta eſt veritatis vis, vt etiam per hoſtium veritatis iugula, velint nolint, nonnunquam erumpat. Duo fatetur hîc Philippus. Vnum quod etiamſi quòd Papæ alicuius ſit peccatum in abuſu poteſtatis, tolerabile tamen id ſit & excuſabile. Nam quod à legitima poteſtate fit, quam Deus ipſe conſtituit (qualem hîc

Papa ab hęreticis dãnatus iniquè.

Papæ delicta toleranda & excuſabilia Philippi ſententia.

Papæ poteſtatem agnoſcere videtur) & excuſari tamen poteſt & tolerari: etiamſi modum fortè prætergreſſa fuerit. Alterum, quòd multò ſit iugum durius iſtorum, qui ſe nunc pro Papis gerunt in Germania, quàm fuerit vllius vnquàm Papæ Romani. Nunquàm enim vllus Papa Romanus condẽnauit quẽquam non auditum, neque priùs illius cauſa cognita: quod iſtis vſitatum iam eſt facere, qui poſt excuſſum legitimi Papæ Romani iugum, maiorem quàm ille poteſtatem & authoritatem ſibi vendicare ſunt auſi. Deinde verò, quod vos dicitis Tigurini, quod Pontifices figmenta ſua populo pro diuinis oraculis obtruſerint, hoc multo rectiùs in vos retorqueri poteſt. Vos eñ eſtis, qui veſtrum verbum pro Dei verbo populo vendicatis, & non alio loco quàm quo Chriſti Euangelium ab illo haberi vultis. Itaque veriſſimum eſt quod Philippus veſter dicit, Maiorem vos magisq́ue intolerabilem, ac minus excuſabilem poteſtatem vobis vſurpare, quàm

Paparũ Germanorum iugũ durius quã Papæ Rom.

re, quàm Papa Romanus vnquàm.

Semper in Papatu docebatur diſcrimen inter ius diuinum, quod diuinitùs promulgatur, & ius humanum, quod ex humana voluntate procedit. Inter legem diuinam, quæ æterna eſt fixa & immutabilis, qua ſolui nemo poteſt: & lęgem humanam, quæ pro eo vt locorum, perſonarum, temporum diuerſitas poſtulat, quoties id charitas, cui ſubſunt omnes leges, expedire iudicauerit, vel omitti, vel intermitti, vel mutari queat & aboleri. Modò ne priuata id quiſque faciat ſua libidine, ſed eius qui legem condidit iudicio, penes quem eſt interpretandi, mitigandi, corrigendi, quin & mutandi atque abolendi poteſtas. Hac doctrina pleni ſunt omnes libri Scholaſticorum omnium: impudens vt ſit commentum hoc veſtrum, quod Pontifices figmenta ſua populo pro diuinis oraculis obtruſerunt. Sed audite Tigurini, quid Ochynus veſter, dignus talibus magiſtris diſcipulus, de vobis ſcribat.

Diſcrimē inter ius diuinū & humanum.

Charitati omnes leges ſubſunt.

Ochyni teſtimonium de Tigurinis.

Nam

cum mundo conſentiant, neque cum Chriſto infeſtentur.

Verùm ad inſtitutum redeamus. Quàm intolerabile viſum fuerit Philippo iugum Paparum iſtorum Flacci Illyrici, & Nicolai Galli, iam audiuiſtis Tigurini: Nunc viciſſim audite, quod ſit horum de ſuo Pręceptore iudicium. Libet autem verba Nicolai Galli, qua lingua fuerunt êdita tranſſcribere, ex libro qui inſcribitur, Das die grûnde Nicolai Galli noch feſt ſtehen wider der Adiaphoriſtẽ Acta vnd außzug. Hoc eſt, Quòd fundamenta quibus nititur Nicolaus Gallus contra Adiaphoriſtarum acta & effugia adhuc firma manent. So hab ich mein Ampt vnd befelh/ ſo woll als ſie der warheit beyzuſtehẽ/ vnd zuſtraffen die widerſprecher/ſie ſein gleich wer ſie wollẽ/ vnd wens ein Engel vom himel were. Jch achte auch noch darzu. Jch thue jnen fur Gott eben damit mehr ehre/ vnd guts/da ich ſie gleich ſtraffe. Jrer Jrthumb erinnere/vnd zur buſſe ermane/denn alle dieſelben jre heuchler vnd ſchmeichler/ſo ſie

Galli de Philippo iudiciū.

mit

mit jrer Heuchley in jrthumb ſtercken/ vnd in vnbußfertigkeit auffhalten. Meynen ſie dann ſie ſeynd ſolche Præceptores das die diſcipel alles glauben müſſen was ſie ſagen/ Oder ſolche heilige die nit jrren können? So iſts nichts newes / auch bey den Heyden/ das Gott einem Diſcipel wol eine warheit fur dem Præceptor verliehē hat / vnd verleihen kan: der darauff von dem Præceptor diſſentiret. Daher der ſpruch Amicus Plato, Amicus Socrates magis amica veritas. Vnd haben vor jnen groſſe Heiligen geirret vnd in jrthum̄ gefuret. So muſſen ſie Lutherum ja auch noch ein Præceptor laſſen ſein. Vnd der Præceptor aller Præceptoren Chriſtū/ von denen ſie dann abgewichen ſein/ wie darauff oben vnſer gantze diſputation beruhet / welchen Preceptorn ſie nun ſelbſt widerſtehen/vnd recht vndanckbar ſeynd/ fur die offenbarte warheit Gehen gleich jtzo dahin/verfüren vnd werden verfüret vnter dem titel der Præceptorn / wie die Jüden vnter dem titel des geſetzes/ vnd die Papiſten vnter dem titel der Kirchen.

chen. Dieſe ſchon ernſte Collation ſollen ſie hiemit haben vom Doctor tenebat tantummodò / welcher alſo pflegt zu reden / vnd iſt ein ſelige rede woll zuwiſſen / den Chriſten jtzo zur warnung. Wie die Jüden ſpricht er ſchreien / Templum Domini, Templum Domini. Die Papiſten bißhero geſchrien haben vnd noch ſchreiē / Eccleſia, Eccleſia, Alſo ebē ſchreiē jtzo vnſere Magiſtri vnd Scholaſtici Vvitebergenſes, vnd kōnnē gleich jm grunde nicht mehr / deñ Preceptores, Præceptores, des Preceptors Chriſti von dem Got zeuget / das iſt mein Son den ſolt jr hören. Auch des Preceptors Lutheri / dem beyde die ſchrifft vnd das werck zeugnus gibt / das Gott jn zur Reformation der Lere vnd Kyrchen / als den letzten Eliam dieſer letzten zeit erwecket gehabt / deren Preceptorn ſage ich nun darzu / wirdt jtzo bey Papiſten vnd Adiaphoriſten vergeſſen.

Hieher gehört auch woll / das ſie vns newe Bäpſte vñ Reformatores Eccleſie ſchelten / Ich meyne aber ja es treffe ſie ſelbſt.

ſelbſt. Dann wie der Bapſt zu Rhom ſich anmaſſet er kőnne nicht jrren/er ſey Vniuerſalis Epiſcopus toti⁹ Eccleſiæ. Was er rede vnd ſetze/das muß geltẽ/ vnd ſeind eitel diuina oracula, daran niemãd zweyfeln/niemand darwider redẽ darff das daher/das er Petri ſtůlerb iſt oder ſein will. Alſo thun warlich die von Wittenberg nicht anders/wollen Lutheri vnd ſeines geiſts gleich ſtůlerben ſein (welches geiſtes wie es angefangen) ſchier balde ſo viel bey jnen bleiben ſolte/als Petri geiſt blieben iſt zu Rom bey Bapſt/Cardinalẽ/Biſchoffen/vnd jrem hauffen.

Galli de Philippo iudiciũ.

Æquè, inquit Gallus, hoc eſt munus meum, æquè mihi mandatum eſt vt illis, vt aſſiſtã veritati, & vt contradicentes arguam, ſint quicunque tandem velint: etiamſi ſit angelus de cælo. Imò perſuaſum habeo, quod eis hoc ipſo, coram Deo, plus honoris & beneficij deſero, cùm illos arguo, & errorum admoneo, atque vt pœnitentiam agant hortor, quàm illi ipſi aſſentatores & adulatores omnes, qui ſuis adulatiõibus eos in er-

in erroribus confirmant, & in impœnitentia detinent. An exiſtimant ſe tales eſſe Præceptores, vt diſcipuli credere omnia neceſſe habeant quæ ipſi dicunt, aut tales ſanctos, vt non poſſint errare? Atqui non eſt hoc nouum, ne apud Ethnicos quidem, quòd præſtitit hoc aliquando Deus, & preſtare poteſt adhuc, vt citiùs diſcipulo quàm præceptori veritas patefiat: qua cognita non dubitet à Præceptore diſſentire. Inde natum eſt illud: Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas. Et ante illos errarunt magni & ſancti viri, & in errorem alios induxerunt. Deinde verò neceſſe eſt, vt Lutherum quoque ſinant adhuc eſſe Præceptorem, & Preceptorem omnium Preceptorum Chriſtum: à quibus ipſi defecerunt, quemadmodum in hoc omnis noſtra ſuperior diſputatio quieſcit: quibus Præceptoribus ipſi ſe nunc opponunt, & verè ſunt ingrati pro manifeſtata veritate. Pergunt interim, mittunt in errorem, errantes ipſi ſub titulo Præceptorum,

ſicut Iudæi ſub titulo legis, & Papiſtæ ſub titulo Eccleſiæ. Atque vt lepidam hanc & ſeriam collationem à Doctore tenebat, tãtummodo accipiant, qui ſic dicere ſolitus erat. Eſtq́ue ſanè ſalutaris oratio, quam operæprecium ſit non ignorare modò Chriſtianis, pro fida commonitione. Sicut Iudæi, inquit, clamabant, Templum Domini, Templum Domini: Et Papiſtæ hactenus clamauerunt, & clamant adhuc, Eccleſia, Eccleſia: Ad eundem modum nũc clamãt noſtri Magiſtri & Scholaſtici Vvitembergẽſes, & nihil aliud prorſus norunt, quàm Præceptores, Præceptores. Prçceptoris Chriſti, de quo Dominus teſtificatur: Hic eſt filius meus, hũc audite: tum etiam Præceptoris Lutheri, cui & ſcripta & opera teſtimoniũ dant, quòd Deus illum ad reformationẽ doctrinæ & Eccleſiæ, tanquàm vltimum Eliam nouiſſimis temporibus his excitauerit. Horum (inquam) Præceptorum, cùm Papiſtæ tum Adiaphoriſtæ ſunt obliti. Huc etiam illud pertinet, quod

quod nos nouos Papas & reformatores Eccleſiæ criminantur. Sed certo perſuaſum habeo, quòd magis id in illos quadrat. Nam quemadmodum Pontifex Romanus ſibi hoc arrogat, quòd non poſſit errare, quòd ſit vniuerſalis Epiſcopus totius Eccleſiæ, quòd quæcunque dicuntur & ſtatuuntur ab illo, ea fixa & rata eſſe oporteat, ac ſint mera diuina oracula: de quibus nemo dubitare, quibus nemo contradicere audeat: idque eò, quòd Petri Cathedræ ipſe ſit hæres aut eſſe velit: haud aliter profectò faciunt nunc Vvitembergenſes, volunt Lutheri & eius ſpiritus propter ſedem hæredes eſſe, cuius tamen ſpiritus, quomodo ſe nunc dant initia, tantum prope nũc penes illos reſidere videtur, quantum de Petri ſpiritu Romæ reſidet, apud Papam, Cardinales, Epiſcopos, & eorum gregem.

Lutheri ſpiritus nil reliquũ Vvitẽbergæ.

Quid vobis videtur Tigurini? num diſcipulus hic Lutheri, magiſtri ſui ſpiritu plenus non eſt? qui nullum etiam

Illyricus Lutherũ Chriſto æquat.

ſcire diſcrimen videtur inter Chriſtum & Lútherum. Sic vtrumq; coniungit, vt Lutherum ipſi Chriſto, ſi non anteferre, ſaltē æquare videatur. Cùm tamē inter tenebras & lucē diſcrimen maius eſſe non poſſit. Quandoquidē, ex Diametro (quod aiūt) cum Chriſti doctrina pugnare, quæ docet Lutherus, perſpicuū ei fit, quiſquis vtrāq; contulerit. Quàm aūt belle retorquet in Philippū Gallus, quod ille prior, in ipſum, & collegas ipſius fuerat iaculatus.

Papæ iugo excuſſo, Germania facta eſt Babylon. Phil.2.

Verùm & hoc an nō videtis Tigurini, poſt excuſſum Papæ iugum, eò rem eſſe perductam, vt dū illud quod è Paulo ſcriptū eſt, negligitur. In humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrātes, nec ſibi quiſquam alterum prǽferri patitur, quandam in Germania Babylonē ædificatam videre liceat? Nam qui primus in Germania ſibi Papatum arrogauit, neque iudicium fieri de doctrina ſua permiſit, ſed obſequiū tantum ab omnibus requiſiuit, an illi non idem vſu venit, quod quondam in Africa Donato?

Quid

Quid enim de Donato ſcribit Auguſti- nus? Sicut, inquit, ille Chriſtũ diuidere conatus eſt, ſic ipſe à ſuis quotidiana conciſione diuiditur. An hæc totidem verbis de Martino Luthero dici nõ poſ- ſunt? Quin & de veſtro Zvvinglio. Pri- mus Lutherus in Germania diuiſit Chriſtum, diuiſit corpus eius Eccleſi- am. Quid autem? an ipſe quoque diui- ſus non eſt, An ipſius quoq; ſectam in multas ſectas mirabiliter inter ſe diſſe- ctas, ſtupendum quendam in modum diſſectam, oculis ipſi veſtris non cerni- tis? B ona ſpes vt ſit, quandoquidem ita mordent & comedunt inuicem, breui futurum, vt conſumantur ab inuicem. Sed quid futurum dicimus, quod fa- ctum iam eſſe quidam ex veſtris trium- phat. Cùm tamen & inter veſtros, non maiorem quàm inter Lutheranos do- ctrinæ conſenſum videre liceat. Verùm ita fieri neceſſe eſt, vbi legitimus Pa- patus nullus eſt: Tot ibi Papæ ſint oportet, quot ſunt hæreſeon magiſtri. Queruntur ipſi de ſe mutuo Lutheri

August. l. De agone Christiano, cap. 29.

Luthe. Chriſtũ diuidere conatus, ipſe quoque diuiſus eſt.

Papa legitimo reiecto, multos fieri oportet.

diſcipuli, quòd magiſtri ſui doctrinam, quam DEI verbum & Euangelium vocant, corruperint. Quam apud ſe ſolos incorruptam retineri, qui ſunt factionis Flaccianæ gloriantur. Cui tamē factioni, ſoli iam propemodum adhærere videntur Magdeburgenſes, cum paucis admodum alijs in Saxonia ciuitatibus. Nam Vvitēbergenſes, & Vvirtembergenſes, quin & Ienenſes, & alios iam ab ea defeciſſe quiritantur: Et vbi ſedes fuit Lutheri, non ferè quicquam ibi reliquum ſit de ſpiritu Lutheri: Quam etiam ob cauſam, quod proximis ſuperioribus annis fecerat Andreas Oſiander, vt moneret ſuos, ne liberos Vvitembergam ad capiēdum ingenij cultum proficiſci permitterent: quod ibi negare Chriſtū, & in Philippi Melanchthonis verba iurare cogerentur: idem & ſuos monet nunc Tilemānus Heshuſius, in his libellis, quos hoc anno, poſteaquam à Magdeburgenſibus pulſus eſt, êdidit, ac Vvitembergēſes vnà cum alijs eadem cum illis ſen-

Lutheri ſpiritus ſede ſua pulſus.

Oſiandri de Vvitembergen. iudicium.

Heshuſij de ijſdē opinio.

ſentientibus extra ſuam Eccleſiam eſſe pronunciat, & eorum communione ſuis omnibus interdicit. Quod idem facit vniuerſa factio Flacciana, quòd eos defeciſſe dicãt à Chriſti & à Lutheri doctrina. Sẽper enim ferè duos iſtos coniungunt, & eodem vtrumque loco videntur habere. Sed hoc fortaſſe minus mirum videri poterat, quòd iſtos ex Eccleſia ſua Tilemannus, cum ſua factione Flacciana, propter corruptelas quaſdam, vt ipſe dicit, eiecerit. Illud autem quis eſt qui ſatis admirari queat, quòd ipſos quoque Magdeburgenſes in Eccleſia ſua non ferat, quos tamẽ veros eſſe Lutherolatras conſtat, & qui Flaccianæ ſectæ videri volũt: nihilominus eos à Deo & ab ipſius verbo defeciſſe clamat. Quod etiam hoc argumẽto probat. Sed libet illius verba adſcribere. Sic enim loquitur in quodam libello, quem ita inſcripſit: Flaccij de ijſdẽ ſentẽtia.

Antwort Doctor Tilemanni Heshuſij auff der lugenprediger von Magdenburg vermeinte vnd vngegrundte Apologia.

Offenbar vnd der gantzen Stadt Magdenburg iſts bewuſt. Das jr Tyrannen/falſche Brüder/ vnnd die es mit euch halten/die Chriſten ſo jnen ewere verfolgung mißfallen laſſen/vnd ſich zu mir vnd anderen trewen lehrern bekennen/ mit gantz bitterem gemüth Flaccianer ſchelter/ vnnd damit wollet von euch abgeſundert haben. Jch dencke nicht das jhr diß leugnen werdet. Vnd da jhr es vnterſtundet/wolte ich die gantze Stadt Magdeburgk wider euch zum zeugen füren. Denn es nun mehr vom Radthauß vnd aus der Schülen ſo weit kommen/das auch die knaben auff der gaſſen/die Jungfrauwen auff den hochzeiten einander fur Flaccianer ſchelten/vñ ſawer anſehē/vnd ſteckt warlich das gantze bekentnus in dieſem wort/ Denn wer einen der im namen CHRJSTJ getaufft iſt/fur einen Flaccianer ſchilt/der will damit zuuerſtehen geben/ das ers mit jhm in glaubens ſachen nicht halte/ vnnd fur keinen Chriſten ſonder fur einen Sectierer/Rottengeiſt/Abtrünnigen/

gen/der Flaccio Illyrico vnd nicht Ieſu Chriſto ſeinem Heilandt folge / denn was bedarffs des neuwen namens/wenn ſie mit vns/vnnd wir mit jnen im Glauben vnd bekantnuß einig ſeindt / vnnd vnter ein haupt IESV CHRISTO gehören.

Quod Latinè ſic reddi poteſt. Manifeſtum eſt & vniuerſæ ciuitati Magdeburgeñ. notum, quòd vos Tigurini, falſi fratres, & qui vobiſcum faciunt, Chriſtianos, qui ſibi veſtram hanc perſecutionem diſplicere non obſcurè ferunt, & ſe meam & aliorum fidelium doctorum doctrinam ſequi profitentur, magna quadam animorũ acerbitate Flaccianos vocatis: ac per hunc modum ſegregatos à vobis eſſe vultis. (Notet autem hîc lector, quod qui ſecum faciũt, eos vocat Chriſtianos: Illud abſque dubio volens innuere, quòd qui ſunt diuerſę factionis, Chriſtiani nõ ſunt) Pergit deinde, non puto quòd hoc ſitis inficias ituri, & ſi velletis, totam contra vos Magdeburgenſium Ciuitatem in

teſtimonium producerem. Nam & ex prætorio, & ex Scholis, eò tandem res proceſſit, quòd etiam pueri in plateis, & virgines quoties ad nuptias conueniunt, mutuò ſe Flaccianos increpant, & inuicem toruis oculis aſpiciunt. Et reuera, tota fidei confeſſio in hoc vno verbo poſita eſt. Nam qui alterum, qui in CHRISTI nomine baptizatus eſt, quaſi probri loco Flaccianum appellat, quid aliud is indicare vult, quàm ſe in his quæ ad fidem pertinent cum eo minimè conſentire: & ſe eum non habere pro Chriſtiano, verùm pro ſectario, pro ſeditioſo, pro deſertore, qui Flaccium Illyricum, & non Ieſum Chriſtum ſuum Seruatorem ſequatur. Nam quid opus eſt nouo nomine, ſi ipſi nobiſcum, & nos cum illis, idem in fidei confeſſione ſentimus, & ad idem caput IESVM CHRISTVM pertinemus.

Flaccianum nomen odioſum.

Vt autem rem lector meliùs intelligat. Inſimulauerat Heshuſius Magdeburgenſem Ciuitatem, quod à Deo & ab

ab ipſius verbo defecerit. Cùm autem miniſtri Eccleſiarū Ciuitatis illius hoc conſtanter negarent, & in eadem fidei regula, quam præſcripſit Flaccius, permanere ſe dicerent, ſupraſcriptis rationibus, quod affirmauerat probare Tylemannus conatus eſt. Quæ quin pondus tamen aliquod habeant, negari nō poteſt: Nam & Hieronymus ante multa ſecula ſcribens contra Luciferianos, veriſſimè dixit, ſicubi audieris eos qui dicuntur Chriſti, non à Domino Ieſu Chriſto, ſed à quoquam alio nuncupari, vtputa Marcionitas, Valentinianos, Montenſes, ſiue Campates (adderet, ſi nūc viueret Hieronymus, Lutheranos, Zvvinglianos, Caluinianos) ſcito nō Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe Synagogam. Ex hoc enim ipſo quòd poſtea inſtituti ſunt, eos ſe eſſe iudicant, quos futuros Apoſtolus nunciauit. Nec ſibi blandiantur, ſi de ſcripturarum capitulis videntur ſibi affirmare, quod dicunt: cùm & Diabolus de ſcripturis aliqua ſit locutus, & ſcripturæ non

Qui Chriſtiani appellatione ſpreta alias appellationes ſuſcipiunt, ex Antichriſti ſunt Synagoga.

Non à Chriſto, ſed ab aliquo alio nuncupari, hæreticum eſt.

non in legendo conſiſtãt,ſed in intelligendo. Et ante Hieronymum Athanaſius plurib. id verbis docet: Nunquam, inquit, populus ab Epiſcopis ſuis, ſed à Domino, in quem creditum fuit, nomen accepit. Certè à beatis Apoſtolis præceptoribus noſtris, miniſtriſque Euangelij Saluatoris noſtri, appellationes adepti non ſumus, ſed à Chriſto, Chriſtiani & ſumus & nuncupamur: Illi verò, qui aliunde originem ſuæ fidei deducunt, meritò auctorum ſuorũ cognométa, vt ad quos pertineant, pręſe ferunt. Quapropter cùm omnes à Chriſto, Chriſtiani & eſſemus & diceremur, exploſus eſt Marcion, inuentor hæreſeos: reliqui autem qui cum exploſore Marcionis remansêre, Chriſtiani titulum retinuerunt: qui verò ſecuti ſunt Marcionem, non iam inde Chriſtiani, ſed Marcioniſtæ appellati ſunt. Ita quoque Valentinus, Baſilides, Manichæus, & Simon Magus ſectatoribus ſua vocabula impartierunt: indeque factum, vt alij Valentiniani, alij Baſiliani,

Athanaſius contra Arrianos Oratione 2.

Hæreticorum denominationes

alij

alij Manichæi, alij Simoniani, alij Cathaphryges à Phrygia, alij à Nouato Nouatiani vocitati ſunt. Ita Melitius eiect' à Petro & Epiſcopo, & Martyre, ſuos, qui ipſum ſequebantur, non Chriſtianos poſtea, ſed Melitianos denominauit. Eadem iterum ratione beato Alexandro Arium eijciente, ij qui Alexandro adhæſerunt, remanſerunt Chriſtiani: illi verò, qui vnà cum Ario receſſerunt, nomen Saluatoris noſtri, Alexandro cũ ſuis relinquentes, Arriani deinceps appellati ſunt. Quinimò, ecce etiam nũc poſt mortem Alexandri, qui eiuſdem communionis ſunt cum Athanaſio, Alexandri ſucceſſore, & quibus ipſe Athanaſius communione coniunctus eſt, omnes eundem pariter characterẽ habent, neq; ille ſuis nomẽ indit, aut à ſuis recipit, ſed oẽs, vt antea, conſueto more Chriſtiani nominantur. Nã quáuis magiſtri inuicẽ ſibi ſuccedant, nosq́; illorũ diſcipuli, ab illis acceperimus quæ ſunt Chriſtianę fidei, nihil tamen inde obſtaculi naſcitur, quominus ob

ob id & titulo, & re, Chriſtiani appel-
lemur. Contrà, qui hæreticos ſequun-
tur, tametſi millies mille ſucceſſores ha
beant, omnes tamen nomen eius, qui
primus hæreſim adinuenit, referunt.
Certè è vita exempto Ario, quum mul
ti ex grege illo, eius vices ſucceſſionē-
que ſuſciperent, tamen omnes qui e-
iuſdem cum eo ſententiæ fuerunt, ex
Ario notas ſuas inſigniaque habentes,
Ariani nuncupantur, quod re vera exi-
mium & admirabile argumentum eſt.
Nam qui etiam nunc ex gentilibus o-
miſſa idolorum ſuperſtitione ad Eccle-
ſiam veniunt, non Catechizantium, fi-
deiq; rudimenta tradentium nomina,
ſed Saluatoris in ſe transferunt, & pro
gentilibus Chriſtiani incipiunt appel-
lari. Qui verò ex eodem genere ad iſtos
abeunt, aut ab Eccleſia ad hęreſim trāſ-
itum faciunt, nomen Chriſti derelin-
quunt, & Arianorū vocabulo induun-
tur, quaſi qui non amplius fidē Chri-
ſti retineant, ſed Arianæ inſaniæ grega
les habētur. Quomodo igitur Chriſtia
ni

ni fuerint, qui non Chriſtiani, ſed Ario manitæ appellantur: aut quomodo de numero Eccleſiæ Catholicę habeãtur, qui Apoſtolicam fidem excuſſerunt, & nouarum peſtiũ inuentores ſe prębẽt? Optatus quoq; grauiter eos reprehendit, qui de parte Donati ſe eſſe dicebãt, quaſi populũ cum Chriſto diuiderent. Quid, inquit, reſponſuri ſunt in illo imminenti diuino iudicio, qui in hoc ſeculo alio modo confeſſi ſunt, non ſe eſſe de Eccleſia Chriſti, qui libenter profeſſi ſunt, ſe de parte fuiſſe Donati, cùm in Euangelio ſcriptũ ſit, Chriſto dicente: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor eum coram patre meo. Iſti Donatum confeſſi ſunt, non Chriſtũ. Aliquid igitur dicere videtur Heshuſius. Nã re vera non eſt aliud nomen ſub cælo, quo cenſeri magis velle debeamus, quàm quo ſuperſtitib. etiam ipſis Apoſtolis Antiochiæ primùm, diſcipulos eorum vſos fuiſſe legimus, qui Chriſtiani vocari gaudebant. Nullum eſſe poteſt nomen hoc vno glorioſius, quod

Optatus lib. 3.

Chriſtiani nomine nihil glorioſius.

cuiuſque foret Euangelium agnoſci poſſet (nam CHRISTI non eſſe conſtabat, cùm vos à Chriſto nomen ducere puderet) neceſſe fuit auctoris nomen imponi: quò ſic alij Lutherani vocarentur, alij Zvvingliani, alij alijs alienis à Chriſto nominibus appellarentur: vt non valde mirum ſit, ſi nunc quoque Magdeburgi vocantur aliqui Flacciani. Quòd autē inter ipſos quoque Flaccianos, quos ad paucos admodum iam redactos eſſe ſcimus, videre ſectas nihilominus liceat: quòd inter ſe tantis certent odijs, ac adeò toruis inuicem oculis aſpiciant, cùm eundem auctorem & conſummatorem fidei ſuę Flaccium profiteantur: id verò cumprimis eſt ſtupendum. Sed ita fieri neceſſe eſt, vbi non agnoſcitur vnus Papa. Cū veriſſimè dictū ſit ab Hieronymo, Quòd ſalus Eccleſię pēdet à ſummi Sacerdotis dignitate, cui ſi nō exors quædam & ab omnibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſia efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes. Hanc tam ſalubrem

Salus Eccleſiæ ex vnius ſummi ſacerdotis dignitate. Hieron. contra Luciferianos.

lubrem admonitionem, quoniam vos reſpuitis, ideo tot ſunt apud vos orta ſchiſmata, quot miniſtri. Nam nolo dicere Sacerdotes, quos nullos habetis, quin & nomen ipſum horretis.

Verùm videte quęſo Tigurini, quorſum res ad extremum reciderit. Excuſſo Papę Romani iugo, dum in ſua quiſque ciuitate Papam agere vult, dum ſicut Philippus loquitur, maiorē & magis intolerabilem & minùs excuſabilem auctoritatem atque poteſtatem ſibi vendicat, quàm Papa Romanus vnquam: iſtorum quoque grauius quàm quòd tolerari poſſet iugum excutitur, ac ſibi ciuilis Magiſtratus, reiectis iſtis, Pontificiam poteſtatē arrogat. Qua de re pleni ſunt libri querimoniarū ab illis cōſcripti. Centuriatores inter alios, qui nouam quandam hiſtoriam Eccleſiaſticā conſcripſerunt, in ſuis præfationibus, de hac ciuilis Magiſtratus audacia grauiſſimè queruntur: nec ſine cauſa. Dicarunt enim quibuſdā Germanię principib. vnā è ſuis Cēturijs, & eis hoc elo-

Centuriatorū querelæ contra Magiſtratus Pontificia ſibi arrogantes.

elogium tribuerant, quòd ſub eorũ ym bra, vera DOMINI noſtri Ieſu Chriſti do ctrina ſonuit, ac collecta eſt Eccleſia, q̃ verè Deũ coluit, & in vita æterna eum celebrabit. Ecce aũt vix dum anni duo interceſſerũt, cùm lõgè diuerſam ab ea q̃ expectabant ſui laboris mercedẽ tulerunt. Iuſſerũt enim eos illi Principes ex ſuis terris faceſſere, & alibi ſedem ſibi quærere. Ac quod maiorem etiam Centuriatoribus iſtis dolorem afferebat, eos ipſos in illorum locum poſtea ſuffecerunt, quos non ita multò antè libro etiam edito, tanquam hæreticos condemnauerant, & de ſuis ditionibus eiecerant. Sed iam ipſorum querimonias audiamus: Filij, inquiunt, huius ſeculi audaciſſimè formas religionum ex ſuo cerebro fundunt, & formulas pręſcribunt, quas miniſtris verbi DEI imperiosè obtrudunt. In eas enim anguſtias iam Eccleſia DEI proh nefas redigitur, dormitantibus paſtoribus, paſſim etiam prodentibus, & ſpontè tradentibus ſuum miniſterium Centuriatores pulſi.

politicis viris,vt nõ rarò tumidi rabulę quidam forenſes, ſeſe non intra ſepta ſua rerum mundanarum continentes, alijsque res ad paſtorum officia pertinentes,nefariè & impiè ad ſe rapiát. Et planè ſicut olim Pontificij proceres in Eccleſia ſceleratè Regna huius mundi inuaſerunt, ita nunc viciſſim Politici illotis quaſi manibus, in gubernationem illam ſpiritalem, verorum miniſtrorum verbi DEI, legitimeque ſuo officio fungentium irrumpunt, ſeque vtroque gladio inſtar Antichriſti accingunt,cùm nec vnum quidem ſuum rectè adminiſtrare norint. Ac in alia quadam præfatione, ſiue Epiſtola dedicatoria: Cùm docuiſſent, nequaquam eſſe licitum, aulas cum ſuis quibuſdam Gnathonibus & ventriſeruis formas religionum conflare,eaſque Eccleſiæ citra omnem reluctationem obijcere:neque ſynceros Doctores verbi DEI, eiuſmodi formulis religionis aut edictis parêre, ſed potius voce & ſtylo contradicere debere,

In Epiſtola dedicatoria, Cen. 5.

In Epiſtola dedicatoria, Cē. 7.

cùm

cùm diſtincta ſint officia poteſtatis Po-
liticæ & Eccleſiaſticæ, & aliud ſit ſce-
ptrum, aliud plectrum: Tandem in hęc
verba prorumpunt: Antequàm lux
verbi diuini illuceſceret in Germa-
nia, regnantibus tenebris Pontificijs
& Monaſticis, vnicus ille Romanus
Præſul poteſtatem ſibi ſumebat, leges
etiam Politicas, non modò reforman-
di, ſed etiam delendi ſubſtitutis ſuis de-
cretis & decretalibus, id quod ſuperis
atque inferis notum eſt. Quid verò
nunc fit, pro vno Pontifice, innumeri
ex Politicis, eminentia locorum atque
munerum ſuffultis atque elatis exili-
unt, qui vicem alternantes, nunc à fo-
renſibus rebus ad Eccleſiaſticas tran-
ſcendunt, & non contenti ſuis metis,
religionum formulas Eccleſijs cum ſce
ptro, gladijs & fulmine Iouis exhibent.
Et vna vel altera pagina interiecta: Fal
cem, inquit, in alienam meſſem mit-
tunt, & alienam functionem temerè
inuadunt, ſanctumque ſanctorum in-
trant, quemadmodum Oſias: qui cùm

Politici Pontifices.

ſint politici Magiſtratus, aut ipſorum ſerui, tamen magno ſupercilio audent nouas religionum formas componere, easque Eccleſiæ miniſtris offerre, tali cum imperio: Ni applaudant ſine contradictione, ſe ſuo ſceptro illos expulſuros aut punituros: id quod etiam factitant abſque omni miſericordia. Hactenus Centuriatores. Quibus tantò maior fides habenda eſt, quoniam experti loquuntur: cùm eos non vno ex loco pulſos eſſe conſtet, Roſtochio, Heidelberga, Iena, Magdeburgo: vnde alij carbonario curru, Superintendentes autem honoris gratia, tecto tamen carpento noctu deportati ſunt, multis armatis circumſepti. Sic accipiunt ſuos Papas Euangelicos, iſti (ſic enim eos vocare Centuriatoribus viſum eſt) Politici Pontifices. Qua de re ſic etiam alius quidam queritur: Poſteaquam per ſanctum Euangelium à Papæ tyrannide ac poteſtate liberati ſunt, & aſueuerunt omnes illius conſtitutiones reijcere, progrediuntur vlteriùs,

Centuriatores carbonario curru educti.

Hieron. Mēcelius in libro de pactoribus.

teriùs,& volunt prorſus eandem conſuetudinem in alijs quoque rebus omnibus ſiue ſint bonæ, ſiue malæ, retinere. Volunt eſſe liberi,nec à quoquam prohiberi, quò minùs arbitratu ſuo viuant. Haud aliter quàm ſi Euangelium eſſet talis doctrina, quæ concedat vnicuique poteſtatem faciendi quod illi placet,quæ nullum ordinem, nec vllam diſciplinam ferre poſſit. Quòd ſi quis eis reſiſtere fuerit auſus, eò veniunt audaciæ, vt non ſolùm odia ſuſcipiant erga ſuos prædicatores, & eos contumelijs afficiant, verumetiam pro virili ſua tyrannide proſequantur. Ac,ſi quem volunt ordinem prędicatores conſtituere,ſtatim vim eſſe dicunt minimè Chriſtianam, & nouationem quandam, & introductionē veteris Papatus,per quam prædicatores propriam ſuam poteſtatem & dominationem in commiſſum ſibi gregem ſtabilire velint. Qui ſi pergant executionē eorũ vrgere quæ conſtitue runt,non ſolũ conuitijs afficiuntur,ve-

Euangelij Euangelicorũ effectus.

rumetiam ad extremum expelluntur. Neque verò proximis tantùm his ſuperiorib. annis hoc ita fieri cœptum eſt, cùm in ipſo naſcentis Euangelij veſtri exordio, de veſtris quoq;, Tigurini, ſcripſerit Eraſmus Roterodamus: Quòd veſter iſte populus tam Euangelicus, ſubinde nouos tumultus excitat, ac leuiſſimis de cauſis procurrit ad arma, ne ſuis quidem Eccleſiaſtis ſatis obtemperans, niſi dicant blãda auribus: profligandi etiam ſi liberiùs in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione diſſentiant. Initio tantùm non Deus erat illis Lutherus, Nunc ijſdem prorſus delirat, quod nouum de Euchariſtia dogma non recipiat. Nouam verò libertatem Euangelicam, impunè facere, ſentireque quod cuique libitum eſt. Hactenus Eraſmus.

Eraſmi iudiciũ de nouatoribus iſtis: in Epiſtola contra Pſeudoeuangelicos.

Atqui libertatem hanc Cacangelicam potius quàm Euangelicam vos, iſtos, vos inquam iſtos, docuiſtis, quãdo vt excuterent Pontificum & Epiſcoporum iugum docuiſtis, Quod qua religio-

Pontifices à Politicis magiſtratibus contemni Euãgelici docuerunt:

ligione per illos excuſſum, eadem & veſtrum eſt reiectum. Nam qui potiùs veſtrum ferrent, qui vobis honorē hūc ſumpſiſtis ipſi, quàm eorum quos legitimè vocatos, & ritè atque ordine mūnus illud conſtat eſſe conſecutos? Vos licere vobis voluiſtis de doctrina totius orbis Christiani cōſenſu recepta iudicare, & eum inauditum cōdemnare: qui minus ijdem de veſtrûm alicuius doctrina, vel Magiſtratui, vel etiam feci populi facere licere debuit? Quid impedire potuit, quominus qua poteſtate Romanum Papatum, eadem & veſtrum Saxonicum reijcerēt. Cùm præſertim ab ipſo ſtatim naſcentis Euangelij veſtri exordio, priuſquam ad Epiſcoporum dignitatem, opes, ac ditionem perueniſſetis, eiuſmodi ſpecimē de vobis præberetis, vt quidā, qui non prorſus alienus à vobis eſſe iudicabatur, nō dubitaret dicere, quod ſe mallet in Epiſcoporum, quàm in veſtram poteſtatē tradere: quodque mallet potentiſſimi Cæſaris ferre iugum, quàm quorūdam Magi-

ſed ipſimet doctrinæ ſuæ fructus eoſdem experiūtur

Eraſ. Rote. Vbi ſuprà.

Magiſtratuum Euangelicorum,quamuis humili ſorte.Sic, inquit, excutiunt iugum hominum, qui veſtro Euãgelio ſubmittunt ceruicem.Magis vereor,ne plæriq; pro graui iugo hominum portent grauius iugum Diaboli. Hoc fuit de veſtro,Tigurini,Papatu iudicium illius,qui bonam vitæ ſuæ partem traduxit inter vos, vt ſatis perſpectos & exploratos mores veſtros habere potuerit: Accidit igitur quod eſt in ꝓuerbio? Malum conſilium conſultori peſſimũ. Quibus authores veſtri fuerunt,vt Papæ & Epiſcoporum iugum ſuis ceruicibus excuterent,ij ſuum quoque iugum ab ijſdem illis iam excuſſum eſſe vidẽt.

Nouum Põtificũ genus.

Et ventum eſt ad nouum quoddam Pontificum genus, hactenus orbi terrarum ignotum, ex quo tempore conditus is eſt: quos iſti politicos Pontifices appellant. Qui iam non modò ferre non poſſunt,ſi qui ſe pro Papis gerũt in Eccleſijs eorum ditioni ſubiectis, in vitam eorum & mores liberius inuehuntur : verumetiam magno ſupercilio,

lio,nouas religionum formas componunt,& eas ſuis ſiue miniſtris, ſiue Superintendentibus obtrudunt,tali cum imperio,protinus vt è terris illorum faceſſant niſi applauſerint,qui certè nunquam fuiſſent huc audaciæ atq; amētiæ progreſſi,niſi vos vt ita facerent authores illis fuiſſetis.

Vos autem cùm dico,non ſolos vos intelligo,Tigurini, ſed eos etiā omnes, qui vobiſcum vnà legitimo Papatu Romano reiecto ſibi ipſis Papatum arrogarunt, & Cathedram contra Cathedram conſtituerunt,cuiuſcunque tandem ij ſectæ ſint.' An cuiuſdam ex veſtris doctrina non eſt,quod nō ad Prelatos tantùm, imò ne quidem vlla ex parte ad ipſos:quippe qui iam non ſint Eccleſiæ membra, ſed præcipuè ad pios principes, & ad eos,qui tam ex miniſtrorum Eccleſiæ numero, quàm ex reliquo hominum,qui doctrinā Chriſti agnoſcunt cœtu, in conſiliū adhibētur,pertineat de doctrina religiōis cognoſcere & iudicare.Agnoſcitis opinor ipſa

Brentius in Prolegomenis principibus &c. de doctrina religionis iudicium tribuit.

ipſa veſtri Symmiſtæ verba,qui plurib. etiam ſcripturæ locis,prẹfatum hoc ſuum confirmare nititur. Adfert illud: Attendite vobis à falſis Prophetis.Nōne qui oderunt te Domine,oderā.Nolite omni Spiritui credere, ſed probate ſpiritus. Paulus & Silas ingrediuntur Berbeæ in Synagogam Iudæorum, & hi qui ſummo genere nati erant,receperunt ſermonem, cum omni prōptitudine,quotidie ſcrutantes ſcripturas, an hæc ita ſe haberent.Et quem locum propius ad Principes ſpectare putat: Confiteantur tibi Domine,omnes Reges terræ,quoniam audierūt verba oris tui.Et illud ex Euangelio: Omnis qui confitebitur me coram hominibus,cōfitebor & ego illum coram patre meo. Et rurſus: Omittite illos,cæci ſunt, & duces cæcorum.His & alijs quibuſdam non diſſimilibus ſcripturæ locis, docet ſcilicet ad Principes propriè pertinere iudicium de doctrina religionis. Profert etiam exempla Ioſaphat,Ioſię,Dauid,Regum,quin & Imperatoris Theo doſij,

Theodoſij, quibus id maximè decere Principes probat. Quod verò in cõtrarium adferunt iſti Centuriatores de Oſia, id cachinnis excipit, tanquàm nihil ad rem pertinens: Vrget etiam illud ex Deuteronomio: Si tibi voluerit perſuadere frater tuus clam dicens, Eamus & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui, non acquieſcas tu nec audias, nec parcat ei oculus tuus vt miſerearis & occultes eum. Sed ſtatim interficies. Sit primùm manus tua ſuper eum, & poſt te omnis populus mittat manum. Qui iubet, ait, quemuis etiam priuatum hominem, in Eccleſia populi Dei tã ſeueriter animaduertere in ſuaſorem Idololatriæ, an non eadem ſeueritate exigit, vt de Idololatria iudicet, ac alienos Deos à vero Deo diligenter diſcernat?

Quòd ſi vera ſunt hæc (vos nunc alloquor Centuriatores, & qui parẽ vobiſcum fortunã experti ſunt) falsò certè querimini, quod abſque omni miſericordia ſæuitum ſit in vos. Nam iuxta

ſententiam huius veſtri Symmiſtæ ſtatim interfici debuiſſetis: cùm preſertim penes quos iſte de Idololatria iudicium eſſe vult, ij tanti criminis huius vos reos eſſe pronunciarint. Neque enim propter aliud quàm propter hoc, quo nullum eſſe poteſt grauius Idololatriæ crimē, ſceptro Magiſtratus è veſtris Cathedris pulſi eſtis. Nam cùm illi fas non eſſe putarēt, omnia Lutheri placita pro diuinis oraculis haberi, ſed ſuo iudicio nonnulla corrigendi, quin & à quibuſdam diſcedendi poteſtatem aliquibus permitti vellent. Vos autem ita mordicus & ſcripta illius & facta vobis omnia tuenda ſuſcepiſſetis, vt eū non alio loco ponere, quàm quo Chriſtum ipſum videremini, dum vel vnguem latum, à quocunq; tandē illius placito, diſcedere, idem eſſe quod Chriſtum negare, & ab illius Euāgelio deficere, cùm ipſi vobis perſuaſum haberetis, tum alijs perſuadere conaremini, magnis etiā ea de cauſa motibus excitatis: hanc illi veſtrā tantam Idololatriā ſibi minimè ferendā

Cēturiatores ꝑpter idololatriā pulſi.

eſſe

eſſe iudicauerunt, ac leuius hoc de vobis, q̃ pro criminis patrati grauitate ſupplicium ſumpſerunt. Quamobrem eſt potiùs, quod illis agatis gratias, qui de ſeueritate legis, cõtra quam veneratis, tantum remiſerunt, quàm quod actum eſſe vobiſcum duriùs queritemini.

Verùm ad rem. Graue vobis videtur, quòd pro vno Pontifice innumeri proſiliunt ex politicis, qui non cõtenti ſuis metis, religionum formulas Eccleſijs cũ ſceptro, gladijs, & fulmine Iouis exhibent. Eſt id re vera grauiùs, quàm vt æquis auribus atque animis tolerari queat. Sed quæſo, cui debemus hoc acceptum ferre, quod in hunc ſtatum res perducta eſt? Nonne vobis? Vt rectè Comicum illud vſurpare poſſimus: Tute hoc intriſti, tibi eſt omne hoc exedẽdum. Et quod vetus verbũ habet: Cõpedes quas ipſe fecit, ipſus vt geſtet faber. Dirupiſtis vincula Papatus. An autẽ hæc multo duriora non ſunt quibus nunc aſtringimini? Num ſimile quid in Papatu videre licet? Num eiuſdem

Duriora vincula nouatorũ quàm Papæ.

in

in eo generis audiuntur querimoniæ? Num ſtricto gladio petit aliquis eũ qui concionem habet in Eccleſia ad populum de ſuperiore loco, quo ſic eum de Cathedra deturbet? Num his eum verbis adoritur? Du leugſt/du leugſt du ſchelm/du böſwicht/du dieb. Et iterũ alio loco & tempore, Der alter ſchelm leugt wie ein Böſwicht. Sic ſcilicet, iuxta Pauli præceptum, duplici honore digni habentur apud voſ Presbyteri, qui laborant in verbo & doctrina. Verùm tales miniſtri, cuiuſuis potiùs quàm Dei, nõ alijs præmijs & honoribus digni ſunt. Hæc Magdeburgi facta ſcribit Heshuſius. Quin & in alijs locis, vbi ſimiliter non Chriſti, ſed veſtrum prædicatur Euangelium, eadem illa non raro vſu veniant dubium non eſt. Nihil in Papatu tale, quin illud Paulinum diligenter obſeruatur, vt in templo præſertim, quam domũ ſuam, & domum orationis Deus appellat, omnia honeſtè & ſecundum ordinẽ fiant. Habetur perſonarum, locorum, temporum ratio.

Euãgelici, cõcionatores ſuos quo modo tractent.

In Papatu omia honeſtè fiunt.

Matt. 21.

1. Co. 14.

Non

Non licet oui paſtorem ſuum iudicare, nec eius doctrinam diſcutere. Sed cùm præclarè dictum ſit ab Ioanne Chryſoſtomo: quòd vbi honoris eſt ęqualitas, aut omnes principatũ gerunt, ibi nunquam poterit eſſe pax: quãdoquidem, ſicut à Philone ſcriptum eſt, iſta verbotenus æqualitas, inæqualitatem rerum parit. Nam æqualia in dignitate imparibus tribuere, eſt inæqualitas. Inęqualitas aũt fons malorum. Ad hunc malorum fontem obſtruẽdum, prouiſum eſt in Eccleſia, quem vos Papatum vocatis, vt non ex æquo poſſent omnes omnia. Sed quod in humano corpore fieri videmus, vt ſit corpus quidem vnum, ſed intereà membra multa, non eundem autem actum habeant omnia: idem & in Chriſti corpore, quæ eſt Eccleſia cernere licet. Multi namque corpus vnum ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Hæc verò connexio, quemadmodum ab illo ter maximè Pontifice Leone ſcriptum eſt, totius corporis vnanimitatem requirit.

Chryſ. In Epiſtolã ad Epheſios, Homil. 20.

Philo Lib. 2. de Monarchia.

Cur Papatus ſit inſtitutus.

Leo. Epiſtola 84.

rit,ſed præcipuè concordiam exigit Sacerdotum: quorum etſi dignitas non eſt communis,ordo tamen eſt generalis. Quoniam & inter beatiſſimos Apoſtolos,in ſimilitudine honoris, fuit quędã diſcretio poteſtatis: Et cùm electio par eſſet omnium,vni tamẽ datum eſt, vt cæteris præemineret. De qua forma, Epiſcoporum quoq; eſt orta diſtinctio, & magna diſpoſitione prouiſum eſt,ne omnes ſibi omnia vendicarent, ſed eſſent in ſingulis prouincijs ſinguli,quorum inter fratres haberetur prima ſententia. Et rurſus,quidam in maioribus vrbibus conſtituti, ſolicitudinem ſuſciperent ampliorem,per quos ad vnã Petri ſedem,vniuerſalis Eccleſiæ cura cõflueret, & nihil vnquàm à ſuo capite diſſideret. Sic Papatum noſtrum deſcribit, Sanctus iſte Pontifex: in quo qui non diſſenſionis, ſed pacis & dilectiõis Deus eſt,vt pax & vnitas reſeruari poſſet,hanc rationem inſtituit,vt non modò diſcretus eſſet ordo Sacerdotum ab ordine laicorum,verùm inter ipſos etiam

Ordo ſalubriter in Eccleſia cõſtitutus.

am Epiſcopos & Sacerdotes, quamuis ordo generalis, non tamen eſſet dignitas communis. Maior eſt enim Epiſcoporum quàm Sacerdotum dignitas. Inter Epiſcopos autem, honoris quidem eſt ſimilitudo, verùm diſcretio poteſtatis. Nam cùm idem ſit honor Epiſcopi qui Archiepiſcopi, Primatis, Patriarchæ, Papę, nõ tamen par eſt omnium poteſtas. Cùm enim alij ſint in partem ſolicitudinis vocati, penes vnum Romanum Pontificem eſt plenitudo poteſtatis. Nã ſi ex æquo poſſent om̃es omnia, retineri vnitas non poſſet. Itaq; quod ad laicos attinet, quoniã in Chriſti corpore myſtico pedum & manuum officium ſortiti ſunt: nullæ ſunt eorum de rebus Eccleſiaſticis iudicãdi partes. Sed neq; ſacerdotum, quamuis ij ſuperiorem laicis in Eccleſia locum teneãt: Niſi quatenùs eorum alicui fuerit hæc poteſtas ab Epiſcopo permiſſa. Nam Epiſcoporum officiũ eſt propriũ, quod ipſa quoque teſtatur Auguſtana Confeſſio, iudicare, cognoſcere doctrinã, &

Epiſcoporũ maior digni tas quàm ſacerdotum.

Epiſcoporũ officiũ proprium.

doctrinam ab Euãgelio diſſentientem reijcere: & impios, quorũ nota eſt impietas, excludere à communione. Sic tamen vt Archiepiſcopus de Epiſcopi, Primas de Archiepiſcopi, Patriarcha de Primatis, Papa de omnium horum ſententijs iudicãdi poteſtatem habeat.

Oues paſtores nõ iudicẽt.

Quamobrem ouibus de Sacerdotis ſiue Paſtoris vel doctrina vel moribus iudicare fas non eſt: ſed ſi quid in illo deſideratur, Epiſcopi iudicium requiritur. Si verò in Epiſcopo, ad ſuperiorem refertur. De cauſis verò maioribus, ad fidem pertinentibus, nõ Epiſcopis, nec Archiepiſcopis, nec Primatib9, nec Patriarchis, quicquam ſtatuere fas eſt, etiamſi in vnum locum cõgregati fuerint omnes: verùm ad eum qui ſedet in Petri Cathedra, Pontificem Romanum, ex ipſius inſtitutione Chriſti, ſicut ſcribit Anacletus, referre neceſſe eſt. Qui tamen & ipſe, vel generale Concilium conuocat, ſi cauſæ grauitas id poſtulare videtur, vt quod omẽs tãgit, ab omnibus approbetur: vel in conſilium adhibet,

bet,quotquot in orbe Chriſtiano reperiri poſſunt, viros doctrina præſtantes: nec niſi rebus omnibus diligenter admodùm excuſſis,quicquam in cauſa religionis diſcernit. Atque hæc eſt illa quam nos vocamus Eccleſiaſticam Hierarchiam,ad inſtar cæleſtis illius fabricata,quam vobis per contemptum Papatũ vocare viſum eſt. Quam vos Hierarchiam poſteaquàm ſuſtuliſtis,quem audaciæ atque amentiæ huius veſtræ fructum tuleritis,iam videtis.Noluiſtis vt eſſet in Eccleſia cæleſtis illius exemplar aliquod,nunc illius imaginem cernitis, quæ eſt in inferno, malignantium Eccleſiæ.Nullus enim apud vos ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Et ventum eſt vobis ad iſtos,de quibus querimini, Politicos Pontifices, qui cum ſceptro, gladijs, & fulmine Iouis, nouas vobis quotannis ferè formulas religionis exhibent, quibus aut applaudendum eſt, aut in extremum diſcrimen veniendum. Inde vobis tot in Germania natæ ſunt Confeſſiones,

Papatus Eccleſiaſtica Hierarchia.

quot Principes, quot Ciuitates. Vel ſicut ille dixit, Tot fides, quot voluntates. Nunc enim illa tempora propemodum redijſſe videntur: de quibus tam grauiter olim quæſtus eſt Hilarius, quòd aut ita ſcribuntur fides vt volumus, aut ita vt volumus intelliguntur. Et cùm ſecundum vnum Deum, & vnum Dominum, & vnum baptiſma, fides etiam vna ſit, exceſſum eſt ab vna fide quæ ſola eſt, & dum plures fiunt, ad id cœperunt eſſe ne vlla ſit. Facile fuit ab vna fide, quam profitetur Eccleſia Catholica, diſcedere: ſed finem inuenire diſceſſionis huius, hoc opus, hîc labor eſt. Præclaram quandam ſimilitudinem adfert Ioannes Chryſoſtomus, quam ipſius, verbis adſcribere libet. Anima, inquit, quę peccati guſtum ſemel fecerit, tum quæ nullius doloris aut pœnitentiæ ſtimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adijcere ſolet. Ac quemadmodum vſu venit, vt ſcintilla ignis, ſi fortè immenſam materiam corripuerit,

Hilarius ad Conſtātium.

Nihil facilius q̃ diſcedere ab Eccleſia Catholica: redire autem diffi cillimū eſt.

Chry. cō tra gentiles.

rit, ſtatim obuiam quamque exurat, nec antè tamen ſubſiſtat, quàm quod reliquum eſt id omne depaſcatur: quãtoq́ue plura corripuerit flamma, tantò magis robur ad alia conſumenda concipiat: fitq́ue tum vt compræhenſorum à flamma lignorum congeries, lignis ijs, quæ mox flamma compre-henſura eſt, quaſi inſidias ſtruat, flamma eadem ſeſe ſemper lignorum compræhenſorum auxilio, contra ea quæ intacta adhuc manent armante. Sic & peccati natura, vbi animi contagionem aliquam adorta eſt, nec quiſquam eſt qui malum reſtinguat procedens vlterius, grauior certè ac magis indomita efficitur. propterea ſæpè fit, vt quæ poſteriora ſunt peccata, prioribus grauiora ſint: anima ſemper poſteriorum peccatorum acceſſione, ad maiorem contumaciam ac deſpicientiam ſe promouente, & per hæc ipſa ſuaui quidem vim eneruante, peccati autem robur alente. Qua vtique ratione complures videas in omne pecca-

torum genus imprudentes prolapſos, quòd flammam initio exorientem non reſtinxerint. Ad eundem modum & Baſilius: Peccatum dum æditur, aliquo pudore præditum eſt: ſed vbi æditum fuerit, longè impudentiores efficit eos, qui illud patrant. Proinde quàmdiu parua, & pauca peccata committimus non aliter ac plantæ, quæ leui aura agitantur, leuiter quodammodo commouemur: vbi verò plura & maiora fuerint mala, ſecundum proportionem augmenti peccatorum, etiam commotio augeri ſolet: Et alij quidem magis commouentur, alij verò eatenus, quoàd radicitùs euerſi proſternantur: ſiquidem ſpirituales malitię, omni turbine violentiùs radices animæ, quibus per fidem in Deum fulcitur, abrumpunt.

In oratio. 3. de peccato, vna ex iſtis 24. quæ hoc anno Venetijs impreſſa ſunt.

Præclarè quidem iſte peccati progreſſum deſcribit. At inter omnia peccata, nullũ eſt hæreſi vel ſchiſmate grauius. Itaque ſic in alijs, ita ſit ac multò magis in hoc quoque peccato, vt idem

Hæreſis omnium peccatorum maximum.

vt idem ſit & peccatum,& cauſa pecca ti,& pœna peccati. Sicut inflammatio domus vnius,eſt cauſa inflammationis alterius, ac ſi multam ignis materiam comprehenderit, maiores vires ſumit, quàm vt incendium deleri poſſit. Eſt autem hęreticum aut Schiſmaticũ eſſe, non credere Sanctam Catholicam Ecclesiam: non idem ſapere, quod ſapit orbis Christianus vniuerſus; plus priuato ſuo, q̃ illius publico iudicio tribuere: per ſummum ſacrilegium ab illa ſeceſſionem facere. Non eſt autem, quòd exiſtimet quiſquam, poſteaquam cœperit aliquis non credere ſanctam Eccleſiam Catholicam, hoc eſt, Papatus doctrinam reijcere, quòd eam omnem ſtatim reijciat. Sicut nec ignis ita ſubitò totam domũ conſumit. Verùm vnus error gignit alium, & fit alterius cauſa, donec eò venitur ad extremum, vt excæcetur cor hominis. Ita præcedens culpa, fit cauſa ſubſequentis. Et rurſum, culpa ſubſequens, fit pœna præcedẽtis. Quamobrem quod à Salomone

Hæreſis & peccatum & cauſa & pœna peccati.

Hæreticum eſſe quid.

Sic Papã hęretici, vt Philoſophi De um exterminare volunt.

ſcriptum, capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, rectè vel Origenes, vel quiſquis ille fuit auctor quatuor Homiliarum in Cantica Canticorum, de hæreticis intelligi vult, qui demoliuntur Eccleſiam, hos capi iubet, quamdiu paruæ ſunt vulpes, dum initia peſſimæ perſuaſionis habent. Nam ſi fortè creuerint & maiores fuerint vulpes effectæ, non ita facilè capi queant. Hoc eſt quod in Pſalmo quoq; dicitur, Beatus qui tenebit & allidet paruulos Babylonis ad petram, hoc eſt, qui non permittit ſenſum Babylonium creſcere: ſed cùm eſt in initijs, allidit eum, & tenet ad petram. Tunc enim facilè perimitur. Docet hoc etiam Paulus, cùm ſemẽ erroris dicit fuiſſe in infidelibus, quod cùm cognouiſſent Deũ, non ſicut Deum glorificauerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis. Hoc fuit ſemen erroris. Quid autem inde pullulauit? Obſcuratum eſt, inquit, inſipiens cor eorum. Ac paucis interiectis, Propter quod, inquit, tradidit illos Deus in

Vulpes hæreticos ſignificant.

Pſal. 136.

Peccatũ & cauſã & pœnã peccati eſſe Pauli teſtimonio oſtenditur.

Rom. 1.

in deſideria cordis eorum, in immunditiam, &c. Et iterum, Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Et iterum poſt pauca: Sicut non probauerunt habere Deum in notitia, tradidit illos Deus in reprobrum ſenſum, vt faciant ea, quę non conueniunt. Quia cognoſcentes Deum, inquit Gregorius, peccatum ſuperbiæ intelligendo commiſerunt, cæcantur etiã, ne intelligant quod committunt. Et qui intelligentiã ſuam ſequi volunt in peccato, & cauſa peccati, & ipſum lumen intelligentiæ, perdunt in peccato, & pœna peccati: Prioris ergo peccati merito, peccatorũ ſubſequẽtium fouea tegitur, vt qui malum ſciens perpetrat, deinceps iuſtè in alijs etiam neſciens cadat. Hoc quippe agitur, vt culpæ culpis feriantur, quatenus ſupplicia fiant peccãtium ipſos incrementa vitiorum. Nam quia Omnipotens Deus ad pœnitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad vſum ſuæ iniquitatis intorquet, nimirum iuſto Dei iudicio augeri culpa

Libr. 25. moraliũ cap. 1. 12. & 13.

Culpæ culpis feriuntur.

Cur peccatum, peccati pœna fiat.

per-

permittitur,vt ad feriendũ altiùs quandoque cumuletur. Hinc enim rurſus
1.The. 2. de quibuſdam Apoſtolus dicit, vt im-
Apoc. 22 pleant peccata ſua ſemper. Hinc voce
Pſal.68. Angelica Ioanni dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt,ſordeſcat adhuc.Hinc Dauid ait, Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, vt non intrent in iuſtitiam tuam. Hinc rurſus de Domino ab eodem Pſalmi-
Pſal.77. ſta dicitur: Immiſſiões per angelos ma-
Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, explicatur. los,viam fecit ſemitę iræ ſuæ. Cor quippe Dominus prioribus meritis aggrauatũ,iuſtè permittit etiam ſubſequentibus malignorum ſpirituum perſuaſionibus falli, quod cùm dignè in culpæ trahitur, reatus eius in pœna cumulatur. Vnde & iræ ſuę Dominus viam de ſemita feciſſe perhibetur. Latior enim eſt via, quàm ſemita. Ex ſemita verò irę ſuæ viam facere, eſt iræ cauſas diſtrictè iudicando dilatare: vt qui illuminati agere rectè noluerunt, iuſtè cæcati adhuc faciant, vnde amplius puniri mereantur.

Libet

Libet autem id exemplo quodam ex Dorothęo ſumpto planum facere. Hortatur is ad humilitatē cordis & modeſtiam fratres ſuos, ac docet: Quando quis fratrem ſuum contemnit ac nihili facit, ac nomen illius attenuat, ſeque illo præſtantiorem iactat, niſi actutum reſipiſcat, ipſum eò prolabi, vt aduerſus Deum inſoleſcat. Frater, inquit, quidā fuit, qui, cùm aliquid boni de fratre quopiam quiſquam deprædicaret, ſtatim reſpuebat eum, dicens: Quis eſt ille? Non eſt qui momenti ſit alicuius, niſi Zoſimas, & qui cum eo ſunt. Pòſt cœpit & hunc contēnere, ac nihil pendere, dicens: Nemo eſt qui quidquam valeat, præter Diuū Macarium. Et non multò pòſt ait, Quid eſt Macarius? Nullus quidquam eſt, præter Baſilium & Gregorium. Atque etiam paulò pòſt, cœpit & hos teruncij facere, dicens: Quid eſt Baſilius? Quid eſt Gregorius? Nemo quidquam valet, niſi Petrus & Paulus. Cui egò dixi, Certè frater & hos etiam contemnes. Credite mihi,

Dorothæus Sermone 2.

Proximi contemptū Deo cōtumacem reddere, exemplo inſigni oſtenditur.

non mentior, non multò pòſt dicere occepit. Quid eſt Petrus? Quid eſt Paulus? Nemo eſt alicuius momēti, niſi ſancta Trinitas. Poſtmodum verò & contra Deum ipſum ſuperbire cœpit, & inſoleſcere. Deniq; ad eum modum delapſus eſt in perditionis & impietatis barathrum. Videtis Tigurini, cùm iſte contemnere cæteros fratres cœpiſſet, ac ſolùm Zoſimam in aliquo precio tamē haberet, quomodo fecit Dominus ex hac ſemita, viam irę ſuę magis indies atque magis latam, donec ad perditionis & impietatis barathrū delapſus eſt. Ad eundem modū ſemita fuit irę Dei, cùm Lutherus omnem indulgentiarū, etiam rectum, & pium vſum initio damnâſſet: Quo tempore, non alios fere quàm ſui ſeculi Doctores contemnebat. Ex hac ſemita facta eſt poſtea via, cùm Scholaſticos Doctores omnes pili nō fecit, & 400. totis annis ignotum fuiſſe Chriſtum orbi Chriſtiano vulgo perſuadere conatus eſt. Hæc via latior eſt facta, cùm ab ipſis Gregorij tempo-

Lutheri leuis ad ſummā impietatem progreſsio.

ribus,

ribus, Idololatriã in Eccleſia Dei verſatam, & ignorata fuiſſe Chriſti beneficia mille totis annis, docuit. Inde progreſſus eſt, vt ſacrificium & Sacerdotiũ abrogare, Sacramentorum etiam numero dignitatique detrahere conaretur. Et fuerunt hæ, ſicut ſcriptura dicit: Immiſſiones per angelos malos. Nam fatetur hoc ipſe, quòd angelus malus Diabolus, immiſerit in cor eius, vt contra Miſſæ ſacrificium & ſacerdotium ſcriberet, ac illud abolere pro virili ſua niteretur. Hęc via quam primus muniuit Lutherus, multò latior eſt facta, per veſtrum Zvvinglium & Caluinum, quando Chriſti corporis præſentiam in Euchariſtia negauerunt, donec vẽtum eſt ad ſanctam Trinitatẽ, vix iam vt quidq̃, quod ad illius latitudinẽ addi queat, ſupereſſe videatur, quin potius ad locum iam deſtinatum perueniſſe videntur.

Lutherus de Miſſa angulari diabolo ſe præceptore vſum fatetur.

Et eſt reuerà, quæ ſemita fuit initio, facta nũc irę Dei via. Nam iratus Deus veſtram à Papatu, hoc eſt, ab Eccleſia ſua ſeceſſionem, hoc modo puniendam eſſe

Iratum Deum & ſui excæcationem habent Sacramentarij.

Eſai. 64. eſſe putauit. Sicut etiam apud Prophe
tam legimus, Ecce, tu iratus es, & nos
peccauimus, propterea errauimus, &
facti ſumus ſicut immũdi omnes. Non
quia tu iratus es, nos peccauimus, ſed
Eſai. 63. quia nos peccauimus, tu iratus es: propterea errauimus, & reliquimus rectã viam. Peccâſtis Tigurini, quando primùm à Papatu defeciſtis. Ecce, quomodo vos errare fecit Dominus de vijs ſuis. Indurauit cor veſtrum, ne timeretis eum. Non quòd horum errorũ veſtrorum, auctor, & impulſor fuerit (ſicut impiè docet Caluinus, cuius vos libros, quòd propterea Vulcano corrigendos tradidiſtis, factum hoc veſtrum prædicatur ab omnibus.) Sed quòd cùm contempſiſſetis diuitias bonitatis, & patientiæ, & longanimitatis eius, nec vos hæc ipſius benignitas ad pœnitentiam, & reſipiſcẽtiam adducere potuiſſet, deſertus & cõtemptus à vobis, deſeruit vos viciſſim Deus, atq; ita gratia illius omni deſtituti, vertiſtis vobis manſuetudinem illius in cumulum damna-

Tigurini libros Caluini exurũt.

Quomodo Deus indurare cor alicuius dicatur.

Rom. 2.

mnationis, ac ſecundum duritiam ve-ſtram, & impœnitens cor, non in hac modò vita grauiùs vobis Dei iudiciùm cumulâſtis, verumetiam quidquid à vobis donorum eius poſſidetur, id in maiorem vobis cedet condemnationem, & eam ſempiternam. Nam quę ſe nondum ſatis protuliſſe videtur ira DEI, ſentietis illã in illo tremendo die, quando nos omnes manifeſtari oportebit ante tribunal CHRISTI, vt ferat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum. Tunc enim tanto grauiorib. afficiemini ſupplicijs, quanto maiore contumacia, tantã Dei manſuetudinem, ad meliora vos prouocantem reieciſtis.

Iudiciũ extremũ hęreticis duriſsimum.

1. Cor. 5.

An autem & nunc non cernitis manifeſtam iram Dei, cuius quæ fuit aliquando ſemita, iam via facta eſt, & quidem latiſſima via? Quandoquidem in medio veſtri Dominus miſcuit Spiritum vertiginis, & errare fecit Aegyptũ in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomẽs, & nõ erit Aegypto opus quòd

Argumẽtum certiſsimũ iræ diuinæ in Sacramentarios.

Eſai. 19.

faciat, caput & caudam incuruātem & refrænantem. Sicut ebrius & vomens, egerit quod ingeſſerat, & vbi ſit neſcit, ſic Aegyptus veſtra, nullū habet opus, ſiue cōſilium, quod aut caput habeat, aut finem. Quò crebriora conuenticu-la facitis, hoc plures, maiores, & horribiliores, inter vos errores exortos, hoc maiora diſſidia cōcitata videre licet, dū eſtis ipſi vobis inuicem plus quàm hæretici, nec vlla manifeſtior veritas à vobis vnquam dicitur, q̃ cùm vtraq; pars alterā hæreſeos condēnat. An eſſe vos illos nō agnoſcitis, de quib. Paulus ait: Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui nō crediderunt. Obſecro vos vt hæc verba diligentiùs expendatis, nihil enim in illis eſt ocioſum, nihil quod non ſumma dignum ſit animaduerſione. Non dixit Paulus, quia non receperunt veritatē, ſed non receperunt charitatē veritatis. Multi ſunt q ſe recipere putāt veritatē,

Hæretici qua in re veriſſimi.

Locus Pauli explicatur 2. The. 2.

ſed

ſed quia non recipiunt charitatem veritatis, quàm longiſſimè remoti ſunt à veritate. Non enim diuidit vnitatem, quiſquis habet charitatem. Quamobrem qui diuidit vnitatem, quæ fouetur & retinetur charitate, nũquam aſſequi poteſt veritatem. Verè dictum eſt ab Auguſtino: Nulli Schiſmata facerent, ſi fraterno odio non excæcarentur. An vos tot ſchiſmata feciſſetis? An tot tam abſurdas & impias hæreſes iam pridem ab Eccleſia damnatas, & bene ſepultas, in lucẽ reuocaſſetis, ſi papatus odio excęcati non fuiſſetis? Rectè ſcripſit Ambroſius, Nouatianus & alij nõ paruę ſcientię fuerunt, ſed quia per zelũ, fœdera charitatis ꝑdiderũt, in ſchiſma verſi, ad perditionẽ ſui, hæreſes creauerũt. Quoniã igitur vos, per zelũ quendã, qui nõ eſt ſecũdum ſcientiã fœdera charitatis rupiſtis, neq; charitatẽ veritatis recipere voluiſtis, iratus Deus, quid fecit vobis? Ecce, iuxta Pauli Prophetiam, miſit vobis operationẽ erroris, vt credatis mẽdacio. Legimus in Regum Hiſtoria,

Schiſmaticorum cauſa efficiens.

Auguſti. de baptiſmo par. uul. contra Donatiſtas, li. 1. ca 11.

Ambro. in Epiſtolam ad Corint.

3.Reg.22 Quod Achab Rex noluit credere Mi-
locus hæreticis ac commodatur. chęę prophetę, charitatem veritatis annuntianti. Quid igitur fecit iratus Dominus? Cùm omnis exercitus cæli aſſiſteret à dextris & à ſiniſtris. Quis decipiet, ait Dominus, Achab regem Iſraël, vt aſcēdat & cadat in Ramoth Galaad? Egreſſus eſt autem Spiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illū. Et dixit Dominus: Decipies & pręualebis. Egredere, & fac ita. Nunc igitur: ecce dedit Deus ſpiritum mendacij, in ore omnium Prophetarum tuorum. Audite hæc, non vos modò Tigurini, verūetiam quotquot eſtis alij, qui vos à Papatu præcidiſtis. Noluiſtis recipere charitatē veritatis, quam vobis in Eccleſia Dei Michæas annuntiabat, ſed ſanam doctrinā non ſuſtinentes ad veſtra deſideria coaceruâſtis vobis Magi-
2.Thi.4. ſtros prurientes auribus: Ecce miſit vobis Deus operationem erroris, vt credatis mendacio: Miſit mendacij ſpiritū in ore prophetarum veſtrorum omniū, quib. miſeri creditis, & quod vobis per illos

illos mẽdacij ſpiritus loquitur, à ſpiritu veritatis profectum eſſe perſuaſum habetis. Ita iuſto Dei iudicio, traditi eſtis in ſenſum reprobrũ, vt clauſis oculis & ſtupida mente, quaſi faſcinati, Sathanæ & eius miniſtris vos fallẽdos tradatis. Et impletũ eſt in vobis illud Hieremiæ Prophetæ: Quomodo dicitis, Sapiẽtes ſumus, & lex Dni nobiſcũ eſt? Verè mẽdaciũ operatus eſt, ſtylus mẽdax ſcribarũ. Confuſi ſunt ſapientes: verbũ enim Dñi proiecerũt, & ſapientia nulla eſt in eis. Nullis verbis exprimi ſatis poteſt, quãta ſit inter vos hæreſeon colluuies, quàm craſſa & pudenda errorum abſurditas: quàm fœdę, & piorum aurib. horrendæ blaſphemiæ. Quicunq; guſtum aliquem habẽt ſanę doctrinę, ſine ſummo horrore de portẽtis iſtis veſtris cogitare nequeunt.

Pœna peccati.

Hier. 8.

Et eſt hoc non admiratione magis, q̃ commiſeratione dignũ, quòd cùm orbis totus Chriſtianus, in veſtris iſtis tã fœdis ac portẽtoſis erroribus obſtupeſcat, vos nihilominus, haud aliter, q̃ ſi in

Cur Sectarij nõ reſipiſcũt, vtque reſipiſcant, quid facere debeant.

Pro.18. in ſtipites, & truncos, vel in ſaxa côuerſi eſſetis, hæc mala veſtra non ſentitis. Verùm ita fit, quando quis à Domino cæcitate percuſſus eſt. Impius, cùm in profundum peccatorum venerit, côtemnet. Vtinam aũt inducere poſſetis animum, vt confugientes ad Dominum (quib. verbis loquenté populũ Hebręorum inducit Eſaias) iiſdem & vos illius miſericordiã imploraretis: Tu Domine pater noſter, redemptor noſter à ſeculo nomen tuũ. Quare errare nos feciſti de viis tuis? Induràſti cor noſtrũ ne timeremus te. Conuertere propter ſeruos tuos. Tu, pater noſter, non ſolùm, quia creâſti nos, verũ etiã quia nullo noſtro merito, ſed gratuita miſericordia tua, cũ eſſemus inimici, nos in filios tuos cooptâſti. Tu, Dñs noſter, qui nos non corruptilib. auro & argento, ſéd precioſo ſanguine filij tui redemiſti. Cur ergo nunc deſeris populũ tuum? Cur nos in in tantis erroribus tam diu verſari permittis? Cur non aufers de carne noſtra cor lapideum, & das nobis cor carneũ,

Eſai.63.

Supplicatio qua vti oporteret ſectarios.

vt

vt in præceptis tuis ambulemus, & iudicia tua cuſtodiamus. Conuertere DOMINE, ſaltem propter ſeruos tuos. Nam nos quidem, in tot tam fœdos errores prolapſi, tot prætereà ſceleribus inquinati, fatemur, quòd indigni ſumus, quorum preces exaudias, ſed propter ſeruos tuos, patres verò noſtros, Abrahã, Iſaac & Iacob: quorum erga ſe fides, obedientia, charitas perſpecta tibi ſatis eſt & probata, propter hos, cõuerte faciem tuã ad nos, & oculos illos miſeridiæ tuæ, nõ amplius à nobis auerte. Cęterũ cùm vos & patrib. & patrũ noſtrorũ DEO, pridẽ nunciũ remiſeritis, & eos longum valere iuſſeritis: ac ſinguli poſt Idola veſtra ambulare, & eis ſeruire, obſtinatis animis pergatis, vix eſt vlla ſpes ô Tigurini, facturos vos, vt errores veſtros agnoſcatis, & ea q̃ par eſt, animũ ſubmiſſiõe, DEI miſericordiã inuocetis. Ad Polonos Apoſtrophe.

Quamobrem relictis filijs alienis, inueteratis dierum malorum, ad eos qui domeſtici noſtri ſunt, quorũ præcipuã nos habere curam oportet, orationem

noſtram conuertemus. Qui cùm receſ
adeò doctrinis varijs & peregrinis abdu
cti, & in aliud neſcio quod, cuiuſuis po
tius quàm Chriſti Euangelium, tranſla
ti ſint, maior ſpes eſt, futurum, vt vnde
Sathanæ fraudibus illecti diſceſſerunt,
eò redeant. Cùm de vobis dixiſſe Pro-
Hier. 8. pheta videatur, Auerſus eſt populus
iſte, auerſione contentioſa, apprehen-
derunt mendacium, & noluerunt re-
Hiere. 6. uerti. Et paulò ſuperiùs, Ecce incircun-
ciſæ aures illorum, & audire non poſ-
ſunt, ecce verbum Domini factum eſt
eis in opprobrium, & non ſuſcipient il
lud. Ad vos igitur mihi ſermo nunc eſt
ô Poloni, quibus cum etiam patria mi
hi communis eſt. At vnde ſermonis hu
ius initium ſumã? Flere magis libet, q̃
Hiere. 9. loqui. Quis dabit capiti meo aquam,
& oculis meis fontem lachrymarum?
& plorabo die ac nocte interfectos fi-
liæ populi mei? Si totus vertar in fletũ,
neque guttæ ſtillent, verùm torrentes
fluant lachrymarum, pro eo, vt rei po-
ſtulare videtur atrocitas, interfectos fi

liæ

liæ populi mei, lugere ſatis non poteſro. Tanta enim ſunt mala, quibus vos iam oppreſſos, & quæ vobis adhuc impendere grauiora video, niſi Deus oculis miſericordiæ ſuæ reſpexerit, ac ablato corde lapideo, cor vobis carneum dederit, vt omnem dolorem, ſua vincant magnitudine.

Quam autem cauſam adfers ô ſanctè Propheta, quamobrem ita populum hunc deflendum eſſe cenſeas? Quia, omnes inquit, adulteri ſunt, & cœtus præuaricatorum. Quod etiã alius Propheta his verbis expreſſit: Omnes adulterantes quaſi clibanus, ſuccenſus à coquente. Graue quidem eſt adulterium, quando coniugum alter alteri fidem non ſeruat, & alienum inuadit cubile, ſed multo grauior eſt Mœchia ſpiritualis. Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Christo, dicit Paulus. Per quem, qui locutus eſt, idem etiam per Prophetam antè dixerat: Et ſponſabo te mihi in ſempiternum: Et ſponſabo te mihi in iuſtitia, & in iudicio, & in

Populus maximè deflēdus quis?

Oſeas cap. 7.

Mœchia ſpiritualis maior eſt adulterio.

2. Cor. 11.

Oſeæ 2.

miſericordia, & in miſerationibus: & ſponſabo te mihi in fide, & ſcies q̄a ego
Sponſæ Chriſti ſumus. Dominus. Sumus ergo ſponſæ Chriſti, quodq́; maximè ſtupendū eſt, Et om̄es vna ſponſa, & ſinguli ſingulę ſponſę ſumus. Hactenus aūt ſinguli Chriſti ſpō-ſæ ſumus, quatenus illius vnius ſponſę Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccle
Pſal. 46. ſiæ membra ſumus. Sponſus noſter ille
Sponſus noſter. eſt, de quo ſcriptum eſt, Rex omnis terræ Deus, ipſe ſponſus noſter. Totam tenet, quia totam emit. Vide autē, quanti emerit, vt intelligas quid emerit. Quod preciū dedit? Empti eſtis, dicit Paulus, precio magno. Sed quódnam eſt illud
1. Cor. 6. magnum precium? Ediſſerit hoc alius
1. Pet. 1. Apoſtolus, dicens: Non corruptibilibus auro & argento redempti eſtis, ſed precioſo ſanguine, quaſi agni immacu-
Precium hominis lati Chriſti. Sanguinem ergo ſuum fudit, ſanguinis ſui precio nos emit. Vbi fudit ſanguinem ſuum? In paſſiōe cruci affixus, quam prædixit Propheta dicens: Foderunt manus meas & pedes
Pſal. 21. meos: dinumerauerunt omnia oſſa mea.

mea. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſte mea miſerũt ſortem. Habet ergo veſtem ſponſus noſter. Qualis ea fuerit docet Ioannes, dicẽs, quòd erat deſuper contexta per totum. Quid ea res niſi charitatem, quid ſignificat niſi vnitatem? Hanc tunicam non diuiſerunt impij milites Chriſti perſecutores. Interea diuidũt Eccleſiam, quam illa tunica deſignabat, qui Chriſtũ verbis confitentur, factis autem negant. Cæterùm, quiſquis hanc diuidit, milites, qui Chriſtum in crucem egerunt, impietate ſua ſuperat. Quiſquis à toto, quiſquis à ſponſa Chriſti, ſancta Catholica Eccleſia ſemetipſum ſegregat, is à ſponſo quoq; Chriſto, à quo tanto fuit emptus precio, ſegregatus eſt, atq; illius eſſe ſponſa deſijt, ac tanto grauius mœchatur, quàm qui coniugio iunctus, alienum thorum inuadit: quanto maior eſt CHRISTVS Deus & homo, cui deſponſus fuit, quàm quiuis alius purus homo. De hoc genere mœchię, ſcribit Clemens Presbyter Alexãdrinus.

Veſtis ſpõſi noſtri qualis.

Cap. 19.

Tit. 1.

Crucifixoribus crudeliores hæretici.

Libr. 6. Stromatum.

drinus. Eſt autem adulterium, ſi quis relicta Eccleſiaſtica & vera cognitione, accedat ad falſam, quæ non conuenit, opinionem. Et eum ſecutus Optatus, exponens illud Pſalmi: Et cum mœchis particulam tuam ponebas. Hæreticos, inquit, dicit mœchos, & mœchas Eccleſias illorum, quas aſpernatur & repudiat Chriſtus in Canticis Canticorum: quaſi dicat, Quid mihi colligitis non neceſſarias, vna eſt dilecta mea, vna eſt ſponſa mea, vna eſt columba mea. i. Catholica, in qua cùm & vos eſſe poſſetis, rebaptizando inter mœchas particulam habere voluiſtis. Et

Hiero li. 5. in Ezechiel. ca. 16.

æqualis eius Hieronymus Ezechielem enarrans: Eſt & alia, inquit, fornicatio ſpiritualis: quando deſerentes Eccleſiam, hæreticis iungimur, & ædificamus lupanar noſtrum in capite omnis viæ,

Hier. 6.

Quibus præcipit ſermo diuinus: State in vijs & quærite ſemitas Domini ſempiternas: & videte quæ ſit via bona, & ambulate in ea, Moyſi videlicet, Ieſu, Iudicum, & Regum libris, Eſaiaque & Hiere-

Hieremia, & alijs Prophetis. In omnibus viarum principijs fabricatur lupanar ſuum, qui ad peruerſitatem doctrinæ, teſtimonijs malè abutitur ſcripturarum, & dicit: Hæc ait Eſaias: Hæc dicit Oſeas: Hæc locutus eſt Moyſes: hęc Daniel. Et pulchrè non in medijs vijs, nec in viarum terminis ponit lupanar ſuum, ſed in principio. Si enim ad ſcientiam & profunda diuinorum venerit librorum, errare non poterit. Ac nonnullis interiectis. Quicquid de Ieruſalem diximus, refer ad Eccleſiam, animasq; credentium: quæ munera maritalia, aurum videlicet in ſenſu, & argētum in eloquio, & veſtimenta, quibus fœditas noſtra ac turpitudo velatur, dāt amatoribus ſuis: magiſtris dogmatum peruerſorum: quādo aſſerunt, nihil nocere luxuriam, quòd eam naturalis lex depoſcat: cibis omnibus indifferenter vtendum, quia ad hoc facti ſunt, vt ſumantur. Hanc fornicationem ita grauem eſſe ſcribit Hieronymus, vt exponens illum locum, Et poſt te nō erit forni-

In ſciētia diuina qui errare non poſſunt?

fornicatio: collatiõe illius, omnem deinceps fornicationem leuiorem exiſtimari debere dicat. Vocāt eiuſmodi Prophetæ, mulieres adulteras, vocant & meretrices: ſicut apud Hieremiā legimus, In omni colle ſublimi, & ſub omi ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix. Hoc eñ ingenio ſunt, qui ſemel à Chriſto ſponſo noſtro ſe diuiſerunt, & ſponſæ ipſius Eccleſiæ membra eſſe deſierunt, vt quando ſemel, perfractis pudoris repagulis, ac ruptis pudicitiæ clauſtris, datam ei fidem fefellerunt, eam ſubinde mutent, ac ſimul vt viderint collem aliquem ſublimem, aut lignum frondoſum, hoc eſt, qui ſcientiæ habet opinionem, quæ inflat: quique verbis ornatis & amplis, ea quæ praua ſentit ediſſerere queat, ſtatim illi adhæreant. Ex quo fit, vt nunc huic, nunc illi ſectæ ſe tradant, dum nihil apud eos ſtabile eſt, & diuturnum. Sed nec apud magiſtros eorum, ſectarumque principes, conſtans eſt quidquam & perpetuum: cùm quotannis

Hier. 2.

Deſertorū Eccleſiæ ingenium.

Hæreticorum dogmata non ſunt diuturna.

nis & ritus, & dogmata ſua varient. Eſt enim veriſſimum quod ſcribit Hieronymus, Quòd ſemper fluctuant errantium pedes: nec ſunt ſolida veſtigia, quæ contra veritatem ſunt, ſed huc illucque diſcurrunt, & omni doctrinæ vento circumferuntur, dum de falſitate tranſeunt, ad aliam falſitatem. Et alio loco explicans illud Eſaiæ, Multiplicaſti fornicationes tuas cum eis. Hoc de hæreticis poſſumus dicere, qui derelicto DEO ſuo, ſequuntur errores, & putant ſe aliquid plus habere, cùm ſequentes mendacia perdiderint veritatem, & multiplicauerunt fornicationem ſuam, non in vno dogmate ſed in pluribus.

Hiero. in 16. cap. Ezechielis.

In cap. Eſai. 57.

Obſecro vos, expendite diligenter, quæ dicunt Hieremias & Ezechiel & Oſeas Prophetæ. Num ea non rectè quadrent in vos. Nolo dicere, quod eſtis omnes adulteri, ſicut loquitur Hieremias, cùm certum ſit eſſe plurimos inter vos, quibus hæc tam grauis

Adulteri ſpirituales plurimi in Polonia.

grauis fratrum ſuorum fornicatio vehementer diſplicet, ac maiorem ex ea, quàm qui verbis vllis ſatis explicari queat, dolorem capiunt: ſed quin plures, quàm expediat, inter vos adulteros reperire liceat, id inficias quẽquàm iturum eſſe non puto. Siquidem adulteri ſunt omnes, Ambroſio quoque teſte, Qui cupiunt adulterare fidei & ſapientiæ veritatem. An vos non deſponderunt vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto, ſanctiſſimi Patres illi noſtri, Adalbert' Gneſnẽſis Archiepiſcopus, & Stanislaus Cracouienſis Epiſcopus? qui primi propemodum gentem hanc noſtrã voluntariè Deo genuerunt verbo veritatis, qui quod prædicârũt Euãgelium Chriſti, per longam Sacerdotũ & Epiſcoporum ſucceſſionem ſibi per manus traditum, ſanguine ſuo ſignatũ vobis reliquerunt? Eſtis autem vos adhuc illa caſta & incorrupta virgo, quam illi vos ita Chriſto, ſpirituali coniugio copularunt, vt ab eo nunquàm diuelleremini? Num in eo permanetis, quod ab

Amb. ſuper Lucã libr. 8. cap. 2.

Adalbertus & Stanislaus Poloniæ Apoſtoli

Iaco. 1.

ab illis initio didiciſtis? Num in qua fide vos illi Chriſto deſponſarunt, eam in hunc diem integram tetinetis? Proh dolor, dolor ſuperans omnem dolorẽ. Quod metuebat Apoſtolus, id vobis, proh dolor, accidiſſe videmus. Sicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſuâ, ita corrupti ſunt ſenſus veſtri & exciderunt à ſimplicitate, quæ eſt in CHRISTO IESV. 2. Cor. 11. Locus Gen. 3. tractatur.

Sed quomodo ſeduxit ſerpẽs Euã? Dixit ad mulierem, Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno Paradiſi? Videte mendacem. Nunquam enim præceperat Deus, vt non comederent ex omni ligno Paradiſi. Cuius mẽdacij tacitè traduxit etiã eũ, cum reſpõderet mulier: De fructu, inquit, lignorum quę ſunt in Paradiſo veſcimur, de fructu verò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Quid autem ad hæc ſerpens? Aſtutia vſus, inquit, Irenæus, decepit eam denuò per Ire. lib. 5

falſiloquium, dicēs, Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quòd in quacunque die comederetis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij, ſcientes bonum & malum. Cùm ipſe ſit mendax, mendacij DEVM arguere, quin & inuidiæ ſuſpicionem illi conflare non eſt veritus, quaſi cauſa præcepti huius eſſet inuidia. Sic ille cuius inuidia mors intrauit in hunc mundum, ex ſe metiebatur fontem illum totius benignitatis. Verùm audite quemadmodum tractet locum hunc ſcripturæ, qui fuit proximus Apoſtolorū temporibus, Irenæus Polycarpi diſcipulus. Docet is hæreticorum doctrinā, quod oculis etiam ipſi noſtris cernimus, ſibi non conſtare, propterea quòd quam Eccleſia firmam habet ab Apoſtolis traditionem, eam negligunt: Cùm Eccleſia cui creditum eſt lumen Dei, veritatem vbique prædicet. Qui ergo relinquunt, inquit, Eccleſiæ præconium, imperitiam ſanctorum Presbyterorum arguunt, non contemplantes, quanto

Sap. 2.

vbi ſupra

Irenæus Polycarpi diſcipulus.

Hæreticorū doctrina ſibi nō cōſtat.

pluris

pluris ſit idiota religioſus, à blaſphemo & impudente Sophiſta. Tales ſunt autem omnes hæretici, qui ſe plus aliquid præter veritatem inuenire putant, ſequẽtes ea quæ prædicta ſunt variè & multiformiter, & imbecillè facientes iter, de iiſdem non ſemper eaſdem ſententias habentes, velut cæci à cæcis circumducuntur, iuſtè cadent in ſublatentem ignorantiæ foueam: ſemper quærentes, & nunquàm verum inuenientes. Fugere igitur oportet ſententias ipſorum, & intentius obſeruare, ne coniurgemur ab ipſis: Confugere autem ad Eccleſiam, & eius ſinu educari, & dominicis ſcripturis enutriri. Plãtata eſt enim Eccleſię Paradyſus in hoc mundo. Ab omni ergo ligno Paradiſi eſcas manducabis, ait ſpiritus Dei, id eſt, ab omni ſcriptura dominica mãducate. Super elato aũt ſenſu, ne manducaueritis, neq; tetigeritis vniuerſam hæreticam diſſenſionem. Ipſi enim cõfitentur ſemetipſos agnitionem habere, boni & mali, & ſuper Deũ qui fecit

Hæretici ſophiſtæ impudẽtes ſanctis imperitiam obijciebant.

Lignum paradiſi interdictũ, hæreticorũ doctrina

De ſenſu elato mãducare ꝓhibuit Deus.

eos iaculantur ſenſus ſuos impios. Supra igitur ſentiunt, quàm eſt menſura ſenſationis. Quapropter & Apoſtolus ait: Non plus ſapere, quàm oporteat, ſed ſapere ad prudentiam, vt non illorũ manducantes agnitionem, eam quæ plus quàm oportet, ſapit, proijciamur de Paradiſo vitæ. In quem Dominus inducit eos, qui obediunt præconio eius. Hactenus Irenęus. Non in ſolo pane viuit homo, ſed nec in ſolo fructu lignorum ſiue arborum, ſed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Proinde pulchrè locum hunc accommodat Irenæus, ad eſcam ſpiritualem, hoc eſt ad ſcripturam dominicam. Ab omni, inquit, ſcriptura dominica manducate, ſuper elato autem ſenſu ne manducaueritis. Quominus vteretur, qui capax eſt ſolido ſcripturæ cibo, Dominus non prohibuit, ſed elatũ ſcripturæ ſenſum, quem afflat ſerpens, dum vt eſſe velimus, ſicut Dij perſuadere conatur, hũc modis omnibus prohibuit. Et hoc eſt
2. Cor. 11 quod metuere ſe dixit Apoſtolus, ne ſicut

cut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua, ſic ſeducat Corinthios quoque ſuos. Ne corrumpantur, inquit ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in CHRISTO IESV. Nihil magis pugnat cum ſimplicitate, quàm ſenſus elatus. Noli altum ſapere dicit alibi, ſed timе: Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Rom. 11. Rom. 12

Nũc vos videte chariſſimi, ſi ꝑ aſtutiã ſerpentis illius, qui ſeduxit primos parentes noſtros, non ſunt corrupti ſenſus veſtri: ſi non excidiſtis ab ea ſimplicitate, quę eſt in CHRISTO IESV, quæ fuit in ſanctis maioribus veſtris. Si non manducaſtis de ſenſu elato, de quo ne manducaretis, Dominus præceperat: ſi non iſta potiſſimum cauſſa fuit, quamobrem in has tantas abominationes incidiſtis, & in has tam fœdas fornicationes, quas expoſuiſtis omni tranſeunti. Maiorum veſtrorum ſenſus integri fuerunt, & incorrupti, fuit in illis ea ſimplicitas, quæ eſt in CHRISTO IESV: non manducauerunt de ſenſu Polonorum ad ſuos maiores collatio.

Pſal. 130. elato: non eſt exaltatum cor eorum, non ſunt elati oculi eorum: non ambulabant in magnis, neque in mirabilibus ſuper ſe. Paulum rectè monentem audiebant: Non plus ſapere, quàm oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem. Ille plus ſapit quàm oportet ſapere, qui ſe ſapientiorem ac doctiorẽ eſſe perſuaſum habet, quàm Eccleſiã vniuerſam, de qualibus dicit Apoſtolus, Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Ille ſapit ad ſobrietatem, qui qua par eſt animi ſubmiſſione ſuum quacunque tandem de re iudicium Eccleſiæ iudicio libenter ſubmittit, & ei præcipienti libẽter paret. Quod quàm religiosè fuerit à ſanctis maioribus veſtris obſeruatum, quotquot eſtis natu grandiores, memoria tenere poteſtis. Quid autem vos? Num ab hac eorum ſimplicitate non excidiſtis, qui nõ modò non imitandam eam vobis, verùm illos ob hanc ipſam cauſam plerique cachinnis eſſe proſequendos exiſtimatis? vt rectè de vobis illud vſurpare

Plus ſapere qd?

Sapere ad ſobrietatem quid.

pare poſſit Eccleſia, Nuncautem deri- Iob 30.
dent me iuniores tempore. Sed non
temerè dixit CHRISTVS, Væ vo- Lucæ 6.
bis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis. Quibus enim lachrymis de-
flere ſatis poſſunt, quæ poſtea vobis
acciderunt? Nam eius quod ſcriptum
eſt obliti, Sicut qui mel multum co- Prou. 25.
medit, non eſt ei bonum: ſic ſcrutator
maieſtatis opprimetur à gloria. Quod-
que dicit alia ſcriptura: Altiora te ne Eccl. 3.
quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus
fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus il-
la cogita ſemper, & in pluribus ope-
ribus eius ne fueris curioſus. Non eſt
enim tibi neceſſarium ea quæ ſunt ab-
ſcōdita videre oculis tuis. Harum ſalu-
brium admonitionū obliti, poſuiſtis in
cælū os veſtrū, & lingua veſtra tranſiuit
in terra. Sicut olim Capernaitæ, cùm Pſal. 72.
Chriſtū de manducanda carne, deq; bi-
bēdo ſanguine ſuo verba facientē audi-
uiſſent: Quomodò, dicebāt, poteſt hic Ioan. 6.
nobis dare carnem ſuā ad manducan-
dū? ſic & vos nō minùs curioſè quęrere

cæpiſtis: Quomodo poteſt fieri, vt ex pane caro, & ex vino fiat ſanguis Chriſti? Dumque rimari ſecreta cæleſtia, dum altiora vobis quærere, & fortiora vobis ſcrutari, dum quæ ſenſum omnē, & intellectum humanum ſuperant, & ſola fide compræhendi poſſunt, ea ratione veſtra, qua nihil eſt imbecillius, perueſtigare conamini, ecce quo tandē ad extremum eſtis prolapſi. Et Chriſtū ex Euchariſtiæ Sacramento amiſiſtis, & adorandum ſanctiſſimæ Trinitatis nomen blaſphemari, iam æquis auribus ferre poteſtis: quin & duplici honore dignos iudicatis eos, qui tam horrenda patrare non dubitant. Animaduertitis ne, quomodo ſerpētis aſtutia, corrupti ſunt ſenſus veſtri, poſteaquàm à ſimplicitate maiorum veſtrorum excidiſtis, & ſicut ſcribit Irenæus, ſanctorū Presbyterórum imperitiam arguere cœpiſtis. Qui cùm ſcirent nō in contentione ſermonis Dei regnū eſſe, verū in ſimplicitate fidei, de tā occultis illius myſterijs non diſputandum, non ea diſcutienda, non

Fructus elati ſenſus.

Amb. de fide lib. 1. cap. 3.

Regnum Dei in quo cōſiſtit.

non eſſe quærendum, quomodo putauerunt. Sed cùm legiſſem, Iuſtum ex fide viuere, non ex argumentis aut rationibus, cæleſtibus his myſterijs fidē adhibendo, nec ea curiosè ſcrutando, tandem ad fidei præmia peruenerunt, & illud conſecuti ſunt, quod ſcriptum legimus: Credite & intelligetis.

Abac.2. Eſa.7.

Verùm libet hîc gradus deſcribere, quibus ad ſupremum hoc impietatis faſtigium perueniſtis: quò magis aſtutia ſerpentis huius, oculis omnium ſubiecta eſſe queat. Qui cùm ſit callidior cūctis animantibus terræ, non feſtinādo, ſed, ſicut fert ingenium eius, rependo perfecit, vt in hunc locū veniretis. Verum enim eſt illud quod quidam ſcripſit: Nemo repentè fuit ſummus, aſcēdendo non volando apprehēditur ſummitas ſcalæ. Quod non magis de virtute, quàm de vitio rectè dici poteſt, ſicut ille dixit: Nemo repentè fuit turpiſſimus. Quod etiam pulchra quadam ſimilitudine Baſilius expreſſit, Sicut tenebræ lucis præſentia ſuperātur, & mor

Gradus quib. ad extremā impietatem ventum eſt.

Geneſ.3.

Bernar. in ſerm. 1. de Diuo Andrea.

Baſil. in Oratiōe de virtute & vitio, vna ex iſtis 24. quæ hoc anno Venetijs impreſſæ ſunt.

bus ſanitatis acceſſione, & ad virtutem progreſſio, à rebus minimis augmẽtum ſumit: ita etiam prauitatis ſcaturigo, ab ijs quæ initió imbecilla atque exilia erant, ad rem quæ ſanari ac reſtitui amplius non poteſt fertur. Ad eundem modum & Auguſtinus: Nec enim, inquit, ad tam turpem & miſerabilem fornicationem, ſemel ab exordio proſiliret, ſed ſicut ſcriptum eſt: Qui modica ſpernit, paulatim decidet. Quomodo enim coluber non apertis paſſibus, ſed ſquammarum minutiſſimis niſibus repit. Sic lubricus deficiẽdi motus minutatim occupat.

Libr. 12. de Trinitate, cap. 10. & 11.

Libet autem ea quæ leguntur apud Chryſoſtomum adſcribere. Veterator, inquit, malorum Diabolus, cùm ſit magna malitia, multa opera, ingẽti ſtudio, condeſcenſioneque nonnulla ad perditionem hominum vtitur. A minimis enim plerunq; incipit, quod intueri hoc modo licet. Studebat in Pythoniſſę deriſionem Saul Regẽ detrudere, iterum quia non adhibuiſſet ille mentem, ad Pytho-

Homilia 87. in ca. 27 Matthæi.

Sathan à minimis.

1. Reg. 28

Pythoniſſas paulatim ipſum inducit. Nam quoniam Samueli non obtēpera uit,&holocauſta offerri pręparauit,illo abſente accuſatus, ait,neceſſitas hoſtiū facta eſt maior. Cūq; flere oportuiſſet, quaſi nihil mali feciſſet,lætabatur. Iuſſit deinde nōnulla de maledictis Deus, ea quoq; trāſgreſſus fuit:hinc aduerſus Dauid illū inſaniuit,ac ſic paulatim labens non ſtetit, quouſq; ad ipſum perditionis barathrum ſeipſum immiſit. Similiter etiam de Cain factum eſſe uidemus. Non enim confeſtim cædem fratris illi ſuggeſſit,ne magnitudine rei cō motus,tam ſceleſtum facinus abominaretur:ſed prius ei perſuaſit deteriora offerre, nullum eſſe id dicens peccatum. deinde inuidiæ ueneno ſuccendit, nihil etiam mali hinc ſecuturum perſuadendo. Ita ſenſim in eum illapſus ad cædem fratris,& ad negationem ſceleris impulit, nec prius ceſſauit, quàm malorum omnium uerticem impoſuit. Repellēda igitur malorum initia ſunt. Nam etiamſi ad maiora prima nō pro-

Peccata maxima ex paruis fiunt, negligētia noſtra.

grederentur peccata, non eſſet tamen negligendum: nunc verò per iſtam incuriā gradatim ſemper aſcendunt, quapropter omni ſtudio atque opera funditùs principia peccatorum ſunt euertenda. Non enim vim delicti ſolā conſideres, nec quia paruum ſit cogites: ſed illud pręcipuè tene, quia ſi radicem non euulſeris, magnus inde labor ſuccreſcet. Mirabile quid atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonunquam non tanto ſtudio magna videri peccata eſſe euitanda, quantò parua & vilia: illa enim natura ipſa ſpontè auertitur: hæc autem hac ipſa re, quia parua ſunt, deſides reddunt: & dum contemnuntur, non poteſt ad expulſionem eorum animus generoſè inſurgere. Vnde citò ex paruis maxima fiunt neglīgētia noſtra: hoc ipſum corporib. quoque accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditionis malum coaluit: niſi enim putaſſet paruum eſſe, pecuniam inopum ſurripere, in tantam proteruitatem non deueniſſet. Iudæi quoq; niſi pu-

Peccata magna interdū non tanto ſtudio ſunt vitanda, quanto parua & vilia.

ſi putâſſent inanis gloriæ delictum minimum eſſe,vſque ad cædem Chriſti lapſi non fuiſſent. Hac via omnia ſcelera fieri videbis. Nemo enim repentè ad extremam improbitatem inſilijt. Habet quippe inſitum quendã anima pudorem atq; innatum, quem ſubitò calcare atq; proijcere non poteſt: ſed ſenſim atque paulatim ex negligentia perit: hoc pacto etiam Idolorum cultus aditum inuenit,cùm vltrà quàm oportet,viui ac defuncti honorarentur: hoc pacto ſimulacra & ſtatuæ adoratę ſunt: hoc pacto denique fornicatio & cætera vitia dominantur. Conſideremus autem ſi nimium quidam, ac importunè riſit,reprehenſus à quopiam eſt: reſpõdet alijs,nihil eſſe id mali. Quid enim eſt riſus, aut quid vnquam ex riſu mali ſequetur? Orta tamen ex immoderato riſu pauliſper ſcurrilitas, à ſcurrilitate turpiloquium,à turpiloquio operatio turpis ꝓfecta. Cùm alius proximo ex incuria malediceret, reprehenſusq; eſſet,contempſit,dicens nihil eſſe mali huius

Animæ pudor innatus quomodo perit.

Ex leui riſu quis progreſſus ad peccatũ.

A maledicentia ad cædẽ quis ꝓgreſſus.

huiuſmodi verbis vti: ſed hinc diſſidia & odia nata ſunt, inde inimicitiæ capitales, hinc contumeliæ, à contumelijs porrò pulſatio, ac inde cædes plærunque ſecuta eſt. Sic à minimis ad maxima Diabolus gradatim ducit, & inde ad deſperationem detrudit, & hanc viam priore non minorem adinuenit. Non enim tantos peccatum, quantos deſperatio perdit. Nam qui deliquit, ſi ſeipſum per pœnitentiam excitabit, citò delicti remiſſionem impetrabit: qui autem pœnitentiam ſpernit, idcirco veniam impetrare non poteſt, quoniam medicinam pœnitentiæ non imponit.

Digna ſunt animaduerſione, quę ſcribit Chryſoſtomus, quamuis Paradoxa videri poſſunt, quod non tanto ſtudio magna peccata putat euitanda, quanto parua cùm ab illis ſponte ſua natura mortalium abhorreat: hæc autem hoc ipſo, quia parua ſunt, deſides reddunt, & dum contemnuntur, efficiunt, vt quandoquidem eis minus generoſè reſiſti-

reſiſtitur, ex paruis maxima fiant. Nullum autem eſt peccatum hæreſi grauius & ſchiſmate, vt alia omnia cum hoc vno collata, feſtuca ſint cum trabe comparata. Quamobrem optandum fuerat, vt ſtatim initiò prorupiſſet Sathanas, in hos tam fœdos errores, qui nunc ſparguntur. Nam neque tuliſſent hoc aures mortalium, nondum aſſuetæ leuioribus etiam, ſed ſtatim è medio blaſphemos iſtos ſuſtuliſſent. Verùm intelligebat hoc ille, quamobrem non eſt illi viſum, ab his exordiri: ſed cùm animaduerteret, quo ad Papatus, (nam ſic illi vocare libet Eccleſiam Catholicam,) aliqua eſſet auctoritas, fruſtra ſe laboraturum, neque conſilia ſua, quem cupiebat, vel progreſſum habitura, vel exitum eſſe conſecutura. Quamobrem, vt illum eleuaret, & in odium & contemptum apud vos adduceret, in id ſtudium, toto pectore (quod aiunt) incubuit. Quò ſic, poſteaquam illi præcipienti non parêre conſtitutiones etiam illius

Hæreſi nullum peccatũ grauius.

Sathan hæreſes à Papatus oppugnatiõe cur inceperit.

Papatus oppugnatio initium hęreſum

illius pro nihilo ducere conſueuiſſetis, facilius in ſuã vos naſſam pertraheret. Sed nec hoc non videbat, honeſtiorem aliquẽ prætextũ adferri oportere, quo poſſet quàm plurimos alienos ab illa reddere, quàm qui non audiſſet eum tanquam Ethnicum & Publicanum haberi Chriſtus voluit. Quis autem potuit ꝑtextus honeſtior inueniri, quàm Euangelij, quàm Dei verbi? Quamobrem viſum eſt illi, metu ſuæ graueolentiæ, ſicut Athanaſius loquitur, ſcripturarum voces vſurpare, vt illis obtectus aſperſo veneno ſuo ſimplices deciperet. Ita enim Euam decepit, ita etiam alios hæreticos in errorẽ abduxit. Prætexit igitur fraudi ſuæ nomen Euangelij, quod ſubinde crepabat, ac facinus minimè ferendum eſſe vociferabatur, humanis traditionibus Dei verbũ obſcurari, & priorem illarum rationẽ haberi. Vocatos eſſe nos in libertatem à Chriſto, nunc autem iterum ſubijci ſeruituti legis, & quidem humanæ, cuius iugum grauius etiam ſit, quàm iugum legis

Matt. 18.

Sathan venena ſua ſcripturæ vocibus obtegit.

Moſaicæ. Leges humanas eſſe ciborum delectum, dierum diſcrimen, ſacerdotũ cœlibatum, orandi ſtata tempora, præſcriptas etiam quaſdam formulas, quas horas Canonicas vocant, & id genus alia quædam, Dirumpenda eſſe hæc vincula Papatus.

Nam vbi ſcriptũ eſt, quòd feria quarta potius, aut profabbato, aut in quadrageſima, quàm alijs diebus ieiunandum, quòd à carnibus & ab ouis, quàm à piſcibus magis abſtinẽdum ſit, quòd ab honorabili coniugio & immaculato thoro ſacerdotes prohibendi ſint? Hoc ſibilo ſerpentis afflati multi, cùm quod ingratum auribus eſſe non potuit, laxari carni fræna viderent, minus iam Eccleſię tribuere, quin apertè, quę ſunt ab ea rectè conſtituta, flocci non facere cœperunt: vſque eò etiam, vt in deſpectum Papatus ſiue Eccleſiæ, non alijs diebus carnibus libentiùs veſcerentur, quàm quibus vſum earum prohibitum eſſe ſciebat. Neque Sacerdotes tantùm, verùm & ipſi Monachi contra

Prima fornicatio hæreticorum

In deſpectum Papæ omnia faciunt hæretici.

Pſal.95. iuriſiurandi ſui religionem, contra expreſſum DEI verbum, quo dicitur: Vouete & reddite Domino Deo veſtro: Et iterum, Cùm voueris votum
Deut.23. Domino Deo tuo, non tardabis reddere: ſe fœminis copularunt, quas eis vxores vocare viſum eſt. Atque hæc prima fuit fornicatio veſtra.

Secunda fornicatio. Cumque ſibi ſerpens non infœliciter initia cecidiſſe videret, prorepſit lōgiùs: acceſſit ad Sacramenta, quorum tamen vel numero, vel virtuti, vel dignitati, nō ſtatim fuit auſus quidquam detrahere, verùm de ſpeciebus tantùm venerabilis Euchariſtiæ Sacramenti contentionem iniecit: quiritans, quòd contra manifeſtum Dei verbum ventum eſſet, quandoquidem diſertis verbis dixit CHRISTVS: Bibite ex hoc omnes. Non eſſe ferendam tyrannidem hanc Pontificum, qui ſibi licere vellēt ipſam etiam inſtitutionem CHRISTI, non modò violare, verùm & contrariū illi ſtatuere. Sic ille transfigurans ſe in angelum lucis, ac Euangelium Deique ver-

verbum obtendens, multò plures aſtu tia ſua ſeduxit. Sciebat ille, quòd etiam per membra ſua Lutherum, Bucerum, Philippum Melanthonem, & alios nō ſemel eſt confeſſus, Chriſtum de calice ſumendo, nihil tanq̃ neceſſarium præcepiſſe: Sciebat veriſſimum eſſe, quod etiam à patrib. aliquando fuit decretū, ſiue ſub vna, ſiue ſub vtraq; ſpecie quis communicet, proficere dignè communicantibus ad ſalutem, modò ſecūdum ordinationem & obſeruationem Eccleſiæ faciat. Itaque non eum offendit alterius tantùm ſpeciei communio, ſed cùm CHRISTI corpus Eccleſiam id ordinaſſe videret, illius ordinationem infringere conatus eſt. Quo ſic adſueſcerent homines, plus priuato ſuo, quàm Eccleſiæ iudicio tribuere, & illius ſenſui, ſuum in ſcripturis interpretādis ſenſum anteponere. Hanc igitur vt erroris conuinceret, ac vt viam ſibi muniret, qua perſuadere poſſet, vt in alijs quoque ſcripturis interpretandis, ſimiliter ſuum potius,

Hæreticorum de vtraque ſpecie ſententia.

quàm Eccleſiæ ſenſum ſequerētur, hæc illi fuit cauſa potiſſima, quamobrē tanto ſtudio calicem vrgendum eſſe putaret. Qui cùm nihil aliud maiore ſtudio contenderet, quàm vt inter fratres diuideret, quod eſt illi proprium, permultum ſe profecturum perſuaſum habebat, ſi per quod Sacramentum, vnum CHRISTI corpus efficimur omnes, in eo diuiſionis vt eſſet initiū perfeciſſet: neq; verò fefellit eum opinio ſua. Nam ſimul vt perſuaſum eſt non paucis, contra tam expreſſum DEI verbum, per ſummam iniuriam, calicem eſſe laicis ereptum, idque Concilij generalis auctoritate, venit apud eos Eccleſia ſiue Papatus in tantum odium & contemptum, vt nihil habere cum eo commune vellent: vtque Zonarij, baiuli, pueri, puellæ, aniculæ, hanc opinionem de ſe conciperent, quòd ſcripturas multò meliùs, quàm Eccleſia ſiue Papatus vniuerſus intelligeret, cuius vel cæcitatem, ſi tam clarum DEI verbum non videbat, vel impietatem, ſi ſciens

Sathanę propriū inter fratres diuidere.

pru-

prudenſque contra illud veniebat, mirari ſatis ac deteſtari non potuerunt. Et fuit hæc iam ſecunda fornicatio.

Hic ſemitę irę Dei via facta eſt, ac magis indies atq; magis dilatata. Paulò iã deinceps citatiore gradu repſit ſerpens vlterius. Videbat enim animos multorum bene præparatos ad ſibilum ſuum excipiendum. Perſuaſit igitur plurimis exangue corpus ad mãducandum, neque viuum ſanguinem, ſed cruorem bibendum dari, quòd ſub ſpecie panis corpus tãtùm ſine ſanguine, ſub ſpecie vini ſanguis tantũ ſit ſine corpore. Qua ratione perfecit, vt minùs iam reuerenter ad hoc Sacramentum accederetur. Quis enim ab eo vitam expectaret, in quo vita non eſſet? Paulò pòſt iam nõ amplius eo voluit vti dicendi genere, quod obſeruat Eccleſia, ſub ſpecie panis: verùm, nunc in pane, nunc ſub pane, nunc cum pane, docuit eſſe corpus Chriſti, quod remaneret ibi ſubſtantia panis vnà cum ſubſtãtia corporis Chriſti. Quæ res riſum Sacramentarijs mo- Tertia fornicatio hæreticorum

uit, cùm quē nos incarnatum eſſe profitemur, eum illi credere Lutheranos dicerent, CHRISTVM impanatum: ſimul eis occaſionē vlterius progrediendi dedit. Serpit poſtea longiùs hæc beſtia, neq; tamen adhuc eò peruenit audaciæ, vt Chriſti præſentiam in hoc Sacramento negaret, ſed viam tantùm ad eam rem ſibi muniuit. Conceſſit eſſe Chriſtum in Euchariſtia præſentē, verùm non alio tēpore, quàm quo ſumeretur. Quaſi verò non cùm accedit verbum, ſed cùm accedunt dentes ad elementum, & confringunt illud, tum primùm fieret Sacramentum. Sed hoc ille tamen multis perſuaſit, ac ſi quis extra ſumptionem Euchariſtiam adoraſſet, eum Idololatriæ reum pronunciauit. Ac eò tandem perduxit miſeros, vt & ſacerdotium & ſacrificium abrogandum, ac omnem Chriſti beneficiorum memoriam obruendam cenſerent obliuione ſempiterna ſummi præſertim illius & immenſi beneficij, quo ſemetipſum Chriſtus dedit redemptionē pro nobis,

Zvvingliani Lutheranos credere dicūt Chriſtum impanatū.

nobis, cuius in tremendo Miſſæ ſacrificio fit repræſentatio. Quæ poſteaquã ex animi ſui ſententia confecit omnia, tum primùm idoneum eſſe tempus exiſtimauit, vt per nouum ſuum ſatellitẽ Zvvinglium, eò pertraheret hominem, vt diceret inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus. Non eſt Deus in hoc Sacramento. Non eſt in eo corpus Chriſti. Merus eſt panis piſtorius: cui diuinos honores tribuere, eſt Idololatrię ſcelus committere. Cuius tanti criminis non dubitauit orbem Chriſtianum vniuerſum condemnare: qui totis mille quin gentis annis panem pro Deo coluerit.

Zvvinglius ſatelles diaboli. Blaſphemiæ illi. Pſal. 15. & 52.

Sic ille, poſteaquam tectũ Eccleſiæ, ſiue Papatus per Lutherum demolitus eſt, parietes etiam per Zvvinglium diſiecit: ad ipſum quoque fundamentum euertendum aggreſſus, iſtos de quibus nunc agimus excitauit, qui ſanctiſſimã Trinitatem, quæ verè fundamẽtum eſt fidei noſtrę, blaſphemarent, qui Deum eſſe trinum & vnum negarent, neque tres perſonas, & vnam earũ eſſentiam

Fundamentum fidei Trinitarij conuellunt.

confiteri vellēt, qui ſancti Patris Athanaſij ſymbolum (quod per mille trecētos annos ita fuit in Eccleſia receptum vniuerſa, nullus vt auderet contrà mutire, niſi qui ſe manifeſtum hæreticum eſſe comprobare vellet, quod proximum à ſcripturis Canonicis locum hactenus obtinuit) blaſphema lingua Sathanaſij ſymbolum appellarent. Nec illis defuerunt, proh dolor, qui tantas blaſphemias has non modò ferrent æquis auribus, verumetiam tuerētur atque defenderent.

Sathana ſij ſymbolum.

Videtis iã chariſſimi, quomodo vos aſtutia ſua ſerpens iſte ſeduxerit, à quibus initijs, per quos gradus, ad hoc extremę faſtigium impietatis perduxerit. Quę fuit initiò ſemita tantùm irę Dei, quàm lata nunc via facta ſit? Accidit vobis illud, quod accidiſſe populo ſuo multis cum lachrymis queſtus eſt Hieremias. Nam cùm dixiſſet, Omnes adulteri ſunt, & cœtus præuaricatorum, ſubiunxit mox: Et extenderunt linguã ſuam, quaſi arcum mendacij & non veritra-

Abominationes in Polonia graſſantes deflētur.

Hiere. 9.

ritatis. Confortati ſunt in terra. Re vera, confortati ſunt in terra, quidam verè terreſtres Nuncij: quia de malo in malum ingreſſi ſunt, non cognouerunt me, dicit Dominus. Sicut ſancti de virtute in virtutẽ, ſic iſti de malo in malũ progreſſi ſunt, Idolum Idolo mutarũt. Quid faciam patria mea dulciſſima, in qua primùm lucem hanc aſpexi (quam vtinam nunquam aſpexiſſem potius, quàm in has tantas abominationes, in has tam fœdas fornicationes incidiſſe te viderem.) Sed quid faciam? Loquar an taceam? Loqui pudor prohibet, tacere dolor non permittit. Quinetiam grande fuerit ſcelus, tacere, quod loqui Deus præcepit, dicens: Notas fac Hieruſalem abominationes ſuas. Quamuis te potiùs alloquar Pinzouia, quę, quod ſine lachrymis referre non poſſum, in patria mea plurimis peſtiferum virus tuum afflauiſti. Nam patriæ meæ tam ignominioſum nomen tribuere nolo, cùm ſint multò plures in ea, qui vel maximè veſtras iſtas abominationes exe-

Ezec. 16.

 crantur.

Ad Pinzouiam Apoſtrophe Hiere. 2. crantur. Confregiſti Pinzouia iugum meum, dicit Dominus, Rupiſti vincula mea, & dixiſti, Non ſeruiam. Non ſeruiam Papatui: Non ſeruiam Eccleſiæ: Non audiam illam: Patres, Cōcilia, vetuſtatem, flocci nō faciam. Quid ex eo cōſecutum eſt? Proſequitur Dominus. In omni colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix. Audin tu Pinzouia, quid factū ſit de te, poſteaquam confregiſti iugū Eccleſiæ, rupiſti vincula Papatus, nec ampliùs illi ſeruire voluiſti, quem ex eo fructū tuliſti? Facta es meretrix, dixit Dominus. Vbicunq; vidiſti collem aliquē ſublimem, aut lignum frondoſum, ibi

Pinzouienſium fornicatio. tu proſternebaris meretrix. Nihil nunc dicam de domeſticis tuis amatoribus, deq; finitimis Picardis, de ijs tantum, qui longiùs à te diſſiti fuerunt verba

Stācarus collis ſublimis Pinzouiæ. faciam. Viſus eſt aliquando tibi collis ſublimis, & lignum frondoſum Stancarus, de quo magnam opinionem ſcientiæ conceperas: ſtatim in illo colle ſublimi, & ſub illo ligno frondoſo tu proſterne-

ſternebaris meretrix : totam illius volũtati te permiſiſti: quicquid ab illo dicebatur, tanq̃ Dei verbũ adoraſti. Quid autem paulò poſt factum eſt? Quæritur hoc ipſe qui ſe Paulo Apoſtolo æquiparat, quod ſicut poſt Pauli diſceſsũ à recta fide Galatæ defecerunt, ſic tu poſt ipſius diſceſſum opera Pſeudo euãgelicorũ in Arrianiſmũ & Eutichianiſmũ es retracta. Hoc eſt amatoris tui, ſub quo te ꝓſtrauiſti, de te iudiciũ. Cõſtat aũt ex hiſtorica narratiõe, quã ædendã tu Pinzouia curaſti, quod cùm Stancarus publicã diſputationẽ expeteret, de dogmate quod in dubiũ apud vos vocabatur, miniſtri tui cum ſuo Superintẽdente diſputationẽ hãc refugerũt, quod ſe certos eſſe dicerent, ita rẽ habere, ſicut ipſi docerẽt, quodq́; cùm eſſet ipſorũ de mediatore ſentẽtia, miniſtrorum Eccleſiarum quarundã, adhærentium doctrinæ ſuæ, calculis approbata, Stancari verò reiecta, fas non eſſe putarent, reiectis eorũ iudicijs, nouã diſputationẽ ingredi. Cùm tamen intereà velint, vt qui-

Gal. 1.

Hæretici de ſuorũ iudicijs iudicare nolunt.

vt quibus de Capitibus doctrinæ Chriſtianæ totius orbis Chriſtiani decreta interceſſerunt, ea rurſus in dubium reuocentur. Itaq; condemnaſtis eum inauditum, libros eius Vulcano corrigẽdos tradidiſtis, fortaſſis idem de ipſo factura eras, niſi maturè ſibi fuga conſuliſſet. Scribit autem idem Stãcarus, miſiſſe vos pro conſilio ad Tigurinos & Geneuenſes, qui vobis Arrianam, Eutichianam, Appollinariſtarum, Timotheianorum, Acephalorum, Theodoſianorum, Gaianitarum, & Macarianorum hæreſes pro fide Catholica remiſerũt, ipſi etiam inter ſe pugnantes. Coram his quoq; tu proſternebare meretrix. Venerunt ad te poſtea Blandrata, Lyſinamiuus Galli, quidam Georgius Niger, qui minorem eſſe patre filium aſſerebat: In his quoq; ſublimibus collibus, ſub his lignis frondoſis tu proſternebaris meretrix. Venit poſtea Gẽtilis quidam perſonatus Ernomianus, qui gentilem vt te faceret, vel vt Iudaiſmũ potius induceret, proximè ſecũ trahentem

Stancari libri exuſti Pinzouiæ.

Blãdrata Lyſmamimus. Niger.

Gentilis.

tem inter cæteros comites Gentiliſmũ ſiue Paganiſmum, Catholicam & Orthodoxam Eccleſiæ doctrinam de ſanctiſſima Trinitate non eſt oppugnare veritus, atq; vt Chriſtũ negares author tibi fuit. In hoc quoq; colle ſublimi, ſub hoc ligno frondoſo tu proſternebaris meretrix. Venit ad extremũ Ochynus, nuper admodum ab Heluetijs pulſus, qui diuerſa quidem ratione, ſed minimè tamen à Gentile diuerſa docuit. In hoc quoq; colle ſublimi, ſub hoc ligno frondoſo tu proſternebaris meretrix. Ochinus

Sed paulò plura de Ochyno dicere libet, vt qui vir ſit iſte, ſimul q̃ ſit hæc turpis tua fornicatio, cognoſci poſſit ab eis, qui fortè non ſatis adhuc habent eũ perſpectum. Vbi Pſalmi, locum illum enarrant Hieronymus & Auguſtinus. Vt deſtruas inimicum & defenſorẽ, ſic enim legit Auguſtinus. Inimicũ & defenſorem, ſiue vltorem, hæreticum intelligi volunt. Qui cum nequitia ſua fidem & Eccleſiam Chriſtianam oppugnet, defendere tamen eam aſſimulat. Ipſiſſi-

Inimicus & defenſor eccleſiæ Ochinus.

Pſal. 8.

Ochini aſtus

Ipſiſſimus hic eſt Ochynus. Eſt em̃ idẽ inimicus & defenſor. Nec vllo tẽpore magis inimicus,q̃ quo ſe maximè ſimulat eſſe defenſorem. Vix vnquàm ſana doctrina,quã Eccleſia Catholica profitetur,hoſtẽ ſibi magis habuit infeſtum, quàm hũc,qui tamẽ interea ſibi partes illius defendẽdas ſumit vltrò:verùm ita defendit,vt facilè nequiſſimũ præuaricatorem agnoſcere liceat. Nihil eſt neceſſe recẽſere ſingula, foret enim id nimis longũ,ſed pauca tamẽ breuibus attingam. De Polygamia Dialogũ quendam edidit,in quo quibus poteſt fortiſſimis argumentis, quẽdam illam approbantem, ſe verò Eccleſiæ doctrinam tuentem inducit: Qua quidem in re,ſe talem defenſorem prętat,vt ludere potiùs cùm aduerſario, quàm ſeriò rem agere videatur. Haud aliter enim, quàm ſi victus eſſet, argumentorum illius vi: concedit ad extremum quod ille vult, & vt id faciat, monet, ad quod eum Deus impellit. An autem magis

fidum

fidum defenſorem agit in eo dogmate tuendo, quod vnum eſt de præcipuis fidei noſtrę capitibus, quo Sanctam Trinitatem & eſſe, & adorãdam eſſe, Chriſtumque natura Dei filium eſſe Catholica profitetur Eccleſia: ipſa præfatio, quam ei Dialogo præfixit, ſatis indicat, qua fide rem agere propoſuerit. Narrat enim ſe propterea Dialogum hunc ſcripſiſſe, quod ſuſpectum eum haberent nonnulli, quaſi non crederet eſſe Trinitatem. Cæterùm ita ſuſpicionem hanc diluit in iſto ſuo Dialogo, vt ſi quis dubitaſſet antea, quod Sanctæ Trinitatis infeſtiſſimus hoſtis ſit, lecta eius defenſione dubitare deinceps non poſſit. Itaque cùm eſſet ſibi conſcius eius rei, pluribus verbis in præfatione purgat ſeſe, ſi non tanta vi probatam à ſe defenſamque eſſe Trinitatem quanta debuerit, ſi locos & argumenta, quæ contrà ſunt adducta per ſe ieiunè refutata eſſe quiſque dixerit. Secutus autem eſt is exemplum

Lutheri [et] mia Ochinus

plum Lutheri. Nam ſicut Lutherus de ſacrificio Miſſæ Sathanam ſecum diſpu tantem ac multos locos & argumenta proferentem inducit, quibus eam in cõ tẽptũ adducat, & vt abrogetur perſua- deat, ſic & hic facit in dogmate de Sancta Trinitate, quam in Dialogo quodã, idem qui Miſſæ ſacrificium ſpiritus grauiter oppugnat, ſimul & Chriſti diuinitatem & ex Orco reuocat omnia, quæcunq; vel à Praxea, vel ab Arrio, vel ab Eunomio, vel ab alijs hæreticis pridem allata, non ſemel ſunt in Oecumenicis Concilijs condemnata. Quorum præiudicijs, cùm victum eſſe videret aduerſarium, authoritatem eorum, quin & ſanctorum Patrum eleuat, nec his armis cum aduerſario congrediendũ eſſe cenſet, neq; pręter ſcripturarum authoritatem valere quicquam vult, nec aliquid ſe pręter illas & Symbolum Apoſtolorum recipere profitetur. Cumque reliqui Sanctæ Trinitatis hoſtes Nicœnum quoque Symbolum admittere ſe profiteantur, & hoc iſte reijcere videtur.

Victus Ochinus concilio rũ autho ritate quo diuertit?

tur. Itaq; cùm ad pugnam ventum eſt, nihil aliud quàm ludos quoſdam agit, & quamuis aliud prę ſe ferat, oppugnare tamen potiùs Eccleſiæ dogma quàm propugnare videtur. Neque verò contentus fuit in hoc dogmate talem ſe præſtitiſſe, longius etiam progreditur. In penultimo Dialogo Philoſopho quendam inducit, qui ſe religionis omnis expertem palam profeſſus, non ille quidem prorſus Deum eſſe negat, quem primum eſſe motorem concedit, ſed eum nec adorādum, nec ab eo præſidij quicquam expectandum eſſe docet. Scripturarum etiam quas Canonicas vocamus, & quas eſſe diuina quædam oracula certò perſuaſum habemus, & veritatem & authoritatem vehementer oppugnat. Cui cōtradicit quidem Ochynus in ſpeciem, verùm ſi quis & hunc & alios Dialogos omnes diligenter excutiat, quod à me nō ſine magna moleſtia factum eſt: non aliud eum credere videbit, quàm quòd ſpiritum & Philoſophum loquētes inducit.

Nec adorandum Deū nec præſidiū ab eo expectandū, Ochinus credit in penultimo Dialogo

An autē ſuper hac impietate tanta, terra nō inhorreſcat? an cælum etiā ipſum non obſtupeſcat?

Regreſſio ad Apoſtrophe.

Iámne vides ô Pinzouia, quorſum tibi res ad extremum redierit. Euangelij tui profeſtio Epicureiſmus eſt, & Atheiſmus. Dixit aliquando Protagoras, nō liquere ſibi num eſſet aliqua diuinitas: adeò viſum eſt hoc Athenienſibus non ferendum, vt & ipſum è ſuis finibus expellerent, & in cōcione libros eius, in quibus iſta continebantur, exurerent, Tu verò Pinzouia, quem expulerunt hæretici, quem nec ipſi ferrent Ethnici, qui ſacra ridet omīa, qui Chriſtum Dei filium, & adorandum Trinitatem habet ludibrio, qui Deum nullum prorſus credit, & eum naſo ſuſpendit adunco, in iſto colle ſublimi, ſub iſto ligno frondoſo tu proſternebaris meretrix. Fabricata es ô Pinzouia lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelſum tuū feciſti in omni platea. Nec facta es quaſi meretrix faſtidio augens preciū, ſed quaſi mulier adultera, quæ ſuper virum

Pinzouia magis q̄ Atheniē impia.

Ezec. ca. 16. locus Pinzouię accōmodatur.

rum ſuũ inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autẽ dediſti mercedes cũctis amatoribus tuis, & donabas eis vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecum. Factumq; eſt in te contra conſuetudinem mulierum in fornicationibus tuis. Et poſt te non erit fornicatio: hoc eſt, deinceps omnis fornicatio tui collatione leuior exiſtimabitur. Nam & tuliſti filios tuos, ait Dominus Deus, & imolaſti dæmonijs ad deuorandum. Quid autem horum, quæ per Ezechielem dicit Dominus, non rectè quadrat in te Pinzouia? An tu nõ ędificaſti lupanar? An nõ abominabilem feciſti decorẽ tuũ, & diuiſiſti pedes tuos omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas? Nam non ſolùm fornicata es cum eiuſdẽ gentis hominibus, de quibus hoc tempore nihil eſſe dicẽdum putaui, verumetiam cum exteris, qui vel ex Italia, vel ex Gallia, vel ex Heluetia, vel ex Germania, vel ex Bohemia, vel ex Morauia pulſi nonnulli proſcriptique fuerunt, cùm

Externi fornicatores Pinzouiæ.

Stancaris,cum Blandratis,cum Gentilibus,cum Lyſmanninis, cum Statorijs, cum Georgijs, cũ Ochynis: & neſcio quib. alijs fœdiſſimis hominibus. Vt & illud impletum ſit in te quod eſt
Eſaiæ 57. apud Eſaiã, Dilexiſti dormientes tecũ, & multiplicaſti fornicationem tuã cum eis,& miſiſti legatos vltra terminos tuos,& humiliata es vſque ad inferos. Et
Ezec.23. quod eſt apud Ezechielẽ: Cùm immolarent filios ſuos Idolis ſuis, miſerũt ad viros venientes de longè, ad quos nũcium miſerant.Itaq; ecce venerunt.Ecce venerunt Blandratę,venerunt Gentiles, venerunt Lyſmannini, venerunt Ochyni,ecce quomodo per eos humiliata es vſq; ad inferos,poſteaquam ado randã Trinitatem blaſphemare,& Chriſtum naturâ filiũ Dei eſſe negare te docuerũt. Quid enim iam ſupereſt impietatis,quod ab illis nõ hauſeris. Deinde verò ſi quæſtum aliquẽ ex hac fornicatione tua feciſſes,quamuis turpe, tolerabilius tamen id fuiſſet.Nunc autẽ,nõ fuit ſimplex hęc tua fornicatio,ſed ſicut mulier

mulier adultera, quando ſuper virum ſuum inducit alienos, mercede cõduxiſti qui tecum fornicarentur. Donabas eis vt intrarent ad te, ex omnibus ferè partibus orbis terrarum, etiam ex ipſa Corcyra. In eo quòd dediſti mercedes, & mercedes non accepiſti, factum in te eſt contrarium. Propterea meretrix audi verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus, Quia effuſum eſt æs tuum, & reuelata eſt ignominia tua in fornicatione tua, ſuper amatores tuos, & ſuper Idola abominationum tuarum in ſanguine filiorum tuorum quos dediſti eis. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus cõmixta es, & omẽs quos dilexiſti cum vniuerſis quos oderas: ecce congregabo eos ſuper te vndique, & nudabo ignominiã tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuã. Et iudicabo te iudicijs adulterarũ, & dabo te in ſanguine furoris & zeli, & dabo te in manus eorum, & deſtruent lupanar tuum, & demoliẽtur proſtibulum tuum, & denudabunt te veſtimen-

Pinzouię pro inexplebili fornicatiõis ſtudio pœna prædicitur.

tis tuis,& auferent vaſa decoris tui, & derelinquent te nudam plenamq́; igno minia. Et adducent ſuper te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus,& trũcabunt te gladijs ſuis,& comburẽt domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum,& deſines fornicari, & mercedes vltrà non dabis.

Quam ſtudioſa olim fuerit Polonia religionis & pietatis?

His ego non meis, verùm Domini mei verbis Pinzouiam alloqui malui, quàm te Patria mea mihi chariſſima. Fecit enim hoc pietas erga te mea, & quã parenti meæ debeo reuerẽtiam, vt hoc te tam turpi nomine non eſſe compellendam exiſtimarem. Sed quotus quiſque eſt,extra Regnum hoc præſertim, cui Pinzouia nota ſit,qui vel nomen illius vnquàm audiuerit? quod etiam in ipſo regno ſatis eſt obſcurũ. At Polonię nomen fuit olim cumprimis celebre, propter multa domi foriſq́; fortiter & pręclarè geſta: pręcipuè verò,quod poſteaquàm per ſanctos Apoſtolos tuos Adalbertũ & Stanislaũ,& qui eos præceſſe-

Pinzouiæ nomen obſcurum.

ceſſerunt,vni viro Chriſto deſponſa es, ſemper illi te virginem caſtam exhibuiſti,nec vnquàm ſerpentis aſtutia ſenſus tuos corrūpi paſſa es,nec à ſimplicitate tuorum maiorum excidiſti: ſed quã ſemel fidem ab illis tibi per manus traditam accepiſti,in ea tuenda & conſeruãda,cumprimis te fortem & conſtantem oſtendiſti: quinetiam vt aliæ quoq; finitimæ gentes,in eadem qua tu fide,eidem vni viro Chriſto deſponderentur, omni ope contendiſti & elaborâſti. Nondum enim interceſſerũt anni ducenti, cùm longè lateq́ue patentes Lithuaniæ terras,Chriſto primùm copulaſti, deinde tuo quoque Regno adiunxiſti. Cuius magnum Ducem VVladiſlaum Iagellonem, alijs quidem virtutibus multis inſignem, verùm Idololatriæ tamen deditum, & à CHRISTI fide prorſus alienum, ob hanc ſolam cauſam tibi Regem elegiſti,vt ipſum vnà cum Ducatu illo maximo CHRISTO lucifaceres. Huius igitur tantæ tuæ pietatis & reli-

Lithuania Chriſtum recepit. VVladiſl. Iagello. Rex.

gionis ergô, fuit olim nomen tuum in orbe toto Chriſtiano longè celeberrimum. Fides tua annunciabatur in vniuerſo mundo. Nunc propter iſtas tãtas abominationes, tãq; fœdas fornicationes, nihil eſt nomine tuo magis infame. Scio quòd magna tibi ſit iniuria, cùm paucorum crimẽ ad nationem refertur vniuerſam. Conſtat enim quòd multis partibus plurès ſint, in omnibus ordinibus Regni, qui cui ſemel deſponſi ſunt, caſtam adhuc ſe virginem exhibẽt Chriſto, nec à ſimplicitate maiorum ſuorum exciderunt: quibus etiam eſt mortis inſtar, hæc audire, de fœdis fornicationibus iſtis, quæ toti gẽti tam turpem inurunt maculam. Sed quid vis patria mea dulciſſima: Pinzouiæ nomen prorſus apud exteros obſcurum, neque mas an fœmina ſit, quiſquam ſcire laborat. Quicquid abominationum & fornicationum eſt in eo lupanari, in Polonia id eſſe peruulgatur. Polonia dicitur à CHRISTI fide deſciuiſſe, & à ſimplicitate maio-

Rom. 1.

Poloniæ iniuria.

Polonorũ ignominiæ apud exteros Pinzouia eſt acuſa.

maiorum ſuorũ excidiſſe. Polonia modò cum hoc, modò cum illo fornicari, & quaſi mulier adultera, ſuper virum ſuum alienos inducere, ac ſuos amatores ſubinde mutare, palàm renũtiatur. Polonia legatos etiam ſuos ad viros de longè venientes mittere, & eis mercedem dare, vt intrent ad eam vndiq; ad fornicandum, affirmatur. Denique Polonia ſentina quædam & Aſylum hæreticorum omnium, ab ipſis etiam hæreticis appellatur. Quòd ſi mihi non credis, lege præfationem, quam ad quoſdam viros nobiles in hoc regno ſcribens, reſpoſioni ſuæ contra Stancarum Sinilerus Tigurinus neſcio quis præfixit: Quam etiam habes in maternam linguam conuerſam. Quæ maior turpitudo? quæ poteſt eſſe maior infamia, quàm ſit hæc?

Polonia ſentina & aſylũ hæreticorum, etiã ab hæreticis appellatur

Fuit ante triennium Poſiaci conuentus habitus, in florentiſſimo quondam Galliæ regno, qui maiorem illi, quàm facilè credi queat calamitatem attulit. Nouo more quodam, & hactenus apud

In conuentu Poſiaco Beza ignominiam inuſſit Polonis immeritò.

Catholicos inaudito, fuit actum in eo de cauſis ad religionem pertinentibus. Aderat ibi Theodorus Beza, qui, cùm præſens adeſſet Rex puer, & Regina mater, cum Epiſcopis ac Regni proceribus plurimis, auſus fuit blaſphemam vocẽ hanc emittere: tam diſtare Chriſti corpus ab Euchariſtia, quàm cælum à terra. Quæ tanto cunctorum fremitu excepta fuit, vt is vehementer perculſus propemodum exanimaretur.

Michaël Fabriti°.

Blaſphemia Bezæ.

Cùm ad alteram collationem, aliquot pòſt diebus ventum fuiſſet, idem Beza, quò maiorem ſibi conciliaret auctoritatem, fortaſſis etiam, vt auditorio quod erat ampliſſimum atque nobiliſſimum, terrorem aliquem incuteret, ibi ſe ſtare iactabat, nomine Heluetiorum, Germanorum, & Polonorum. Non dixit ille nomine Pinzouienſium, ſed Polonorum. Cùm tamen ſi quod ea de re mandatum habuit, non à te patria mea chariſſima, ſed à ſolis filijs deſertoribus, à Pinzouienſibus habuit. Nam tu Poſiacum il

lum

lum conuentum, pro tali nunquam agnouiſti, cuius te iudicio ſubijcere velles, quacunq; tandem de re. Nam præter Pontificem & Regem tuum, nulli te mortalium debere ſubiectionē profiteris. Quod etiam palàm es teſtata, miſſo ad Oecumenicum Concilium, quod fuit auctoritate Pij quarti Pōtificis Romani, ſub illud ipſum tempus Tridenti congregatum, Oratore, viro non magis maiorum ſuorum, quàm ſuis ipſius virtutibus illuſtri, Valentino Herborto Epiſcopo Præmiſlienſi, qui ſic & Regis & Regni perſonam in eo loco ſuſtinuit, vt amaretur ab omnib. & omniū calculo vehemēter ꝓbatus inde diſcederet. Valent. Herbortus Epiſco. Premiſlienſis Orator ad Conciliū Tridentinum.

Nunc vide q̃ hoc honeſtum tibi fuerit, in eo Regno, cui tu ſubiectionē debes nullam, quendā ſe iactaſſe, quod ibi nomini tuo ſtaret. At, q vir fuit ille? Sicut is qui miſſus eſt à te, cum aliarum virtutū, tum continentię laude, ꝑ cæteris eſt inſignis: ſic ille vitā ſuā omnē in luſtris & ganeis, & in omni genere libidinis traduxiſſe, fide dignis teſtib. ꝓhibetur. Bezæ impietas.

Ac indicat hoc etiam Epigrammatum liber, per eum editus ac typis mãdatus, in quo Catullos, Tibullos & Martiales, laſciuia petulantiaq́; ſua, ſi non ſuperare ſaltem æquare videtur. Qui cùm in conuentu illo ea verba pronunciaſſet, quæ pauló antè commemoraui, tam diſtare Chriſti corpus ab Euchariſtia, q̃ cælum à terra, lepidè quidam è ſodalibus eius dixiſſe fertur: Quomodo credat eſſe Chriſti corpus in Euchariſtia, qui vix in cęlo Deum vllũ eſſe credit? Cuius etiam nefarium facinus, ad aures tuas procul dubio peruenit, quemadmodum ducem illum fortiſſimum, & eundem pietate præſtantem Guiſiũ, qui dum prędia Domini præliabatur in Gallijs, cum alia ratione vinci non poſſe videretur, ſummiſſo ſicario, non magis nomine quàm re ipſa Poltrono, per ſummum ſcelus, proditoriè confodiendum curauit. Nec ſatis habuit, hoc tantùm facinus patraſſe, verumetiam edito libello parricidium hoc defendere, laudare, tituloq́; pietatis ornare veritus non

Lepidè dictum in Bezam

Guiſius Dux interfect' Bezæ miniſterio.

non eſt. Quin & inſidiatoris illius, tam horrendum flagitium, cum facto Moyſis qui Aegyptum, & Dauidis qui Goliat interfecit, comparare, & cùm quod meritus erat ſupplicium, de ſcelerato ſicario ſumptum fuiſſet, Poltronum inter Martyres referre non dubitauit. Poteſt ne ſcelus aliquod atrocius cogitari? Sed maius etiam aliud audi. Non fuit ille contentus, tam immane factum parricidæ laudaſſe, verumetiam alios ad imitandũ illud eius exemplo accendit, ac fas eſſe docet fallere fidem, heris inſidiari, & eos quoquo modo tollere: iuxta illud, Dolus an virtus quis in hoſte requirat. Sic ille quod nulli quamlibet barbari latrones fecerunt vnquam, inter perfidiam & ſtratagema, nihil vult intereſſe. Grande facinus eſt corrumpere ſeruum, ſubornare percuſſorẽ, & pacta mercede ad ſcelus impellere, & eſt res exẽpli peſſimi, maximoq; cum publico periculo coniuncta. Nam cuius vita poterit eſſe tuta, ſi neceſſe fuerit etiam à domeſticorũ inſi

Poltronus à Beza inter Martyres relatus.

dijs

dijs metuere? Sed quanto grauius crimen eſt, tantum hoc latrocinium opinione religionis confirmare? Factum eſt hoc à Beza. Tamen hoc tale monſtrum, tot ſtupris, adulterijs, ſacrilegijs, paricidijs infame, ſtare ſe dixit in conuentu Poſiaco Polonorum nomine.

Quid ad exiſtimationem tuam, patria mea chariſſima, tibi turpius accidere potuit? Talem à te procuratorem conſtitutũ eſſe, qui coram eo Rege, cui ſub iecta non es, coram tot Regum & Principum oratoribus, coram flore totius Galliæ cauſam tuam ageret? An illud iam eueniſſe tibi non vides, quod per Ezechielem Prophetam Dominus fuerat comminatus? Congregabo omnes amatores tuos, quibus commixta es, & omnes quos dilexiſti, cum vniuerſis quos oderas, & congregabo eos ſuper te vndique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. An in illo celebri conuentu, vbi bona pars orbis totius Chriſtiani præſens aderat, non

fue-

fuerunt congregati amatores tui? non fuit nudata ignominia tua? non viderunt omnes turpitudinem tuam? Sat ſcio minimam eius rei culpam eſſe penes te, nam ſi fuit Patronus conſtitutus Beza, non à te, ſed à paucis alijs nimirum Pinzouienſibus fuit procurator conſtitutus. Sed interea tamen tua fuit ignomini, a tua fuit hæc turpitudo. Polonorum Patronum eſſe palàm ſe iactabat monſtrum illud, tot flagitijs infame. Quo ſi Patrono fuit vſa Pinzouia, fuit re vera dignum patella operculum. Nam tale Euangelium, alium habere Patronum non merebatur.

Concilia quorundam Polonorũ à Tigurinis atq; Geneuẽſibus petita ignominię totius Poloniæ cauſa.

Sed nec de nihilo tamen eſt, quod in tam celebri conuentu, tuum ſe eſſe Patronum iactabat Beza. Nam cùm quidã ex ordine equeſtri conſulerent ſub mole Beelzebub Deum Accaron, & nunc ad Tigurinos, nunc ad Geneuenſes, nunc ad neſcio quos alios nuncios mitterent, quaſi non eſſet Deus in Iſraël, à quo rectius conſilium peti potuerit, fere-

4. Reg. 1.

tirpata nobilitate, non te fugit procul dubio. Sed & Geneuæ, ſimul vt ibi regnum ſibi Caluinus vſurpauit, principis iugum excuſſum, Magiſtratus ciuitate pulſus, & de equeſtri ordine idem eſt, quod apud Heluetios conſtitutum, nullum vt inter Nobilem & Plebeium diſcrimẽ habeatur. Itidem cùm Lugdunum & Rothomagum occupaſſet ſecta hęc, magiſtratus eiecit, iudiciorum ſubſellia fregit, tabulas incendit, curiæ nomen abrogauit, in eo ſeniores duodecim pro iudicibus ſedere, & alijs legibus, alio ritu, alia veſte, alio pileo iudicare voluit. Cabilloni verò, conuentu, quem appellare ſynodum viſum illis fuit, habito, decretum ab illis eſt & cõſtitutum, vt cum primum liceret, vniuerſi fratres coniũctis viribus ad tres orbis terrarũ peſtes ſiue quiſquilias exterminandas concurrerent: nimirum Pontificiam Eccleſiam, nobilitatem, & iuris diſciplinã. Papiſticum enim eſſe, & à pura religione penitus alienum, vt quidam in Repub. dignitatum gradus,

Nobilitas quibus in locis loco ſuo & ordine mota

Hæretici nobiliũ ædes diruerunt & incenderunt.

N perſo-

perſonarumque ordines, ac diſcrimina ponerentur: quandoquidē Deus cunctos homines, rege vno dempto (hunc enim ad aliquod tempus excipiendum putauerunt) poteſtate pari & iure optimo eſſe voluiſſe. Itaque non ita multò pòſt, in Matiſconenſi ſolo nonnullas nobilium virorum ædes, ipſi clientes eorũ, huiuſce Synodi opinione imbuti, diruerunt, & complures exuſſerũt. Et ab illis iſti conſilium in cauſâ ſalutis petere malũt, quos infenſiſſimos eſſe Nobilitatis hoſtes exploratum habent, quàm ab his, quos, cùm ex eodem ſint ordine, fratres ſuos appellãt: propter paternam verò ſolicitudinem, in cuius partem vocati ſunt, vt eorum tãquam liberorum ſuorum ſaluti proſpiciant, & vt peruigilent, quaſi rationem pro animabus ipſorum reddituri, Patrum eos appellatione dignantur. Quibus etiam vt obedirent & ſubiacerent, & ſi quid oriretur ambiguitatis, ex eorum ore legem vt requirerent, à DEO præceptum eſt. Sed fortaſsè, pa-

Nobiles quidam Poloni ab hoſtibus nobilitatis conſilia petũt

Hebr. 13.

Mala. 2.

parum eis idonei videntur ad quos referant; quod eſſe minus exercitatos in lege diuina perſuaſum habeant. Atqui ſi vnquam antea, nunc in iſto Patrum ordine reperire non paucos licet in Polonia, viros doctrina pietateque præſtantes, ad quos rectius, quàm ad illos filios alienos de dogmatibus referre potuiſſent.

Polonia doctis viris abundat.

Verùm demus hoc illis, quòd quantam ab eis ipſi requirunt, doctrina non abundent. At congregatum nuper Tridenti fuit Concilium Oecumenicum, ad quod ex orbe toto Chriſtiano, quotquot in eo ſunt viri ſacrarum literarum doctiſſimi, vocati venerunt. Vocati ſunt autem & hi, qui ſegregauerunt ſeipſos, data eſt illis fides publica, qualē expetiuerunt ipſi, nullū vt eis fuerit periculum pertimeſcendum. Res eſt admiratione digna, quod cùm ſuos eò miſerit Oratores Imperator, miſerint reges omēs Catholici, nullo prorſus excepto, miſerint etiā Principes aliquot: à ſolis illis, quorū cauſa Conſiliū illud maxi-

Concilium Tridentinū propter deſertores Eccleſiæ maximè congregatū.

 maxi-

maximè fuerat congregatum, vt morbis eorum aliquam adferre medicinam poſſet, nemo prorſus miſſus cõparuit. Quale autẽ eſt hoc per Deum immortalem, ſi quis de dogmate dubitet, ad fidem Catholicam pertinente, quod in hæreticorum angulo quopiam, de eo doceri malit, quàm in Oecumenico, (quod Catholicã Eccleſiam repræſentat,) Concilio: cùm tamẽ æquè vt nos, iſti filij deſertores Catholicam Eccleſiam, non Tigurinam, neque Geneuenſem in Symbolo, quod idem vtriq; recitamus, credere ſe profiteantur? Sed non poteſt non eſſe veriſſimum, quod

Ioan. 3. à veritate dictum eſt: Omnis qui malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in

Hæretici pernitioſi fures. Deo ſunt facta. Fures tenebras quærunt, quales iſti ſunt, qui non corruptibilia aurum & argentum, verùm animas precioſo CHRISTI ſanguine redemptas, furantur, & à Chriſti ouili abductas

ductas mactant. Nolunt iſti ſapientiam Proue.9
audire, quę miſcuit vinum, & propoſuit
menſam ſuam palàm, & miſit vt vocarét ad ſe tranſeuntes: ſed ſe mulieri ſtultæ, & clamoſæ, plenæq; illecebris, & nihil omnino ſcienti, (talem enim Salomon hęreſim depingit) dicto potius audientes præbent, quæ ſedet in forib. domus ſuę, vt vocaret tranſeuntes per viã, & pergẽtes in itinere ſuo. Quis eſt paruulus? declinet ad me. Et vecordi locuta eſt, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Quánam alia re magis, quàm ſint vecordes, orbi planum facere potuerunt vniuerſo, q̃ quòd ſtultam hanc mulierẽ, clamoſam, plenam illecebris, & nihil omnino ſciẽtem audire, ac apud eã aquas furtiuas, & panes obſconditos, tanquam dulciores & ſuauiores, nunc Tiguri, nunc Geneuæ bibere & manducare maluerunt, quàm comedere panem illum cæleſtẽ, omne delectamentum in ſe habentem, & bibere cum iocũditate vinum, quod ſapientia Tridenti miſcuit: miſſis ancil

Aquæ furtiuæ dulciores.

lis ſuis, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia Ciuitatis, vbi publicè mēſam ſuam propoſuit, & omnibus qui venerunt, fruendam dedit? Verùm eſt & hæc grauiſſima peccati pœna. Nam euenit illis, quod dixit Eſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & intelligant corde & conuertantur, & ſanem eos. Nihil magis metuere videntur, extremè væcordes iſti, quàm ne conuertantur & ſanentur, ſic excæcauit malitia cor eorum. Itaque confugere malunt ad Beelzebub, qui diuidit inter fratres, & ad miniſtros eius, quos opera Beelzebub inter ſe diuiſos eſſe conſtat, quàm ad eos, qui, cùm DEVM pacis & dilectionis colant, nulla de re ſolliciti ſunt magis, quàm vt ſeruent vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Hanc vnitatem velis, quod aiunt, remisque fugiunt: hanc oderunt cane peius & angue: ad hanc ne quādo reduci poſſunt, omni ſtudio ſibi cauendum eſſe, cenſent.

Eſai. 6.

Quid imprimis deſertores moderni timeant.

Eſt

Eſt autem & hoc manifeſtius, quàm vt inficias ire quiſquam poſſit, quòd inter Tigurinos & Geneuenſes, de nonnullis minimè leuib. dogmatibus, graues admodum ſunt diſſenſiones. Nam blaſphemias Caluini, qui mali ſiue peccati Deum facit auctorem & impulſorem, & qui docet abſoluta neceſſitate fieri omnia, adeò ſibi non ferendas eſſe Tigurini putauerunt, vt hos illius errores, exuſtis etiam libris eius quibus eos tuebatur, ante duos annos, publicè damnarent. Quod idem à Bernenſibus quoque factum eſſe ſcimus, quin & libellus, quem ediderat, poſteaquam vſtulatus ab eo fuit Seruetus, quo conatus eſt oſtendere, hæreticos iure gladij coërcendos eſſe; quamuis nihil in hac doctrina ſit, quod reprehendi meritò queat, ab vtriſque tamen ſimiliter eſt reprobatus. Denique vt alia ſilentio præteream, etiã de ipſo venerabilis Euchariſtiæ Sacramẽto, non ſatis inter Tigurinos & Caluinũ conuenit. Quamuis enim cõſentiant in hoc, ꝙ Chriſtus in

Tigurini & Geneuẽſes inter ſe diſsidẽt.

Libri Caluini à Tigurinis damnati & exuſti.

Tigurini cum Caluino de Euchariſtiæ Sacramento non conueniunt.

in eo præſens non adſit, tamen quid oporteat credi de cœna Dominica, & qui ſit ſenſus horum verborum: Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, minimè leuis eſt inter eos controuerſia. Nam cùm inter Lutherum, qui in pane & ſub pane corpus CHRISTI ſubſtantialiter & realiter eſſe contendebat, & Zvvinglium, qui ſignum tantùm & figuram eſſe dicebat, ingens exorta fuiſſet diſceptatio, vltrò ſibi Caluinus hoc ſumpſit, vt iudicē inter vtrunque ſe conſtitueret: nec magis Lutheri quàm Zvvinglij ſentētiam damnauit, & ſuam quandam attulit, nouam & à ſeculis inauditam. Docuit enim panē & vinum in mēſa propoſita, nihil aliud eſſe, q̃ arrabonem & ſigillum, omnes promiſſiones à Chriſto nobis factas cō firmans & ſtabiliens. Docuit autem ſine ſcripturarum, ſine Patrum, ſine collegarum etiam ſuorū auctoritate. Cordis tamen ſui viſionem hanc, tanquam diuinum oraculum recipi contēdebat. Qua quidem re non magis Lutherum, quàm

Caluin' Lutheri & Zvvinglij ſententiam de Eucha riſtiæ Sacramēto dānauit.

Caluini ſentētia de Eucha riſtiæ Sacramēto

quàm ipſam etiam ſcholam Tigurinam offendit: quæ cùm Vlricum Zvvinglium, tanquam cæleſte numen aliquod colat, minimè ferendum illi viſum eſt, quod eum reprehendere Caluinus, & præter omnem ſcripturarũ ac Patrum auctoritatem, nouam ſuã auderet opinionem adferre.

Talis igitur cùm ſit inter iſtos diſcordia, quæ (malum) eſt hæc væcordia? qui ſtupor? quæ mentis cæcitas? quod Schola Pinzouienſis, ab illis potiùs varietatem opinionum, quę in ipſa exorta eſt, ac diſſenſiones tolli petit, qui non modò cum Eccleſia, verùm & inter ſe, quin & ſecum ipſi, non raro pugnãt, quàm à terra labij vnius, & eorundem ſermonum, vbi multitudinis credentium fuit cor vnum & anima vna, hoc eſt à Ciuitate Tridentina, cuius participatio fuit in idipſum. Certè quòd Catholicum & Orthodoxum dici debet, non ab vna parte aliqua, nec in vno angulo aliquo, ſed ab orbe Chriſtiano comprobari debet vniuerſo, à Pinzouiẽn. væcordia.

 quo

quo ſi quis diſſentit, Catholicus dici nulla ratione poteſt: ſed nec dogma rectè vocatur Catholicum, quod ab illo non eſt approbatum. Nónne profitemur omnes in Symbolo, nos credere ſanctam Eccleſiam Catholicam? Cur igitur iſti, qui labijs tantùm idem nobiſcum Symbolum profitentur, in angulos quoſdam repere malunt, quàm Eccleſiæ Catholicæ, quam Concilium Oecumenicum repræſentat, iudicio ſuas controuerſias cognoſcendas permittere? Quid autem eſt aliud hæreticum eſſe, quàm vltrò per ſummum ſacrilegium, ab Eccleſia Catholica ſe diuidere, nec illius iudicio ſtare, ſed ſomnia ſui capitis ſequi malle, nouam aliquam opinionem eligere, quam pertinaciter etiam tuearis ac defendas, nec vllis ab ea rationibus dimoueri te patiaris? Verùm hæc nunc hac quidem de re dicta ſufficiant.

Eccleſia Catholica.

Hæreticũ eſſe quid ſit.

Adhortatio polonorũ ad vnitatem religionis.

Magna fuit hæc ignominia patria mea chariſſima, magna totius gẽtis infamia, qua te filij deſertores iſti affecerunt,

runt, quæ meritò tibi dolenda venit. Sed vehementer metuo, ne ſint hæc initia tantum dolorum, néue multo grauiora te maneant infortunia, quæ paſſim Dominus per ſuos Prophetas terribiliter denunciat, niſi reditum eò fuerit, vnde diſceſſum eſt, Separationis conſilia quàm horrendum ſemper exitum habuerint, quantum exitium attulerint, nemo eſt qui neſciat: cùm nullum peccatum fuerit vnquam deſignatum, quod grauiore ſupplicio Deus eſſe cenſuerit vindicandum. Documento ſunt Core, Dathan, & Abyron, qui, quamuis eundem cum Aaron Sacerdote & Moyſe DEVM nouiſſent, parique lege & religione viuentes, vnum & verum DEVM, qui colendus atque inuocandus fuerat, inuocaſſent, ob hoc ſolum facinus, quod ſeorſum ſacrificebant, quodque loci ſui miniſterium tranſgreſſi, contra Sacerdotem Aaron & Moyſen inſurgentes, ſe ab illis ſegregauerant, hiatu terræ

Separationis crimen grauiſſimo ſupplicio vindicatū ſemper.

Num. 16

terræ abſorpti, ac deuorati, pœnam ſtatim ſacrilegæ audaciæ perſoluerunt. Nec ſoli illi, ſed & cæteri ducenti quinquaginta, qui eis Comites ad audaciam fuerunt, prorumpente à Domino igne, conſumpti ſunt. Documento ſunt etiam decem Tribus illæ, quæ à Tribu
3.Reg.12. Iuda & Beniamin ſciſſæ ſunt, & relicto Rege, alterum ſibi foris conſtituerant: Et indignatus eſt, inquit, Dominus in omne ſemen Iſraël, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos à facie ſua, quia diſſipatus eſt Iſraël à domo Dauid. Indignatum eſſe Dominũ dicit ſcriptura, & eos in perditionem dediſſe, quod ab vnitate diſsipati eſſent. Et tanta indignatio Domini extitit aduerſus illos, qui Schiſma fecerant, vt etiam cùm homo Dei ad Hieroboam miſſus eſſet, qui ei peccata ſua
3.Reg.13. exprobaret, atq; vltionẽ futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cùm non cuſtodiſſet, & contra præceptum Dei prandiſſet, ſtatim diuinæ cenſuræ

ſuræ maieſtate percuſſus eſt, vt inde regrediens, impetu ac morſu leonis in itinere necaretur. Ex eo facile quiuis perſpicere poteſt, quantopere Deus conſilia ſeparationis execretur, quantaque digna cenſeat animaduerſione, qui nec illum quidem impunè ferre voluerit, qui panem eum eiuſmodi comederat. Sed quid opus eſt priſca commemorare, quaſi recẽtiora nobis exempla deſint? Quem in Germania, quem in Anglia, ſeparationis conſilia fructum attulerint, ſi minus oculis ipſi vidimus, ſaltem auribus noſtris audiuimus. Verùm ſi quibus & hæc minus eſſe recentia videntur, quid proximus annis acciderit in Galliæ florentiſſimo quondã Regno, quis eſt qui neſciat, aut ſiccis oculis cõmemorare queat? Poſteaquam in eo quidam ſacrilega ſeparationis cõſilia ſunt amplexi, quas Regnum illud calamitates non pertulit? quibus cladibus affectum non eſt? An terras illas videre non licuit, promiſcuis innocentum cædibus redundantes? Vxores

Fructus ſchiſmatis in Gallijs qui fuerit.

Crudelitas nouatorum in Gallia immanitaté barbarorum ſuperãs.

res in virorũ, virgines in matrum ſinu conſtupratas, & iugulatas? infantes ab vberibus matrum ad cædem tractos? prægnãtes mulieres viuas inciſſas? honeſtiſſimos viros per ſummam crudelitatem interfectos? raptata cadauera, laniata, canibus obiecta, in flumen præcipitata. Quidam etiam Catholici Sacerdotes in crucem illam acti fuiſſe commemorãtur, in qua ſimulachrum Chriſti crucifixi pendebat, vt vnus à dextris, alter à ſiniſtris poneretur. Pater contra filium, filius contra patrem, parricidialia ſumpſit arma, vt in ſua ipſorum viſcera ſæuire viſi fuerint. Tantum ſceleri datum eſt iuris, vt naturæ quoque leges rumperentur, nec eis loci quidquam ſupereſſet. In ipſas etiam res inanimas crudelitatẽ ſuam exprompſerũt. Teſtantur hoc templorum euerſorum parietinæ, oſſa Principum eruta, Sanctorũ reliquiæ Martyrum, è ſepulchris effoſſæ. Et illius inter cæteras, cuius in orbe toto Chriſtiano cumprimis celebris eſt memoria, Martini Turonenſis epiſ-

Sepulchra ſãctorum ab hæreticis violata.
Hiere. 8.

epiſcopi oſſa & cineres per ſummum ſacrilegium rapidis ludibria ventis proiecta: quibus barbarorum ferocitas olim pepercit. Vt impletũ eſſe videat̃, quod ſcriptum eſt apud Hieremiam: In tempore illo eijcient oſſa Regis Iuda, & oſſa Principum eius, & oſſa Sacerdotum, & oſſa Prophetarum, & oſſa eorum qui habitauerunt Hieruſalem è ſepulchris. Atqui tanta fuit apud Ethnicos religio ſepulchorum, horrendum vt ſacrilegium id eſſe iudicarent ea violare. Nulli fuerunt vnquam barbari tam immanes, quos immanitate crudelitateque ſua non iſti ſuperauerint, qui ſuum hoc Euangelium, quod primus illius auctor pręſago corde ſitire ſanguinẽ dicebat, per hanc viam propagare conabantur, quæ fuit longè ab ea diuerſa, quin ei potiùs aduerſa, qua incedebant duodecim illi Chriſti Apoſtoli, qui ſuum non alienum ſanguinem fundendo, Chriſti Euangelium per totum orbem diſſeminarunt. An autem horrẽdi, ac modis omni-

Sepulchrorũ religio apud ethnicos.

Apoſtoli ſuum, non alienum ſanguinem fundebant.

omnibus abominandi non ſunt huius noui fructus Euangelij?

Dehortatio Polonorum à ſciſsione in religione.

Quamobrem agite per Deum immortalem, fratres chariſſimi, quorum exitus perhorreſcitis, eorum imitari facta ne velitis: ne ſitis paruuli fluctuantes, ne circumferamini omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumuentionem erroris. Quod ſemel à ſanctis maioribus veſtris, per manus vobis traditum accipiſtis, ab eo vos in aliud Euangelium trãsferri ne patiamini. Cõſiſtite firmi in lapide angulari Chriſto, in quo ædificati ſumus in habitaculũ Dei in Spiritu ſancto. Sicut ille diuiſus nõ eſt, ſic nec vos diuidi velitis, & ab ipſius corpore ſeparari. Cõtinete vos in arca, ne pereatis regnãte diluuio. Manete in Petri nauicula, ne fluct⁹ vos abſorbeant. Perſeuerate in ouili Eccleſiæ, ne fiatis præda lupis. Qui verò iam aberraſtis à recta via, & ſerpentis aſtutia ſeducti, à ſimplicitate maiorum veſtrorum excidiſtis, oramus vos & obſecramus, per viſcera miſericordiæ Dei, cùm

Ephe. 4.

Gal. 1.

Ephe. 2.

cùm Domini vocem audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Conuertimini ad me, ait Dominus, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facite vobis cor nouum & ſpiritum nouum. Et quare moriemini domus Iſrael? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus, Reuertimini & viuite. Quid hac ſponſi voce dulcius, quid eſſe poteſt ſuauius? Quibus autem verbis magis exprimere potuit manſuetudinem, benignitatem, clementiam & miſericordiam ſuam ineffabilem? Eſt re vera ſponſus hic noſter, à quo vos diſceſſiſtis, benignus & miſericors. Eſt patiens & multę miſericordię: Eſt præſtabilis ſuper malitia. Nihil faciet libentius, quàm vt omnium iniquitatum, omnium præuaricationum, abominationum, & fornicationum veſtrarum obliuiſcatur, ſimul vt reuerſi fueritis. Nam hoc etiam ſe facturum promittit

Ezech. 18 apud eundem Prophetam: Si impius,
Hiere. 3. inquit, egerit pœnitentiam, omnium impietatum eius, quas operatus eſt, non recordabor. Et apud alium Prophetam: Tu fornicata es, inquit, cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me. Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere, ſaltem à modò voca me. Pater meus, dux virginitatis meę es, tu. Nunquid iraſceris in perpetuũ, aut perſeuerabis in finem? Reuertere auerſatrix Iſraël, & non auertam faciem meã à vobis, quia miſericors ego ſum, dicit Dominus. Et non iraſcar in perpetuum. Conuertemini ad me filij vagi, dicit Dominus, quia ego vir veſter & aſſumam vos. Vtinam autem eiuſdẽ Prophetæ verbis, quæ paulò pòſt ſequuntur, vos reſpondentes audiamus: Ecce nos venimus ad te. Tu enim es Dominus Deus noſter. Verè mendaces erant colles, & multitudo montiũ, verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſraël. Quàm lætus ille nobis dies illuceſſeret, quo vos ita dicentes audire, ſimul

vndè

vnde diſceſſiſtis,eò reuerſos videre nobis liceret. Vel ſola vox hęc ad iram Dei placãdam,& ad illius gratiã recuperandam ſufficere vobis poſſet: cùm præſertim tanta ſit illius benignitas, vt pronior ſit ad ignoſcendum, quàm ſimus nos ad veniam ab illo, qua oportet fide,petendam.

Sed hic quoſdam ex vobis dicentes audire mihi videor. Quónam reuerti nos iubes? ad Papatum? Nónne vides, quæ ſint in eo ſcelera, quales paſtores habeat? quam ſui gregis curam gerant? A planta pedis vſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas. A minimo vſque ad maximum omnes auaritiæ ſtudent. Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ IESV CHRISTI. Vetus eſt hæc querela. Atque vtinam non verius hæc dici poſſint hoc noſtro ſæculo, quàm quo dicta fuerunt. Sed hæc tamen iuſta cauſa non eſt, quamobrem ſeceſſionẽ aliquis facere debeat. Etiam illi ipſi quorum hæc verba ſunt,

Hæreticorum obiectio contra Papatũ.

Eſaiæ 1.

non ſe propterea ſegregauerunt ab illis de quibus hæc ſcripſerunt. Cognouit Dominus qui ſunt eius, dicit Paulus: Recedat ab iniquitate omnis, qui inuocat nomen DOMINI. Non dixit, Recedat ab iniquorum & malorum cōmunione, ſed recedat ab iniuſtitia, recedat à peccatis eorum: quibus ſi per conſenſionem non communicauerit, etiam ſi ſocietatem eorum corporaliter nō deſeruit, ſecurus eſt, nec ei quidquam peccata præiudicant aliena. Prȩclarè ſcriptum eſt à Clemente, Vnuſquiſque de ſuis operibus rationem eſt redditurus. Nam neque Noë pro mundo pœnas pendit, neque Loth pro Sodomitis igne flagrauit, neq; Raab pro Hyerichunte interfecta eſt, neque Iſrael pro Aegyptijs. Non enim, ſi cum iniquis habitent, ea res condemnat iuſtos: ſed ſi conſentientem cum illis voluntatem habeant. Quamobrem piè monet Auguſtinus, tollerandā potius propter bonos eſſe commixtionem malorum, quā violādam propter malos charita-

2. Tim. 2.

Clemens lib. 2. ca. 15. conſtitut. apoſtolicarum.

Contra literas Petiliani lib. 3. ca. 3.

ritatem bonorum. Nihil eſt chariſſimi,
quod in hac lachrymarum valle, glo-
rioſam illam Eccleſiam exhiberi poſſe
putetis, non habentem maculam aut Ephe. 5.
rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit
ſancta & immaculata. Cæleſtis illius Eccleſiæ militan-
Hieruſalem hæc eſt gloria, non huius tis onus
terrenæ, de qua nihil verius dicitur, & offici-
quàm quod omnes declinauimus, & um.
mutiles facti ſumus: & in multis offen- Pſal. 13.
dimus omnes. Quò libentiùs alter al- Eccle. 6.
terius onera portare debemus, vt ſic Ephe. 5.
adimpleamus legem Chriſti, ſuppor- Philip. 3.
tantes inuicem in charitate. Quantò 1. Pet. 2.
verò maior & ſublimior eſt poteſtas Matt. 23.
aliqua, tantò magis illius onera portan
da ſunt in charitate. Nam aliter Spi-
ritus vnitas retineri non poteſt in vin-
culo pacis. Obedire præpoſitis iubet
Paulus: etiam diſcolis parêre præcipit
Petrus. Et qui fuit magiſter vtriusque
CHRISTVS: Quæ dixerint vobis faci-
te, ait, quæ autem faciunt ipſi, facere
nolite: dicunt enim & non faciunt.
Certum eſt, quod Sathanæ tentatio-

nibus nulli ſunt magis obnoxij, quàm qui cum ſumma poteſtate verſantur, ſiue ſecularis ea ſit, ſiue ſpiritualis. Cùm autem illorum opera fiat, vt ſpiritus vnitas in vinculo pacis conſeruetur, quam teſtamento nobis Chriſtus legauit, atque vt quietam & tranquillam vitam agamus, tanto minùs grauatim ferre debemus, eorum onera, quandoquidem hoc ex illis tantum ad nos commodum redundat. Quinetiam non ſtatim omnibus eſt fides adhibenda quæ narrantur. Affinguntur enim plurima, & ſunt hac in parte minus fœlices ij, qui cum aliqua maiore poteſtate verſantur, vt quantò locus eorum eſt, & fortuna ſublimior, tantò minus omnibus ſatisfacere, tantò minùs multorũ voculas effugere queant, vt non ſine cauſſa celebretur dictum illud: Regnum eſt malè audire, etiam cùm bene feceris. Picardorum hæc fuit doctrina, ſiue quis eos fratres VValdenſes appellare malit. Quod nullus eſt Dominus ciuilis, nullus eſt

Affinguntur plurima ab hæreticis.

Picardorum doctrina cõtra Magiſtratus.

Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali, ſed eam tanquam ſeditioſam, quamuis à Ioanne VVicleff approbatam, non ſolùm in Eccleſia Catholica in Synodo Conſtantienſi congregata, verùm & ipſi noſtri temporis hæretici condemnarunt. Sic enim ea de re ſcribit, qui primus fuit memoria noſtra hæreſeon Architectus: Hæc ideo, inquit, commemoro, ne Picardi noſtri vicini hæretici, infœlix populus, qui fœtore Romano gaudet, ſicut Phariſæus ſuper Publicanum, non autem compatitur: ne inquam illi nos crederent neſcire vitia & & labes noſtras: & immenſum aduerſus noſtram miſeriam ſuperbirent, ſi nos iſta tacere & approbare videremur. Scimus heu noſtram cauſam, & dolemus, non autem ſicut hæretici fugimus, & ſemiuiuum tranſimus, tanquã alienis peccatis pollui timeamus. Quo furioſo timore illi ſic timent, vt non pudeant gloriari, ſeſe ideo fugere ne polluantur. Tanta eſt charitas.

Ioan: VVicleff.

De Picardis iudicium Lutheri in reſolut. ſuper propoſit. Solu. 80.

Nos verò quo miſerius laborat Eccleſia, eò fidelius aſſiſtimus & accurrimus, flendo, orando, monendo, obſecrando. Sic enim Charitas iubet alterum alterius onera portare. Non ſicut hæreticorum charitas facit, quæ ſolùm commoda quærit alterius, vt potius portetur, & nihil moleſti ſuſtineat à peccatis aliorum. O blaſphematores Dei & proditores Chriſti. Si Chriſtus feciſſet ſicut vos facitis, quis vnquam ſaluatus eſſet? Hæc de Picardis Lutheri fuit ſententia: quos vocat hęreticos, vocat infelicem̨ populum, vocat blaſphematores Dei & proditores Chriſti. Neque tamen deſunt interea meretrices, quę ſub his quoq; lignis frondoſis proſternantur.

Lutheri de Rom. Eccleſ. opinio in declarat. quorundam articul.

Sed audiamus eundem hac ipſa de re loquentē in alio quodam libro: Quòd Romana Eccleſia à Deo ſit præ alijs omnibus honorata, non eſt dubium. Ibi enim Sancti Petrus & Paulus, quadraginta ſex Romani Pontifices, ac tot cētena millia Martyrum ſanguinem ſuum fude-

fuderunt,infernum & mortẽ vicerunt, vt vel palpabri queat,q̃ ſingularem habeat ad eam Eccleſiam reſpectũ Deus. Quòd ſi nũc,proh dolor,res habet Romæ, vt expediret habere melius, attamen neq; hæc, neq; alia cauſa vlla tam grandis eſt,nec eſſe poteſt,vt ab Eccleſia illa ſeparatio, aut diſceſſio vlla fieri debeat. Imò quò peius res ibi habet, tantò magis accurrendum & adhærendum eſt.Per ſeparationẽ enim,& contemptum non fit melius.Nec dimittendus eſt Deus propter Diabolum, nec vitandi reliqui boni,propter turbã prauam: imò propter nullum peccatũ aut malum, quodcunq; excogitari aut nominari poteſt, debet reſcindi charitas, nec ſpiritualis vnitas diuidi. Charitas enim omnia poteſt, & vnitati nihil nimium graue eſt. Modica enim charitas & vnitas eſt, quæ ſinit ſe propter aliena peccata diuidi. Nec diuerſum à Luthero ſenſit Ioannes quoque Caluinus, cùm ſcribit: Horrendæ ſunt illæ deſcriptiones,quibus Eſaias,Hieremi- Caluini opinio de Eccleſia Rom. in Symbolo, cap. 8. ſect. 19.

as, Ioël, Abacuc, & alij, Eccleſiæ Hieroſolymitanæ morbos deplorant. In plebe, in magiſtratibus, omnia vſq; adeò corrupta erant, vt clamet Eſaias: à vertice capitis vſque ad calcem pedis, nihil eſſe illic ſanum. Religio partim contēpta, partim contaminata. In moribus partim referuntur furta, rapinæ, cędes, & ſimilia ſcelera. Neque tamen propterea, aut nouas ſibi Eccleſias erigebant, aut noua altaria extruebant Prophetę, in quibus ſeparata ſacrificia haberent: ſed qualeſcunque eſſent homines, quia tamē reputabant Dominum, apud eos verbum ſuum depoſuiſſe, & cęremonias inſtituiſſe, quibus illic colebatur, in medio impiorum cœtu puras manus ad Deum extendebant. Certè ſi putaſſent aliquid inde ſe cōtagionis contrahere, centies potius mortui fuiſſent, q̃ paſſi fuiſſent illuc ſe pertrahi. Nihil ergo eos retinebat, quominus diſceſſionem facerent, q̃ ſeruandæ vnitatis ſtudium. Quòd ſi religio ſanctis Prophetis fuit, ob plurima & maxima ſcelera,

non vnius aut alterius hominis,ſed ꝓpemodum totius populi, ſi ab Eccleſia alienare: nimium nobis arrogamus, ſi protinus audemus ab Eccleſiæ communione deficere, vbi non omnium mores vel noſtro iudicio, vel Chriſtianæ etiam profeſſioni ſatisfaciunt. Iam CHRISTI & Apoſtolorum ſeculum quale fuit? neque tamen impedire potuit deſperata illa Phariſæorum impietas,& quæ tum paſſim regnabat,diſſoluta viuendi licentia, quin ijſdem ſacris,cum populo vterentur,& in vnum cum reliquis templum, ad publica religionis exercitia conuenirent. Vnde id?Niſi quia ſciebant, malorum ſocietate minimè pollui,qui pura conſcientia, ijſdem ſacris communicarent. Si quem parum mouent Prophetæ & Apoſtoli, ille ſaltem CHRISTI au-ctoritate acquieſcat. Hactenus Caluinus.

Sunt hæc quidem ab vtroque valde piè ſcripta,ſed interea tamen impiè factum

Luther' & Caluinus diuerſum à ſua doctrina faciunt.

ctum eſt ab vtroque, quod ſeipſos tam ſancta, tamque ſalubria monentes non audiuerũt, & ab Eccleſia Catholica per ſummum ſacrilegium diſceſſionem fecerunt, & alijs vt idem facerent auctores fuerunt: quæ res quantã orbi Chriſtiano calamitatem attulerit, nullo ſermone ſatis explicari poteſt. Nihil autẽ eſt eo verius quod ſcribit Lutherus, nullam eſſe poſſe tam grandem cauſam, vt propter eam ab Eccleſia Romana ſeparationem aut diſceſſionẽ facere liceat.

Auguſt. contra Parmen. lib.3.ca.1

In diſciplina quod primũ Chriſtianis ꝑpoſitum eſſe debeat.

Quod etiam Auguſtinus contra Parmenianum ſcribens, plurimis verbis teſtatur. Cuius nonnulla libet adſcribere. Cùm omnis, inquit, pia ratio & modus Eccleſiæ diſciplinæ vnitatem ſpiritus in vinculo pacis maximè debeat intueri, quod Apoſtolus ſufferendo inuicem præcipit cuſtodiri, & quo non cuſtodito, medicinę vindicta non tantùm ſuperflua, ſed etiam pernitioſa, & propterea iam nec medicina eſſe conuincitur. Illi filij mali, qui non odio iniquitatum alienarum, ſed ſtudio contentio

num

num ſuarum, infirmas plebes iactantia ſui nominis irretitas, vel totas trahere, vel certè diuidere affectant, ſuperbia tu midi, pertinacia væſani, calumnijs inſidioſi, ſeditionibus turbulenti, ne luce veritatis carere oſtēdantur, vmbram rigidæ ſeueritatis obtendunt: & quæ in ſcripturis ſanctis, ſalua dilectionis ſynceritate, & cuſtodita pacis vnitate, ad corrigenda fraterna vitia, moderatiori curatione fieri præcepta ſunt, ad ſacrilegium ſchiſmatis, & ad occaſionem præciſionis vſurpant. Ac nonnullis interiectis. Cùm conſilia ſeparationis & inania & pernicioſa & ſacrilega eſſe dixiſſet, quia & inopia & ſuperba fiunt: & plus perturbāt infirmos bonos, quàm corrigunt animoſos malos, Cypriani proponit exemplum, qui quamuis peſſimos coëpiſcoporum ſuorum deſcripſiſſet mores, quod cùm & hortamento eſſe cæteris deberent & exemplo, diuina procuratione contempta, procuratores rerum ſecularium fiebant, derelicta Cathedra, plebe deſerta, per alie-

Cypria. ſermo. 5. de lapſis.

nas

nas prouincias oberrantes, negociationis quæſtuoſæ nundinas aucupantur, eſurientibus in Eccleſia fratribus, habere largiter argentum volebant, fundos inſidioſis fraudibus rapiebant, vſuris multiplicantibus fœnus augebant. Tales cùm eos deſcripſiſſet, non ſe tamen ſeparabat ab illis, verùm hæc illorum peccata deflebat, ac diuinæ cẽſuræ iudicioque permittebat. Quin & in Epiſtola quadam, cùm illa Pauli verba produxiſſet: In magna domo, nõ ſolùm vaſa ſunt aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia, & quædam quidem honorata, quædam verò inhonorata. Nos operam demus, inquit, & quantũ poſſumus laboremus, vt vas aureum vel argenteum ſimus. Cæterùm fictilia vaſa confringere, Domino ſoli conceſſum eſt, cui & virga ferrea data eſt. Eſſe non poteſt maior Domino ſuo ſeruus: nec quiſquam ſibi, quod ſoli filio pater tribuit, vendicare poteſt, vt putet aut ad aream ventilandam & purgandam, palàm ferre ſe iam poſſe, aut à frumento vni-

2.Thi.1. Mali tollerandi in Eccleſia.

vniuerſa zizania humano iudicio ſegregare. Superba eſt iſta obſtinatio,& ſacrilega prǽſumptio,quam ſibi furor prauus aſſumit. Et dum ſibi ſemper quidã plus, q̃ mitis iuſtitia depoſcit,ſumunt, de Eccleſia pereunt,& dum inſolenter extollunt,ipſo ſuo tumore cæcati,veritatis lumen amittunt. Hic docet Cyprianus, perire de Eccleſia, lumenque veritatis amittere, qui ſibi ſuperba quadam obſtinatione plus aſſumũt, quàm depoſcit mitis iuſtitia,& quod ſoli filio tributum eſt à patre, ſibi vendicant, vt à tritico zizania ſuo iudicio ſegregent. Quamobrem optimum eſt hac in re conſilium Auguſtini, vt miſericorditer corripiat homo quod poteſt,quod autem non poteſt,patienter ferat,& cum dilectione gemat atq; lugeat, dum aut Deus deſuper emendet & corrigat,aut vſq; ad meſſẽ differat eradicare zizaniã, & paleam ventilare. Vt tamen ſecuri de ſalute ſua,bonę ſpei Chriſtiani,inter deſperatos,quos corripere non valent,in vnitate verſentur, auferant malum à

Contra ſcceleratos conſilium Auguſtin. lib.3.ca.1 contra Parmen.

ſeipſis, id eſt, vt in ipſis non inueniantur, quod in moribus aliorum eis diſplicet. Diuinum eſt hoc ſancti Patris Auguſtini conſilium, à nobis ipſis malum vt auferamus, quandoquidem ab Eccleſia vniuerſa mala tollere non poſſumus. Veniet ſuo tempore, qui & zizania eradicabit, & paleam ventilabit.

Hæretici manticā alienam inſpiciunt ſua neglecta

Sed neſcio quomodo proniores ſumus ad malum ex alijs, quàm ex nobis ipſis auferendũ: cùm qui ferre non poſſunt mala, quibus laborat Eccleſia, multò ipſi grauiora deſignant. Qui verſatus eſt inter eos, qui Zvvinglij verbum, tanquam Dei verbũ adorant, Eraſmus Roterodamus, hoc illis tribuit elogiũ: Circunſpice mihi ſodalitatem iſtam Eũgelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vitijs infames. Et nõnullis interiectis. Dices, nihil tam felix vnquã fuit in rebus humanis, quin malorum admixtu vitiaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri poteſt vt mea ſit hęc infelicitas, mihi adhuc neminem contigit

Eraſmi Roterodami iudicium de nouatoribus. Contra Pſeudoeuangelicos.

tigit noſſe, qui non videatur ſeipſo factus deterior. Et iterum paulò pòſt: Euangelica pietas, à minimis initijs paulatim creuit in maius ac melius, ac optimus quiſque ſe illi iungebat: hanc doctrinam, non niſi leuiſſimus quiſque amplectitur. Et in alio quodam loco, Adeò per hoc quod ipſi vocant Euangelium non corrigi ſcribit homines, vt potius videantur deteriores fieri: nec vt peccare deſinant, ſed vt peccent impunitus. Hoc elogium naſcentis Euangelij veſtri Doctoribus & eorum diſcipulis tribuit Eraſmus. Qui verò nuper ex Heluetia venit Ochynus, Nónne quendam inducit in Dialogis ſuis loquentem, quod quæſiuerit (non alibi proculdubio quàm apud Hæreticos) omnes, vt ipſe loquitur, Chriſti reformatas Eccleſias, eo conſilio, in omniũ ſanctiſſima perfectiſſimaque ſedem ſibi caperet, ſed vſu venerit ſibi, quod co columbæ illæ, à Noë miſſæ quæ nuſquam nacta locum, vbi pedem figeret, in arcam reuerſa eſt: ſic & ſe reuerti do

Hyperaſpeſte ſecundo

mum in Vngariam, vbi conſtituat in-taminatam Eccleſiam. Cui reſpondet Ochynus, quærere ab omni vitio purgatam Eccleſiam, nihil aliud eſt, quàm cælum in terra quærere. Quibus verbis non obſcurè indicat, quàm ſint etiam hæreticorum Eccleſiæ contaminatæ.

Sub nouo Euangelio deteriores facti homines.

Verùm nihil eſt opus plura veſtrorum teſtimonia proferre, quibus ipſi confitentur longè deteriores factos homines, & ad omne flagitiorum genus patrandum audaciores, poſteaquam nouum hoc veſtrum Euangelium prædicari cœptum eſt, quam vnquam antea fuerant. Nam & longum foret ea recitare, & in moribus ac vita veſtrorum, longè videntur apertius, quàm vt vllo ſtylo dilucidius explicari queant. Strenuè declamatum eſt à veſtris, contra cœlibatum noſtrorum Sacerdotũ. Quem cùm plerique non ita colant vt deberent, ob hanc potiſſimum cauſam, eos in ſummum odium & cõtemptum adducere conati ſunt. Abſit autem, vt

nos

nos turpitudinis aliquorum patroni eſſe velimus, quin omnibus pœnis, quę ſancitæ ſunt in ſacris Canonibus contra tales, eos dignos iudicamus. Verùm obſecro vos, an poſteaquam veſtri miniſtri fœminis copulari cœperunt, caſtiora ſunt eorum, ſicut ipſi vocari volunt, cōiugia, quàm ſit quorundam noſtrorum ſacerdotum cœlibatus? An minus apud eos adulteriorum eſt & ſtuprorum? Duas ac tres etiam habere ſuperſtites fœminas, quibus vxorum nomen tribuunt, vſque eo iam eſt apud illos vſitatum, vt non modò non habeatur infame, verumetiam in laude propemodum ponatur. Adeò non ſufficit vna miniſtris veſtris, vt incontinentiæ ſuæ mederi poſſent: Et incitamentum factum eſt, quod vnicum illi remedium eſſe fornicationis iudicabant.

Miniſtrorum matrimonia impura.

Polygamiam quoſdā deſertorum colere.

Ecce autē dum hæc ſcribuntur à me, nouū adfertur de morte Ioannis Caluini, deq; ſucceſſore illi deſignato, ſancto

Beza ſucceſſor Caluini.

illo viro Theodoro Beza. Quid autem? Si verum eſt quod renũtiatur, an ſuper hoc ſucceſſore cęlum etiam ipſum non obſtupeſcit? Verùm talis decebat, vt eſſet Pontifex veſter, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & ſuper cuius immanibus flagitijs, quę ſuperiùs commemorata ſunt, ipſum etiam cælum obſtupeſceret. Interea vos Papatum noſtrum ferre non poteſtis.

Deus paratus ſuſcipere relapſos.

Redite præuaricatores ad cor. Redite ad Papatum, hoc eſt, ad vnam ſanctam Catholicam & Apoſtolicã Eccleſiam, à qua poſteaq̃ vos præcidiſtis, in quot & quàm fœdas abominationes & fornicationes incideritis, vos ipſi iam videtis. Nam earum vix etiam numerũ inire licet: Redite ad ſponſum veſtrũ Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui nihil aliud maiore deſiderio, quàm reditum hunc veſtrum expectat: Haud aliter quàm Euangelicus ille pater filiũ prodigum ad ſe reuertẽtem, ſic ille vos venientes, obuijs, quod aiunt, vlnis excipiet. Eritq; maius gaudium in cęlo co

Luc. 15.

rã angelis Dei,ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte, quàm ſuper nonagintanouẽ iuſtis. Nec eſt quod metuatis, ne vobis exprobret aliquando prǫteritas abominationes & fornicationes veſtras. Pœniteat modò vos,&reuertamini, nunquã amplius eorum recordabitur. Quin futurum eſt per illius gratiã, vt iterum vos exhibeatis illi virginẽ caſtam,qualis tum eratis, cùm in lauacro regenerationis illi deſponderemini. Permultum enim intereſt, inter Dei coniunctionem & hominum. Homo cùm vxorem acceperit, de virgine mulierem facit,hoc eſt,non virginẽ: DEUS, meretricibus etiam copulatus,eas mutat in virgines. Et hoc eſt, quod apud Hieremiã, cùm dixiſſet DOMINUS: Frõs mulieris meretricis facta eſt tibi. Subiunxit mox, Ergo ſaltem à modò voca me. Pater meus dux virginitatis meę es,tu. Similiter Apoſtolus: Poſt fornicationem & Idolorum cultum,credentibus Corintheis loquens: Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere,

Ezec. 18.

Deus ex meretricibus virgines facit.

Hier. 3.

2. Cor. 11.

Chriſto. Quamobrem iterum atq; iterum hortamur vos, oramus & obſecramus, nolite obturare corda veſtra, ſed nec aures veſtras cùm Domini vocem audieritis, tam vos amanter inuitantis, ac dicentis: Quare moriemini domus Iſraël? Nolo mortem morientis. Reuertimini, & viuite. Vtinam verò dies ille nobis illuſceſcat aliquando, quo poſſimus epulari vobiſcum, ac de veſtra cõuerſatione gaudentes dicere: Fratres noſtri mortui erant, & reuixerunt: perierant, & inuenti ſunt. Nihil nobis in vita noſtra lætius ac iucundius accidere poſſet.

Ad Paſtores Apoſtrophe.

Quoniam verò, ſic demũ id facilius & celerius euenire poſſe ſpes eſt, ſi paſtores officio ſuo diligentiùs, quàm in hunc vſq; diem factum videmus, functi fuerint: oramus & vos, quibus gregem ſuum paſcendũ Chriſtus commiſit, oramus vos & obteſtamur, per amarã paſſionem & mortem Domini noſtri Ieſu CHRISTI cuius memoriam celebratis, quoties illud idipſum corpus, quod ꝑ nobis

nobis traditum, illum ipſum ſanguinē, qui pro nobis in ara crucis fuſus eſt, gratiſſimū Deo ſacrificium offertis: ne cōmittatis, vt vnquā ex animis veſtris excidat, quod hoc eſt precium illud, quo, quem fidei veſtræ concredidit, gregem hunc ſuum emit, vel redemit potius, Dominus noſter IESVS CHRISTVS. Quamobrem quorum ille ſalutem tanti fecit, vt eam eſſe morte ſua, & ea cum primis acerba & ignominioſa morte, repræſentandam exiſtimaret, in eorum ſalute tuenda, & conſeruanda, quin & amiſſa recuperanda, ne tam ſegnes & remiſſi videri velitis, vt multis anſam ſuſpicandi detis, quaſi tantùm hoc precium contemnatis, & pro nihilo ducatis. Dolenter dico, verùm taceri non poteſt: quod grex iſte perit, quem tanti Dominus noſter IESVS CHRISTVS æſtimauit, multùm maximā eius rei culpam penes paſtores reſidere, quos non ſolùm officio ſuo non fungi, verumetiam ita pleroſq; vitam ſuam inſtituiſſe conſtat, vt his tantis abominationibus

& fornicationibus,etſi non iuſtam, tamen magnam & graué cauſam dediſſe videantur. Memineritis per Deum im-
Præpoſitis obediendum cur. mortalem,eſſe vos quidem prępoſitos, quibus vt obediret & ſubiaceret popu-
Hebr.13. lus,à ſpiritu ſancto mandatum eſt,verũ interea cauſa cur obedire debeant hæc adſcribitur: Ipſi enim peruigilant,quaſi rationem reddituri, pro animab. veſtris. Appareat in paſtoribus,ea quę debetur ab illis in curando grege vigilantia,nõ requiretur ab ouibus, ea quæ viciſſim ab illis deberetur obediẽtia. Vnicuiq; paſtorum de vnoquoq; ſibi ſubie-
3.Reg.20 cto dictum eſt; Cuſtodi virum iſtũ,qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima illius. Sanguinẽ impij de manu ſpeculatoris requiſiturum ſe Dñs denunciat,ſi per eum ſteterit,quo minus auer-
Hiere.13. tatur de via ſua impia. Veniet veniet,
Eſai.13. dies ille Domini crudelis & indignatione plenus & iræ furoriſq;,quando dicetur ſingulis paſtorib. Vbi eſt grex tuus, qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuũ? Quid dices cùm viſitauerit te? tu enim docu-

docuiſti eos aduerſum te,& erudiſti in caput tuum. Nunquid non dolores apprehendent te, quaſi mulierem parturientem? Quanque hæc verba Regi Ioachim dicta leguntur apud Hieremiá Prophetam,ſed nihil impedit,quo minus & Rex paſtor dicatur. Nam & Cyro dictum legimus apud Eſaiam,Paſtor meus es,& omnem voluntatem meam complebis.

Rex paſtor. Cap 44

Quominus facere poſſum, vt ſilentio te prætercam Sigiſmunde Rex Auguſte. Nã exigit hoc à me ſubiectionis meæ fides,qua tibi ſum obſtrictus. Tibi quoq;,quamuis diuerſa ratione,paſcendi gregis huius & pecoris inclyti curam Deus mãdauit. Per te magna ex parte, maiorum præſertim Eccleſiarum, quas Cathedrales vocant,Paſtores deſignantur. Tu vide quales illis præficiẽdos cures. Nam & à te rationem exiget,ſi non ea,qua oportet cura,per eos in paſcẽdo grege fuerit adhibita. Diuerſum eſt illorum officiũ à tuo, cùm illis animarũ, tibi corporũ cura ſit à Deo commiſſa.

Ad Regẽ Apoſtrophe.

Epiſcopi Poloniæ per regẽ deſignãtur.

Qua in re officiumRegũ ab officio epiſcoporũ diuerſũ.

Pertinet ad illos miniſteriũ verbi & Sacramentorũ,ligandi,ſoluẽdiq́;conſciẽtias munus,iudiciũ de doctrina religionis, & vt impios,quorũ.nota eſt impietas,è cœtu piorũ eijciant,& ab Eccleſię cõmuniõe ꝓhibeãt: Quę poſtea tui ſũt muneris, q̃ & ipſe Dei miniſter es, etiã tacente me, vel patriæ leges in quas iuraſti,ſatis te diſertè docẽt. Rȩgni tui infamia,tua eſt infamia. In hoc à Deo cõſtitutus es, vt illius ſaluti,honori,& exiſtimationi ꝓſpicias. Quod aliter à te p̃ſtari non poteſt, quàm ſi toto pectore, quod aiũt,in id ſtudium incubueris, vt quam religionẽ per manus ſanctorum maiorum tuorum tibi traditam accepiſti,eam integram & inuiolatam conſerues.

Regi nõ ſatis eſt ipſi eſſe piũ.

Ne putes officio tuo te ſatis functũ eſſe,ſi veram pietatem ipſe colas,nec in aliud neſcio quod Euangelium tranſferri te patiare. Sigiſmundo quidem ſatis hoc foret,verùm à Rege plus aliquid exigitur. Dixit Poëta quidam: (Quidquid delirant Reges plectuntur Achiui,) ſed vbi cauſa religiõis agitur,quid-

quid

quid delirant Achiui, plectuntur illi quidem, ſed non ſoli plectuntur, & longè quidem grauius plectuntur etiam hi Reges, qui cùm poſſint, maturè tantis malis obuiam non eunt. Tremēda ſunt illa ſcripturæ verba, quibus Reges alloquitur: Horrendè, inquit, & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum in his qui præſunt fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia, potentes autem, potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, qui eſt omnium dominator, nec verebitur magnitudinem cuiuſquam: quoniam puſillum & magnū ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Veniet, veniet dies illa, dies iræ, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris, quando tibi quoque dicetur ô Rex: Vbi eſt grex qui datus eſt tibi, qui tuæ fidei concreditus eſt? Pecus incly-

Sapie. 6.

Sophon. cap. 1.

inclytum tuum: veré pecus inclytum, quod eſt precioſo Chriſti ſanguine redemptum? Vbi nunc eſt Lithuania, de qua, cùm eſſet Idolorum cultui dedita, religioſiſſimus ille Rex VVladiſlaus Iagello, proauus tuus tã fuit ſolicitus. vt vni viro deſponſa, virginem ſe caſtam exhiberet Chriſto, vt apud rudẽ etiam & vilem plebeculam Doctoris & Apoſtoli munere fungi non medicorum ſibi duceret, cùm Poloni Sacerdotes, quorum vtebatur opera, minus eſſent eius linguæ periti. An æquè nunc, vt ante annos paulò minus ducẽtos, caſtam ſe virginem exhibet Chriſto? Ecce in quas abominationes, in quas fornicationes prolapſa eſt? Et propemodum in eundem ſtatum recidit, in quo fuit ante proauum hunc tuũ ad fidem Chriſtianam conuerſum. Quandoquidem etiam ſanctiſſimam Trinitatem blaſphemare didicit: & iã in ea circumcidi multi ferũtur. An autem & nobis cum Propheta dicere non licebit. Stupor & mirabilia facta ſunt in terra. Fides Chriſtiana

VVladiſ. lai Iagel. lonis pietas.

Lithuaniẽ facies

Hier. 5.

na peruenit ad Lithuanos ex Polonia, nũc quidquid eſt impietatis, quidquid blaſphemiarum eſt in Chriſtum & in adorãdam Trinitatem, à Lithuanis deriuatur ad Polonos. An talem tibi diui Reges, proauus & auus & patrui tui, talem ſanctus pater illę tuus Sigiſmundus, Regni Poloniæ, Magniq́; Ducatus Lithuanię ſtatum reliquerũt? Quid dices cùm viſitauerit te Dominus? Tu enim doces eos aduerſum te, & erudis in caput tuũ? nunquid non dolores apprehendent te quaſi mulierem parturientem? Quam vereor qui nolunt audire nunc: Vigilate paſtores, ne poſtea volentes, nolentes, citius opinione ſua, terribilẽ illam Domini vocem audire cogantur. Vlulate Paſtores & clamate, & aſpergite vos cinere optimates gregis, quia completi ſunt dies veſtri. Nolo quæ ſequuntur adiungere: Sed in cuius manu corda ſunt eorum qui regũt, ſupplex Deum precor, vt huc ea inclinet, quo ſui muneris memores, ac perſonæ quam ſuſtinent, ſic ſe gerãt, vt illis Hier. 13.

ab

ab hac auditione mala timere neceſſe non ſit. Tu verò Sigiſmunde Rex Auguſte, ſi plus hoc tēpore p̄ſtare non potes, ſaltē iſta flabella ſeditionū in regno tuo qui ſe miniſtros vocant, & ſunt re vera miniſtri Sathanæ, qui diuidit inter fratres, quorū opera ventos iſtos, ac tēpeſtates excitatas vides, ſaltem hos procùl è finibus tuis pelle. Multum hoc ad placandam iram Dei pertinebit, ac in plurimis ab iſtis abominationibus & fornicationibus auertendis, minus erit negotij, cùm his fuerint deſtituti, qui ſunt harum turpitudinū adminiſtri. Si qui verò fuerint, qui ſolos eos ex Regno terrisq; poteſtati tuæ ſubiectis exterminādos eſſe cenſebunt, per quos adoranda Trinitas, nuper blaſphemari cœpta eſt, eorum vocibus aures tuæ ne pateāt: nihil enim tibi Regnoq; tuo pernitioſius accidere poſſet. Cùm æquè vt iſti, hæretici ſint alij quoq;, ſiue ſint ij Cōfeſſionis Auguſtanæ, ſiue Tigurinæ, ſiue Geneuenſis, ſiue Picardorum vel fratrum VValdenſium, vel quocunque tandem

Miniſtri Satanę è Polonia pellēdi.

alio

alio nomine vocentur. Vnam tantùm ex his velle profligare, quid hoc aliud eſſet, quàm reliquas omnes approbare. Quidquid extra vnã fidem eſt, perfidia eſt: Sicut Chriſtus diuiſus nõ eſt, ita neque fides, neq; Chriſti corpus Eccleſia diuini poteſt. Vna eſt fides, vna eſt religio, quam à ſanctis maioribus tuis per manus tibi traditam accepiſti.

Non ſol Trinitarij ſed omnes Hęretici ex Polonia pellẽdi.

Quid ſi fuerunt Idololatrę, ſicut impudenter iſti mẽtiuntur, quid aliud faciẽdum nobis reſtabit, quàm vt ijſdem verbis ô Rex, vtamur apud te, quib. vſus aliquãdo fuit, Sanctus ille Pontifex Athanaſius. Cęterùm quò res melius ꝑſpici poſſit, ne moleſtè feras, ſi tẽporis illius hiſtoriã, quæ multũ ad rem ꝑſentẽ facit, pauciſſimis, quoad eius fieri poterit, explicabim᷒. Idẽ tũ ferè fuit rerũ ſtatus qui nũc eſt. Quod nõ vno loco queritũ Gregorius Nazanzenus, Omnes lingue, oẽs Apoſtoli, omnes Prophetę, oẽs Paſtores & Doctores eſſe cupiebãt. Et quamuis Conciliũ Nicænũ de quibuſdã fidei dogmatibus tũ controuerſis inter-

Athanaſij ſentẽtiã huic tempori accommodatur.

terceſſiſſet, in quo ſic omnia,quæ voca bantur in diſceptationẽ diſcuſſa,ſic veritas credendorum omnium eſt explicata, nihil vt amplius iam ſupereſſe videretur, de quo dubitari poſſet. Non defuêre tamẽ malè feriati quidam, qui

Fides nouæ.

ſubinde nouas fides,vel vt nunc vocãt, Confeſſiones conderẽt,quorum operâ factum eſt, vt Arimini Conciliũ cõgregaretur. Quo cũ non pauci numero Patres cõueniſſent, Vrſatius & Valens,& qui fuerunt eiuſdem factionis, chartulam quandam exhibuerunt,in qua fidẽ ſuam ita conſcripſerant,vt quáuis nihil minus prę ſe ferrent,non aliud tamẽ habere propoſitũ eos appareret, quàm vt abolerẽtur ea,q̃ Niceę geſta ſunt. Quod cùm animaduertiſſent Patres,dixerunt ad eos,vt ſcribit Athanaſius: Nos, non quia fide indigeremus huc cõuenimus: habemus enim ſanam fidem, ſed vt eos qui veritati cõtradicũt,& noua moliũtur,confunderemus.Si igitur vos,quaſi nũc incipiẽtes credere, iſta ſcripſiſtis, nondum clerici haberi poteſtis, vt qui

Athanaſius in epiſtola de ſynodis Arimini & Seleuciæ congregatis.

nunc

nunc rudimenta fidei condiſcere inci-
piatis. Quòd ſi eo animo, quo vos huc
veniſtis, ſit omnium cõcordia, & hæreſes anathemate execremur, & quæ Patrum ſunt, teneamus, ne poſthac captatæ Conciliorum occaſiones obuerſentur, cùm ſemel illi, qui Niceę conuenerunt, omnia præoccuparint, & nihil nõ egerint pro Catholica fide. Quæ cùm dixiſſent, nihil aliud in eo Concilio fuit actum, quàm vt ſuis calculis Nicænam Synodum approbarent, & eam ad omnia ſufficere iudicarent: & qui chartulã illam produxerant, non diſſimule tabulis, vel vt quidã vocant, ſchalis, quę nũc ſparguntur à Trinitarijs, eos hæreticos pronuntiarent. Qua de re literas etiam ad Imperatorẽ dederunt, in quibus rationem rei per ſe geſtæ reddiderũt: quã reddita, ſic Epiſtolam ſuam cõcluſerũt. Quapropter ſupplicamus tuę humanitati, vt benignis auribus & ſereno vultu noſtros legatos intuearis, neq; ad cõtumeliam mortuorũ, aliquid noui induci permittas: ſed nos ſinas in inſtitu-

Scalę Trinitariorum Polonorum.

tis decretisq́; maiorũ permanere, quos magno ingenio, prudẽtia & ſpiritu ſan cto omnia feciſſe aſſeuerauimus. Certè res nouæ, quas iſti moliuntur credenti bus incredulitatem, incredulis crudelitatem inducũt. Laudans igitur Patres hos Athanaſius: Quis, inquit, nõ appro bauerit piam prudentiam Epiſcoporũ Animini congregatorũ, qui tantũ itine ris laborem, tantaq; maris pericula ſuſtinuerunt, ut Arianicè ſapientes ad Ec cleſiam pertraherent, & Patrum traditiones integras conſeruarent, ſancta & canonica decreta facientes? Quiſq; enim eorum ſibi perſuadebat, ſi ſolueret aliquid ex decretis maiorum, occaſionẽ ſe daturum poſteris, vt quod ipſi egiſſent reſcinderetur. Quis autem quæſo non vituperaret temeritatẽ Eudoxij & Achatij, qui honorem Patrum ſuorum, Ariomanitarum ſtudio & gratiæ propinant & produnt? Quę enim fides in eorum actis, ſi decreta maiorum ſuorum ſoluant, aut quomodo eos quibus ſucceſsêre, Patres ſuos appellabunt, quorum ſententias ipſi culpant?

Vbi ſupra.

Soluentes maiorum decreta, ſua reſcindãt.

Ac paucis interiectis, Quid videlicet docebunt populos ab ipſis inſtitutos? An patres ſuos lapſos eſſe? Aut quomodo ipſi veri apud diſcipulos ſuos habebuntur, quibus perſuadẽt, præceptoribus credẽdũ nõ eſſe? Quòd ſi illi malè ſentiunt, & ſcriptis ſuis orbẽ terrarũ ſeduxerũt, ceſſet omnino eorum memoria, & ſcripta illorum abijciãtur. Ite ergo vos ipſi, & eruite eorum reliquias ex monumentis, vt ab omnibus intelligatur & illos fuiſſe ſeductores, & vos parricidas eſſe. Certè beatus apoſtolus laudat Corinthios, quod vbiq; ſui memores eſſẽt, & quod traditiones, quas tradidiſſet illis, retinerent. Iſti igitur cùm talia de ſuis anteceſſorib. cogitẽt, prorſus cõtraria ad populum non verebuntur dicere: Nõ laudamus uos ꝙ eſtis memores Patrum, ſed eo potius nomine vos cõmẽdamus, quod eorum traditiões nõ retinetis. Supereſt, vt ipſi ignobilitatẽ ſuã culpẽt, & dicãt ſe nõ ex pijs ſed ex hæreticis originẽ trahere. Iſtiuſmodi eñ verba iſtis loqui decet ad Arianos, quib. vt antea admoui, patrũ ſuorũ

honorem & ſuam ſalutē propinant, nec metuunt illud quod in Prouerbijs ſcri-
Prouer. cap. 30. ptum eſt: Mala ſoboles Patrem execratur. Vos autē nihil tale cōmittite, neq; improbitatem illorū, veritatē putate. Nam & ipſi in mutuo ſe inſurgunt, & à Patrib. ſuis deficientes, non tuētur eandem ſententiam, ſed varijs & multiplicibus iactationibus iactātur: & aduerſus Nicænā Synodū contendentes multas Synodos inſtituerūt, in quarum ſingulis, nouam ſemper fidē edendes, in nulla earū perdurare poſſunt, neq; vnquā aliter facient, quia malè quærendo, nō inueniūt ſapientiam quam odêre. Hæc ego propterea tranſcribenda pluribus eſſe iudicaui, quod in his verbis, imago noſtrorum tēporum graphicè videtur

Collo- quiorū fructus. eſſe depicta. Nam & nunc reperire non paucos licet, qui dum in Oecumenicorum Conciliorum decretis acquieſcere nolūt, nouas ſubinde fides cōdunt, noua ſubinde cōuenticula faciunt, q̄ Colloquia vocāt: in quibus, quanto frequētius cōueniūt, tāto maior inter eos oritur

tur diſcordia. Verùm vnde diſceſſit eò redeat oratio.

Si verum eſt quod Idololatræ fuerũt Patres noſtri, ſicut iſti blaſphemãt, qđ hic ab Athanaſio dictũ eſt, idem & nos iſtis dicemus: Quib. oculis intuebimini monuméta Patrum veſtrorũ, quos ipſi Idololatras nominatis, quin ite potius, & eorum reliquias è monumẽtis eruite. Quo ſic ab omnibus intelligatur & illos fuiſſe Idololatras, & vos eſſe parricidas. Quanta eſt autem hæc impietas, quàm horrendũ ſacrilegium, ita de ſanctis Patribus iudicare: quaſi non eſſet il lis prædicatus Chriſtus, quaſi non acci piſſent ſpiritũ ſanctum, quaſi non recepiſſent Euãgelium. Vnde autẽ vobis, ô filij deſertores, vnde vobis Euangeliũ? vnde nomẽ Chriſtianũ? vnde Baptiſmꝰ & alia Sacramẽta? Num ab Idololatris? Verùm vnde liceret à ligitima ſobole ſemen adultere diſcernere, niſi talem affectũ erga ſuos maiores oſtenderent, ſeq; verè malam ſobolem eſſe, quæ ſuos parentes execratur, declarent: vt rectè illis

Maiores Polonorum ab Idolatriæ crimine vindicãt.

Regreſſio ad Apoſtrophe Regium.

dici queat: Semē Canaā & nō Iuda: pater tu9 Amorrhę⁹, & mater tua Cethea.

Cū itaq; nō ſit fides niſi vna, quidq̃d ꝑter hanc vnā fidem eſt, perfidiā ô Rex, nō fidē eſſe iudicato, atq; ꝓcùl à Regni tui finib. arceto. Quanto cum periculo duę religiōes tolerēt in vno Regno, recēs exemplū capere potes, ex ijs, q̄ proximis annis ſuperiorib. in Gallijs acta ſunt. Qua de re fuit etiā hoc ipſo anno ſcriptū quoddā editum Cracouiæ, quo reſpōdet Regi ſuo cōuētus triū ordinū Ducatus Burgundiæ, nuper in cauſa religiōis factę, quod à te piētiſſime Rex, legi cuperem & expendi diligēter. Scio cōtrariū ſuaſiſſe quēdā, qui ante annos quatuor Gallica lingua ſcripſit ad Regis Galliæ Conciliarios, exhortationē, quæ tamen poſtea Latina facta eſt, qua prætexit, ſe docere velle, quo pacto obuiam iri poſſit ſeditionibus, quæ ob religionis cauſam impēdere vidētur. Sed quàm ſalubre fuerit conſiliū hoc illius, euētus rei docuit. Auctoris nomen adſcriptū libello nō eſt, verùm Theodorū Bezā fuiſſe, non obſcuris argumētis col

Reſponſum triū ordinū Burgundiæ in cauſa religionis factæ Cracouiæ editum.

Bezę libellus impijſſimus.

ligi poteſt. Nam inter alia quibus quod vult, perſuadere conatur, minas quoq; regaliter addit, futurũ vt in his qui ſunt ſuæ factionis, cuius tamẽ ſe eſſe diſſimulat, exiſtant aliqui Scæuolæ qui ſe putãt ſacrificiũ exhibere Deo, ſi vnius aut alterius eorum nece, qui cõtrarium ſuaſerint, ſocijs ſuis parẽtauerint. Profert deinde Minardi cauſam, q̃ cũ, vt fuiſſe dicitur, vir magno quodã Catholicè fidei tuendæ Zelo præditus, cõtra ſectatores quoſdã Caluini duriorẽ in conſilio ſententiam protuliſſet, egreſſus inde, ſtatim fuit ex inſidijs à quodã proditoriè trucidatus. Nõ diſſimile quiddam Iuliano Imperatori ſcribit accidiſſe, quaſi cõferre cum Chriſto Caluinũ, cũ Iuliano Apoſtata Regem ſuum velit. Similiter & Regi Galliarũ Sigisberto, ac propemodum tale quid etiã accidiſſe Regi Macedonũ Alexãdro. Ac ne videatur abſq; ſcripturis rem agere, quò magis incitet hoĩes, ad eiuſmodi paricidia deſignãda, ſimul Magiſtratui terrorẽ incutiat, ne ſuæ ſentẽtię cõtradicere, deq́; hæreticis ſuppliciũ ſumere audeat, exẽplũ etiã Pe

Minardi caſus.

Iulianus Imperator.

Sigiſbertus rex Galliæ.

tri Apoſtoli ꝓducit, quod is armis manũ admouerit, ad reſiſtendũ Iudaici magiſtratus miniſtris, q ad capiēdũ ipſius magiſtrũ venerãt. Adfert etiã Aſſaſinorum ſiue Beduinorũ exemplũ, qui ꝓpoſita ſibi ſpe voluptatis Paradiſi à ſe cõſequendę, ſolenni voto ſpondebant, ſe in Principes omes ſęuituros, qui ſectę ipſorũ aduerſarentur. Deinde Colã quendã Mantuanum, literarũ Mediolani profeſſorē, qui prædicabat, eos & in hac, & in futura vita fore beatiſſimos, quorũ manib. aliqua tyrãnis opprimeretur. Quæ ſententia, ſic inhæſerit animis quorũdã Nobiliũ, vt cõſpiratione facta, Mediolã Ducē Ioannē Gelatiũ, in medio tēplo, frequenti populi conuentu, quamlibet multis ſtipatũ, interficere non dubitarēt. Et hos tales tu piētiſſime Rex, talia docētes in Regno tuo ferēdos, ac ſolos in de Trinitarios auferēdos & exigēdos eſſe putabis. Quin tu, ſi tuę vis & Regni tui ſaluti tranquillitatiq; conſultum, ſicut velle debes, eodē omnes loco habebis, tam eos qui tectum deturbare, quàm

Aſſaſini & Beduini.

Cola Mãtuanus.

Ioan. Galeatius Mediolani dux in templo interfectus.

Omnes Hæretici pellendi ex Polonia.

quàm eos qui parietes diſijcere, & qui fundamentũ Papatus, hoc eſt Eccleſię, prorſus euertere conantur. Nihil diuerſum ab eo Sacramentarij cupiunt, quod tãto ſtudio Trinitarij cõtendũt, vt ſimulata magis inter eos, quàm vera pugna eſſe videatur. Vtriq; fundamentum euerſum volunt. Sed cùm nõdum eſſe tempus idoneum Sacramẽtarij iudicẽt, vt ad hunc extremum impietatis gradum veniatur, differri magis, quàm auferri blaſphemias iſtas contra adorãdam Trinitatem cuperent. Ac ne quis mei capitis, hoc eſſe ſomniũ exiſtimet, producam hic verba Sacramentarij cuiuſdã, ex concione, quam habuit ineunte hoc anno Calendis Ianuarijs, in celebri quodam loco, in quo eam habitam non oportuit, quam etiam typis mãdari curauit. Producam autem ea lingua, qua dixit & ſcripſit ipſe. **Mamy dziś ſwieto bracia mila Obrzezania Panſkiego / Gdzie Bog kazal dziatkam mdloſci ich aze do oſmego dnia cierpiec / y dla tego ich niekazal zaraz po vrodzeniu obrzazowac /**

Sacramẽtariorũ conatus

Sacramẽtarij Poloni à Trinitariorum errore non abhorrent

1564.

wac / aby im tak bolu ku bolovi ſwiezemu nieprzydavano. Mieli tez ij ci (Trinitarze) koniecznie miec na bacznoſci / aby byli sfolgovali temu mdlemu dzieciatku / tei oblubieniey Kriſtuſovei / ktora tak pretko zaſmecili / y niepotrzebnie zakwilili. Hoc eſt: Celebramus hodie feſtum Circunciſionis dñi. Mandauit aũt Deus, vt infantiũ ætati teneriori ꝓpter imbecillitatẽ eorũ parceretur, & octauus dies expectaret̃. Cauſa aũt cur nollet ſtatim vt in lucẽ ꝓdijſſent eos circũcidi, fuit hæc, ne recẽs dolor, quẽ ſuſtinuerũt cũ ederẽtur, maiori dolore cumularetur. Debebant & hoc iſti ſecũ reputare (de Trinitarijs loquitur) vt parcerẽt huic infanti debiliori, huic ſpõſę Chriſti, quam ita celeriter cõtriſtarunt, & ꝑter neceſſitatẽ tantũ ei luctũ attulerũt. Quid aliud ſibi volunt hæc verba, q̃ non hoc eis dolere, quod exorti ſint Trinitarij, ſed quòd tã repentè proruperint, quòd octauum diẽ non expectauerint, dum eorũ ſecta plus aliquid verũ acquireret, q̃ adhuc imbecilliorem eſſe vident? Eſt enim hoc in con

feſſo,

feſſo, quòd multò maxima pars Regni tui,neq; coram Iſlebienſi,neq; corã Tigurino,vel Geneuẽſi Baal genua curuauit adhuc : nec eſt apud illos hoc Baal quidquam abominabilius. Quin & illud conſtat,hanc inter iſtos exortã diſcordiam,effeciſſe,vt multi reſipiſcerẽt, & ad Papatum, hoc eſt ad Eccleſiã Catholicam redirent. Qua de re prodijt etiam hoc eodem anno libellus cuiuſdam conſolatorius,in quo,qui volet aniles illius hac de cauſa querimonias legere poterit. Hoc igitur malè Caluiniſtas habet, quòd cùm ſuis blaſphemijs, minus multorum aures adhuc aſſueuerint, aliæ nouæ ſint exortæ, quibus fit, vt non pauci deteſtari ſuas iſtas fornicationes incipiant,deq; reditu in gratiam cum ſponſo ſuo Chriſto quem deſeruerant,cogitationem ſuſcipiant.

Præſtat nullam quàm aliquam tantum hæreſim eijcere. Galat. 5.

Quamobrẽ omnes ferre ſectas, quæ ſunt mirabiliter inter ſe diſſectæ, ſatius duxerim , vt mordentes & comedentes ſe inuicem ipſi conſumantur ab inuicem : quàm vt,ſi tantùm vna profliga

omnib.intellecti ſunt, linguæ diſperſæ in vnũ cõgregatæ ſunt. Ergo ſi adhuc ſę uiũt, expedit eis diuiſas habere linguas. Volũt vnã linguã, veniant ad Eccleſiã. Quia & in diuerſitate linguarũ carnis, vna eſt lingua in fide cordis. Præclarè Auguſtinus, Volunt vnã linguã, veniãt ad Eccleſiã. Nunquam inter eos pugnę deſinent, quoad eò non redierint vnde diſceſſerũt. Quamobrẽ veniant vel redeãt potius ad Eccleſiã, ſi volũt habere linguã vnã. Nã in ea nõ diſſenſionis, ſed pacis & dilectiõis Deus eſt: in ea nõ vertiginis, verùm charitatis ſpiritus eſt, per quam vnitas retinetur in vinculo pacis.

Ego verò procido venerabũdus ante te, q̃ nunc ab impijs iſtis blaſphemaris, ô adorãda Trinitas, ô venerãda vnitas: te Deũ trinũ in perſonis, vnũ in ſubſtãtia, te ꝑ quem creati ſumus vera æterni tas, te per quẽ redẽpti ſumus, ô ſumma charitas, te q pax noſtra es, qui facis vtraq; vnũ, te ſupplex oro: tolle maceriã, q̃ pacẽ & concordiã inter nos dirimit, q̃ te nobis adimit: tolle ſuperbiã, quam

Ad ſanctam & adorandam Trinitatem ſupplicatio.

qui

qui facit, non habitat in medio domus tuæ: quæ inter quos eſt, inter eos ſemper ſunt iurgia: ſicut nũc oculis ipſi noſtris cernimus: tolle ſenſum elatũ, qui Cherub è cęlo detraxit ad infernum, in profundũ laci, qui primos parentes noſtros è Paradiſo deturbauit, & concede propitius, vt ne ſimus alta ſapiẽtes, néue dum ſuprà quàm ſcriptum eſt, vnus aduerſus alterum inflatur, velimus ſapere plùs, quàm oportet ſapere: ſed in humilitate, ſuperiores nobis inuicem arbitrantes, lutum eſſe nos & vas figuli meminerimus, neque curioſius ea myſteria perſcrutemur, quæ nec ipſi ſciunt Angeli: quorũ recta confeſſio eſt ſcientiæ ignoratio: ſed ſimus contenti ſapere ad ſobrietatem: & in his quæ captũ noſtrum ſuperant, piè potius ignorantiam noſtram confiteamur, captiuantes intellectum noſtrum in obſequium Chriſti corporis Eccleſiæ, quàm temerè ſcientiam nobis vendicemus: vt ſic humilibus cõſentientes, pacem quam diſceſſurus ex hoc mundo Chriſtus nobis

bis legauit, inter nos colamus. Ne patiaris, vt quos ille, cùm antea diſperſi fuiſſent, precioſa morte ſua congregauit, eos iterum aſtutia ſerpentis diſperſos, diutius videamus. Ne ſit amplius inter nos Iudas & Iſraël, ne ſit Roboã & Hieroboam, ne ſit Hieruſalem & Samaria: ſed ſimus omnes vnà ciues illius Hieruſalem, quę ædificatur vt Ciuitas: ſimus terra vnius labij, & ſermonũ eorundem, ſit inter nos multitudinis credentium cor vnum, & anima vna: ſit vnum ouile: ſit vnus paſtor: vt ſicut tu, quamuis trinus in perſonis, vnus tamen es Deus, non minus vnitate cõcordię, quàm vnitate ſubſtantiæ: ſic & nos, vnum ſimus tecum, vnum ſimus inter nos. Ne ſimus amplius in parabolã gentibus, & commotio capitis in populis. Non deſpiciat manus oculum: nec oculus manum: non inſurgant pedes contra caput, nec dicat caput pedibus, nõ eſtis mihi neceſſarij. Non velit oculus aut lingua totum eſſe corpus. Vnumquodq; membrum ſuum actũ habeat,

vt ſic ordine ſeruato;pax & trãquillitas retineatur,vt quamuis multa membra, ſumus tamen vnum corpus,vnus ſpiritus,ſicut vocati ſumus in vna ſpe vocationis noſtræ. Sit inter nos vna fides, quam à Sanctis maiorib. noſtris,nobis traditã per manus accepimus. De qua non diſputandum,ſed ſicut illi fecerũt, in ea, & pro ea, ſumma cum alacritate moriendũ nobis eſſe,quoties id res poſtulauerit, certò deliberatũ habemus. Vt ſic vnã linguã habentes,idipſum dicẽtes,idipſum ſentiẽtes,idẽ ſapientes, inuocemus nomẽ tuũ, & ſeruiamus tibi ſub iugo vno:ſub illo charitatis iugo, de quo legimus in Euangelio : Iugum meum ſuaue eſt, atq; vnanimes,vno ore,honorificemus te, ô adaranda Trinitas,ô veneranda vnitas, Te Deum patrem,te Deum filium, te Deum ſpiritum ſanctum:te Deum trinum in perſonis, vnum in ſubſtantia. Cui laus,honor,& gloria ſit per infinita ſecula ſeculorum. AMEN.

FINIS.